

UNIVERZITA PALACKÉHO
Filozofická fakulta
Katedra Politologie a Evropských studií

Vilém Brunclík

Vztahy Turků s Kurdy
za vlády Strany spravedlnosti a rozvoje
(Bakalářská diplomová práce)

Vedoucí práce: Mgr. Zbyněk Vallo

Olomouc
2020/2021

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem pouze zdroje uvedené v seznamu literatury.

V

dne

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Zde bych rád poděkoval Mgr. Zbyňkovi Vallovi za odborné vedení práce, věcné připomínky a cenné rady.

OBSAH

ÚVOD	1
1 ETNICKÝ KONFLIKT A NACIONALISMUS	6
1.1 ETNICKÝ KONFLIKT.....	6
1.2 NACIONALISMUS.....	14
1.2.1 Kurdský nacionalismus.....	14
1.2.2 Turecký nacionalismus	16
2 VZTAHY MEZI TURKY A KURDY V TURECKU	21
2.1 OBDOBÍ PŘED NÁSTUPEM AKP (1980-2002).....	24
2.1.1 Vláda Saima Bülanda Ulusu	24
2.1.2 Vlády Halita Turguta Özala	25
2.1.3 Vlády Yıldırma Akbuluta a Ahmeta Mesuta Yılmaze.....	27
2.1.4 Vláda Süleymana Demirela	29
2.1.5 Vlády Tansu Çiller.....	30
2.1.6 Druhá vláda Ahmeta Mesuta Yılmaze.....	33
2.1.7 Vláda Necmettina Erbakana	34
2.1.8 Třetí vláda Ahmeta Mesuta Yılmaze	36
2.1.9 Vlády Bülenta Ecevita	37
2.2 OBDOBÍ PO NÁSTUPU AKP (2002 –).....	41
2.2.1 Vláda Abdullaha Güla.....	41
2.2.2 První vláda Recepta Tayyipa Erdoğanana	42
2.2.3 Druhá vláda Recepta Tayyipa Erdoğanana.....	43
2.2.4 Třetí vláda Recepta Tayyipa Erdoğanana	45
2.2.5 První a druhá vláda Ahmeta Davutoğla	47
2.2.6 Třetí vláda Ahmeta Davutoğla.....	49
2.2.7 Vláda Binaliho Yıldırma.....	50
2.2.8 Druhý prezidentský mandát R. T. Erdoğanana.....	53
2.3 KRITICKÉ POSOUZENÍ ETNICKÉHO KONFLIKTU MEZI TURKY A KURDY V TURECKÉ REPUBLICE	59
ZÁVĚR	62
PRAMENY A LITERATURA	65
SEZNAM TABULEK	80
ABSTRAKT	81

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou vztahu mezi kurdskou menšinou a tureckou většinou v Turecké republice. Zkoumám období od vojenského puče v roce 1980 až po současnost. 12. září 1980 provedla turecká armáda v zemi vojenský puč a ujala se moci. Následná situace změnila politické klima v Turecku a vedla k rozpoutání bojů s kurdskými radikály v roce 1984 (Harris, 2011, s. 209). Vlády Turecka odmítají již od vzniku Turecké republiky, roku 1923, požadavky Kurdů na autonomní region na jihovýchodě Turecka. Jde o oblast, kde žijí převážně Kurdové. Situace vedla Kurdy k radikalizaci a ke vzniku mnoha radikálních uskupení. Mezi nimi dominuje zejména extrémně levicová a marxistická Strana kurdských pracujících (Partîya Karkerên Kurdistanê, PKK). Turecká strana na teroristické akce kurdských radikálů reaguje a reagovala velmi tvrdě a několik desetiletí omezovala zákonem práva příslušníků kurdské menšiny (Bilgin et al., 2013, s. 3). V současné době Strana spravedlnosti a rozvoje (Adalet ve Kalkınma Partisi, AKP) odmítá uznat požadavky Kurdů na vlastní stát. Politika jejího předsedy a tureckého prezidenta Recepta Tayyipa Erdogana má vedle autoritářského způsobu vládnutí rysy tureckého nacionalismu. Turecká vláda tak nadřazuje etnické Turky nad ostatní etnické menšiny. Děje se tak v právní, politické, jazykové a kulturní rovině (freedomhouse.org, 2019). Z teoretického hlediska, na vztah mezi Turky a Kurdy v Turecké republice, pohlížím jako na etnický konflikt, protože se jedná o střet dvou etnik. Součástí teorie o etnických konfliktech je také pojem nacionalismu, protože právě nacionalismus silně ovlivňuje vzájemný vztah Turků a Kurdů (Bilgin et al., 2013, s. 7).

V praktické části na základě deskripce a vzájemné komparace zkoumám vzájemné vztahy mezi kurdskou menšinou a tureckou většinou. Zaměřuji se hlavně na současné období, tedy éru strany AKP, ale pro porovnání se zabývám i obdobím před jejím nástupem k moci. Moje výzkumná otázka je: *Došlo ve vztazích mezi Turky a Kurdy za vlády AKP ke zlepšení nebo zhoršení při porovnání s minulostí?* Komparuji mezi sebou dvě období. První je perioda od roku 1980 po nástup AKP k moci¹. Druhá pak období od nástupu až po současnou situaci. Rok 1980 jsem zvolil z více důvodů. Nedůležitějšími důvody jsou dostupnost dat, která z dřívějších období chybí a ohraničení zkoumaného období, kdy období před

¹ AKP byla založena roku 2001, o rok později uspěla ve volbách a stala se vládní stranou, prvním premiérem byl R. T. Erdogan (Özbudun, 2009, s. 543).

nástupem AKP je přibližně stejně dlouhé, jako období, kdy je AKP u moci. Porovnávám tedy dvě podobně dlouhé časové periody. Měřená kritéria jsou kulturní práva (svoboda médií - kurdsky psaná či vysílaná média, používání kurdštiny), občanská svoboda (práva v zákoně a práva v praxi) a politická práva (existence kurdských stran), jestli v daném období probíhaly konflikty či nepokoje, omezení v Kurdy obývaných regionech (stanné právo). Kritéria jsem zvolil z toho důvodu, že vychází z teorie a odpovídají zároveň příčinám etnického konfliktu podle Brownovy typologie. S využitím dalších autorů v oblasti výzkumu etnických konfliktů jde identifikovat stav konfliktu a sledovat jeho vývoj v čase. Kritéria vycházející z výše uvedené typologie jsem zvolil také proto, že jsou snadno dohledatelná ve zprávách organizací, které se konfliktem zabývají, akademických článcích a médiích. Z nich získávám data, a to analýzou zpráv z neziskových organizací zabývajících se mimo jiné i situací Kurdů v Turecku. Například Human's Right Watch, Amnesty International, Freedom House. Dále vybírám články provládních i opozičních novin, včetně těch kurdských, zaměřuji se na oficiální stanoviska turecké vlády a kurdských politiků. Články z novin, webů a dalších médií slouží jako sekundární zdroje. Na základě informací, které z těchto zdrojů získám, provedu komparaci daných období.

V konfliktu mezi Turky a Kurdy hraje velkou roli kurdský a turecký nacionalismus (Bengio, 2017, s. 24). V Turecku je 47 různých etnik. Mnoho z nich se již asimilovalo, ale několik si udrželo vlastní zvyky a jazyk. Největším takovým etnikem v Turecku jsou Kurdové. Současná politika turecké vlády naopak posiluje v turecké společnosti myšlenku panturkismu a turanismu. Objevují se snahy zrevidovat odkaz územního rozsahu a vlivu Osmanské říše (Saatci, 2002, s. 554 – 555). Mezinárodně jsou všichni obyvatelé Turecka bráni jako „Turci“. Etničtí Turci se vnímají jako dominantní etnikum a jsou velmi citliví na jakékoliv projevy odloučení se od turecké identity. Kurdský nacionalismus má dlouholetou tradici vzhledem ke kurdským nárokům na vlastní národní stát. V moderní historii sloužil jako obranná reakce vůči snahám sekulárních vlád kurdskou identitu potlačit, v současné době je především reakcí na podobné snahy Erdoganovy vlády (Tezcür, 2009, s. 13). Kurdové ve svém postoji k osamostatnění nejsou jednotní a v jejich komunitě existuje více názorových proudů. Nedostatečný konsenzus mezi Kurdy vedl ke zrození mnoha radikálních uskupení včetně již zmíněné PKK (Bilgin et al., 2013, s. 6)

Jak jsem již zmínil na začátku, má práce je teoreticky ukotvena pomocí teorie o etnických konfliktech. V teoretické části se zabývám konkrétně kurdským nacionalismem a

moderní tureckou identitou spojenou s tureckým nacionalismem. Konflikt mezi Turky a Kurdy není omezen jen na etnickou dimenzi, ale je také doprovázen politickými a ekonomickými střety (Tesař, 2007, s. 37; Horowitz, 1998, s. 95). Teoretickou část jsem vypracoval za pomoci knih zabývajících se etnickými konflikty ve světě. Za nejvíce přínosné považuji *Etnické konflikty* od Filipa Tesaře a *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru* od Tomáše Šmída a Marka Vaďury. Obě knihy nabízejí vedle teorie i konkrétní příklady etnických konfliktů, které ve světě proběhly či probíhají. Také mi výrazně pomohly výzkum zasadit do teorie. O příčinách etnických konfliktů rozsáhle pojednávají knihy od Donalda Horowitze, *Ethnic Groups in Conflicts a Structure and Strategy in Ethnic Conflicts*, a kniha od Michaela Browna *Nationalism and Ethnic Conflicts*. D. Horowitz a M. Brown popsali každý svoji typologii příčin etnických konfliktů. Pro svoji práci jsem nakonec zvolil Brownovu typologii, nicméně Horowitz v knihách uvádí několik důležitých pojmů, které s mým výzkumem souvisí. Ve všech knihách mi chybělo větší rozebrání situace v Turecku a etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy. Donald Horowitz se o této problematice zmiňuje jen okrajově a Filip Tesař jen v jedné poznámce. Nicméně všechny knihy, které jsem používal, popisují etnické konflikty velmi podrobně a přehledně.

Vedle teorie etnických konfliktů jsem se zabýval nacionalismem, konkrétně tureckým a kurdským nacionalismem. Jedna z nejvýznamnějších publikací pro mě bylo dílo *Understanding Turkey's Kurdish Question*. Sborník pojednává nejobsáhleji o problému soužití Turků s Kurdy v Anatólii. Knize chybí rozsáhlejší pohled na vztahy mezi Turky a Kurdy skrze teorii etnických konfliktů. Zaměřuje se spíše na problémy spjaté s nacionalismem. Články, které se zabývají moderní tureckou identitou, tureckým nacionalismem a kurdským nacionalismem mi pomohly doplnit chybějící informace. Přínosné pro mě byly články od profesora Michaela Guntera, kde popisuje aspekty kurdského hnutí a zkoumá roli nacionalismu ve vztazích mezi Turky a Kurdy a článek od profesora G. Bacıka, kde popisuje tureckou historii a modernizaci, což mi pomohlo s popisem moderní turecké identity a nacionalismu.

Dalším přínosným zdrojem byl sborník, který editovali Marlies Casier a Joost Jongerden s názvem *Nationalism and Politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*. Přispívali do něj různí autoři, kteří se dlouhodobě věnují vztahům mezi Turky a Kurdy. Zabývá se primárně rozporem mezi islamistickou politikou, kterou v současnosti zastává prezident Erdogan, a politikou sekulární, kterou zastával zakladatel moderního

Turecka Mustafa Kemal Atatürk (Casier & Jongerden, 2011, s. 1-9). Pokračovatelem kema-
listické politiky je Republikánská lidová strana (Cumhuriyet Halk Partisi, CHP). Ta je v sou-
časnosti hlavní opoziční stranou v Turecku. Když se AKP ujala vlády roku 2002, tak se tehdy
premiér Erdogan profiloval jako nadějný liberální politik. Byl zastáncem mírových řešení
mezi Turky a Kurdy (Karaveli, 2016, s. 123-124). Dle mého názoru, obrat prezidenta Erdo-
gana významně ovlivňuje dynamiku turecko-kurdského vztahu a stává se stěžejním pro kom-
paraci postavení Kurdů v Turecku, v období před nástupem a po nástupu AKP k moci.

Z dalších odborných prací pro mě byl přínosný článek z roku 2006 od Sezaie Özçe-
lika, *Theories, Practices, and Research in Conflict Resolution and Low-Intensity Conflicts: The Kurdish Conflict in Turkey*. Autor analyzuje konflikt mezi Turky a Kurdy, jako konflikt nízké intenzity a zabývá se jeho řešením v kontextu probíhajících bojů mezi Turky a Kurdy (Özçelik, 2006, s. 133). Článek mi pomohl doplnit část řešení etnických konfliktů o návrh vztahující se přímo na zkoumaný konflikt. Další přínosnou publikací byl příspěvek Feroze Ahmada ve sborníku *The Cambridge History of Turkey*, s názvem *Politics and political parties in Republican Turkey*. Ahmad v něm popisoval vlády a politické události od založení sekulárního Turecka až po volby v roce 2007. Pomocí článku jsem popisoval v praktické části složení vlád a výsledky voleb a doplnil je dobovým kontextem. Při popisu moderní turecké identity a tureckého nacionalismu jsem se opíral o publikaci Mustafy Saateiho, *Nation-states and ethnic boundaries: modern Turkish identity and Turkish-Kurdish conflict*. Autor popsal vliv moderní turecké identity a tureckého nacionalismu na etnický konflikt mezi Turky a Kurdy (Saateci, 2002, s. 549). Článek mi poskytl ucelené teoretické východisko při popisu nacionalismu spojením etnického konfliktu s nacionalismem.

V praktické části za pomoci již zmíněné deskripce a komparace zkoumám dvě ob-
dobí. Před nástupem AKP, od vojenského puče 1980, a po nástupu strany AKP. Můj výzkum je založen na analýze oficiálních zpráv nezávislých nadnárodních organizací, nezávislých pozorovatelů a vědeckých pracech, zabývajících se stejnou problematikou. Vedle nich pro hlubší analýzu využívám prohlášení na vládních stránkách a dalších vládních institucích, kterými obhajuje vláda své postupy vůči Kurdům. Pro doplnění těchto dat používám informace z tureckých a kurdských zdrojů a celosvětových médií, jako je NY Times, BBC a Al Jazeera. Všechny tyto informace, z tureckých a celosvětových médií, vládních či opozičních platforem, fungují v mé práci jako doplňující zdroje. V prvním období, které zkoumám, byl

internet ve svých počítačích, což stěžuje přístup ke zdrojům, proto nemám dostatek informací z médií, tak jako ve druhé části, kde popisují současnost, tedy éru strany AKP.

Ze sekundárních zdrojů pro mě bylo nejdůležitějším lokální zpravodajství, jak provládní, tak opoziční. Využívám je z toho důvodu, že existují kromě hlavní turecké verze i varianty psané v angličtině. Provládní, k nimž patří turecké noviny: Sabah, které jsou nejčtenější turecké noviny v současnosti, Günes, Yeni Safak a Hürriyet. (Verza & Mat, 2020). Zahrnuji zde z archivu i gülenistické² noviny Zaman, které byly do roku 2016 největším deníkem v Turecku. Po neúspěšném puči roku 2016, turecká vláda zakázala deníku činnost a jejich stránky byly zrušeny, takže články jsou dohledatelné pouze před rokem 2016 (Weise, 2018). Z opozičních vybírám hlavně Cumhuriyet, který je dnes největším nezávislým deníkem v Turecku. Dále BirGün, a hlavně opoziční zpravodajský web Ahval (Verza & Mat, 2020).

Kurdská média jsou v Turecku omezena, protože veškeré vysílání kontroluje stát (RCmediafreedom.eu, 2019). Největší kurdský deník byl Azadiya Welat, který v roce 2016 po pokusu o puč úřady zakázaly. Kurdové začali vydávat místo něj nový list Welat, který byl úřady taktéž zakázán před dvěma lety (Stevenson & Bayram, 2018). Absenci kurdských médií vynahrazují zprávami z kurdské organizace Washington Kurdish Institute (WKI).³ Nakonec hodnotím a vysvětluji zjištěné skutečnosti. Zahrnuji zde i situaci Kurdů v okolních zemích a přístup zahraničních aktérů ke Kurdům. K problematice turecko – kurdského vztahu již vzniklo mnoho publikací, které podrobně popisují kulturní, historický a etnický střet obou národů. Moje práce komparuje a analyzuje situaci Kurdů v Turecku z pohledu moderní historie a současnosti. Soustředí se především na aktuální vývoj v této oblasti na základě historického kontextu, proto si myslím, že bude přínosem ve výzkumu postavení Kurdů v Turecku.

² Gülenistické hnutí je nadnárodní islamistické hnutí, které bylo založeno roku 1999 ve Spojených státech muslimským kazatelem tureckého původu, Fethullahem Gülenem. V letech 2002 – 2013 hnutí v Turecku spolupracovalo s AKP, než se spolupráce roku 2014 rozpadla. Jeho členům je přisuzováno několik teroristických činů. Turecká vláda hnutí považuje od roku 2016 za teroristickou organizaci, takže veškeré aktivity s hnutím spojené, jsou v Turecku nelegální (TRTWorld.com 2017).

³ Neziskovou organizaci WKI založil roku 1996 doktor medicíny Najmaldin Karim ve Washingtonu D.C., kdy byl nucen uprchnout z Iráku a začal se zajímat o možnosti, jak zvýšit povědomí ve světě o situaci Kurdů na Blízkém východě (dckurd.org).

1 ETNICKÝ KONFLIKT A NACIONALISMUS

Cílem této kapitoly je teoretické ukotvení výzkumu dané problematiky. Nejprve popisují konflikt a jeho typy. Pak se zaměřují na teorii etnického konfliktu, která vymezuje téma práce. Dále proto rozebírám příčiny etnického konfliktu v souvislosti s mým výzkumem. Příčinám etnického konfliktu se věnuje několik autorů, nejznámější je Michael Brown a Donald Horowitz. Dále popisují jevy, které s etnickým konfliktem souvisí. S etnickými konflikty souvisí i nacionalismus. Teoretický rozbor nacionalismu je pro moji práci důležitý, protože jak na turecké, tak i na kurdské straně hraje důležitou roli ve vývoji vzájemného střetu. Kurdský nacionalismus je obrannou reakcí na turecký nacionalismus, který je spojen s moderní tureckou identitou. Uvádím teoretické přístupy v řešení etnických konfliktů, včetně již existujících návrhů na řešení etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy. V závěru pak sumarizují zjištěné skutečnosti a popisují, jak je používám ve výzkumu daného problému.

1.1 Etnický konflikt

Konflikt je obecně definován jako střet mezi minimálně dvěma aktéry (Bartos & Wehr, 2002, s. 13). Účastníci konfliktu se snaží dosáhnout každý svého cíle, který je v rozporu s cílem ostatních aktérů. Negativní vnímání a postoj jedné skupiny k té druhé se nazývá nepřátelství (Bartos & Wehr, 2002, s. 15 – 19). Konflikt se dělí na přímý a nepřímý. Cílem přímého konfliktu je eliminace protivníka a následné naplnění svých požadavků. Přímý se označuje také jako otevřený konflikt nebo násilný konflikt. Když jsou do konfliktu zapojeny ozbrojené síly, tak se jedná o ozbrojený konflikt. Konflikty se dále dělí podle intenzity na konflikt nízké intenzity a konflikt vysoké intenzity. Mezi sebou se odlišují podle počtu obětí, kdy hranicí je 1000 obětí ročně. Konflikt nízké intenzity tak bývá zpravidla guerillová válka, opakované teroristické útoky a povstání. Konflikt vysoké intenzity pak bývají války a genocidy. Konflikty nepřímé jsou častější než konflikty přímé. Nepřímé konflikty vzniknou tak, že cílem aktérů je znemožnit druhé straně dosažení cílů. Aktéři mohou být buď jednotlivci nebo skupiny. (Tesař, 2007, s. 25; Horowitz, 1985, s. 95-98)

Předstupeň jakéhokoliv konfliktu je soutěž. Základní pravidlo soutěže je, že oba aktéři mají stejné podmínky. Pokud jedna strana nabývá pocitu, že je omezována nebo znevýhodňována, tak je narušena rovnováha a ze soutěže se stává konflikt (Tesař, 2007, s. 87). První scénář přechodu od soutěže ke konfliktu je bezpečnostní dilema. Pojem je spíše užíván

v mezinárodních vztazích. Je to situace, kdy za panujícího chaosu či anarchie jsou i neagresivní kroky považovány druhou stranou za hrozbu a vyvolávají tak protiakci, která konflikt spouští. Druhou možností je důvěryhodný závazek. S tímto pojmem bychom se setkali původně v ekonomii. Znamená situaci, kdy dva aktéři začnou pochybovat o tom, zda formální či neformální dohodu, která platí v současnosti, budou dodržovat i v budoucnu. Aktéři mohou být národní stát a etnická menšina nebo dvě etnika v jednom státě (Tesař, 2007, s. 88). Posledním scénářem pak je informační selhání. Nastává tehdy, když obě strany chtějí vyjednávat, ale zároveň chtějí ze situace vytěžit maximum. Takové klamání sice zvyšuje šance na úspěch, ale zároveň zvyšuje riziko konfliktu (Tesař, 2007, s. 89).

Nejčastěji jsou jádrem konfliktu občanská práva, kdy jedna skupina má práva, která druhá skupina nemá. Pokud se jedná o kombinaci nadřazené a podřazené skupiny s etnickým rozdělením skupin, jde o etnický konflikt (Tesař, 2007, s. 27). Etnický konflikt je konflikt, kdy minimálně jeden z aktérů na konflikt pohlíží skrze etnické důvody. Aktérem v etnickém konfliktu je nejčastěji etnikum. Etnikum se často nesprávně používá jako synonymum pro národ, i když etnikum a národ nemají stejný význam. Odlišují se od sebe politickou rovinou, kdy národ je definován politickou dimenzí na rozdíl od etnika (Tesař, 2007, s. 28). Skupiny, které proti sobě v konfliktu stojí, se vzájemně odlišují podle etnicity. Etnicita je souborem kulturních znaků, které jsou specifické pro každou skupinu lidí. Taková skupina lidí se nazývá etnikum (Vaďura, Šmíd, 2007, s. 11). Přesnou definici stanovil v roce 1981 sociolog Pierre van den Berghe. Podle něj je etnikum skupina se společným původem, spjatá sociálními vazbami a prostorově vymezená. Samotné vymezení slova etnický procházelo dramatickým vývojem a dodnes jeho vymezení není jednoznačné. Vychází z řeckého slova ethnos, které překládáme jako „lid“ (Tesař, 2007, s. 29 – 30).

Ve výzkumu původu etnicity existují dva přístupy. Prvním je primordialismus, podle kterého je etnicita vrozená a lidé s ní uchylují na základě jejího principu sounáležitosti s ostatními, když mají pocit ohrožení (Vaďura, Šmíd, 2007, s. 12-13). Etnická příslušnost je hluboce zakořeněná v lidské přirozenosti a sociální organizace je přirozenější a jednodušší, když je založena na etnických vazbách (Van den Berghe, 1978, s. 401-402). Naopak instrumentalisté tvrdí, že etnicita je moderním sociálním konstruktem. Lidé jsou schopni vědomě ovlivňovat svůj vztah k etnické skupině, podle situace. Ještě rozšířenější teorií je konstruktivismus, který do sebe zahrnuje i jiné přístupy (Vaďura, Šmíd, 2007, s. 14-16). Van den Bergheho označení vylepšil o 8 let později sociolog Anthony Smith. Definici rozšířil na 6

kritérií: Etnikum má kolektivní jméno, mýtus o společném původu, sdílenou historii, charakteristickou kulturu, pocit solidarity a spojení s konkrétním územím (Smith, 1991, s. 24).

Vznik etnického konfliktu podmiňuje etnická polarizace a etnická dominance. Etnická polarizace je míra etnické diverzity a roztříštěnosti a je zdrojem etnického napětí. Polarizace je popisována třemi rysy: vysoký stupeň homogenity uvnitř každé frakce, vysoký stupeň heterogenity uvnitř každé skupiny, malé množství dostatečně velkých skupin (Tesař, 2007, s. 85). Podle Paula Colliera a Anke Hoeffler stojí právě etnická dominance za etnickým napětím. Etnická dominance nastává, když jedna skupina má absolutní nebo relativní většinu, díky čemuž může vyloučit ostatní skupiny z participace na moci. Podle jejich definice by nejsilnější skupina měla tvořit 45 – 90 % populace daného státu. Pokud tato etnická skupina tvoří zmíněnou většinu, tak se riziko etnického konfliktu zdvojnásobuje (Collier, Hoeffler, 2004, s. 21).

V etnickém konfliktu je zásadním faktorem přístup jednotlivců ke své vlastní skupině a ke skupině opoziční. Na svoji skupinu pohlížejí jinak než na skupinu cizí. Jde o projev přirozené sociální interakce, konkrétně zaujatosti mezi lidmi. Věda používá pro popis toho fenoménu výrazy *in group* a *out group*. Krátce se dají popsat jako „my“ – *in group* a „oni“ – *out group*. Dělicím kritériem nemusí být pouze etnikum, ale určitá sociální skupina, jako například zaměstnanecký kolektiv, rodina, sportovní tým, národ. Patří sem i náhodné skupiny. Všechny poji tendence diskriminovat *out group* a zvýhodňovat *in group* (Sambanis, Shayo, 2013, s. 296-297). Polský psycholog Henri Tajfel na základě svých experimentů popsal, že se tak lidé chovají i když mezi oběma skupinami nedošlo ke střetu zájmů a takové skupiny nebyly v minulosti vůči sobě nepřátelské a aktéři nemají z takového chování žádný užitek. Z toho vyplývá, že lidé používají diskriminaci ke zdůraznění rozdílů mezi „naší“ *in group* a „jejich“ *out group*. Člověk vytváří hranice mezi oběma skupinami s nimi i stereotypy. Stereotyp je obraz zjednodušené reality. Logicky pak u *in group* vytváříme spíše kladné stereotypy a u *out group* negativní (McLeod, 2019)

Politolog Michael Brown dělí příčiny etnického konfliktu na 4 kategorie:⁴

1. Strukturální faktory – slabá role státu, etnická geografie, vnitřní bezpečnostní nestabilita a obavy z bezpečnostní nestability
2. Ekonomické a sociální faktory – ekonomické problémy, sociální rozdíly, existence rasových nerovností, rozvoj, inovace a modernizace.
3. Politické faktory – diskriminace politickými aktéry a institucemi, exkluzivistické národní ideologie, elitářství.
4. Kulturní a perceptivní faktory – kulturní diskriminace, spor o dějiny (Brown, 1994, s. 6-12).

Na základě Brownovy typologie, můžeme stručně charakterizovat vztah Turků s Kurdy jako konfliktní, protože jeho příčiny pramení ze všech čtyř kategorií. Strukturální faktory jsou zejména vnitřní bezpečnostní nestabilita a obavy z ní. Z důvodu působení radikálních kurdských organizací a tvrdým zásahům tureckých pořádkových sil. Politické faktory zde nalezneme úplně všechny, vyzdvihují zejména diskriminaci politickými institucemi, například účelová klauzule při volbách pro kurdské strany nebo zákaz vydávání kurdských novin. Ekonomické faktory jsou především sociální rozdíly a rozvoj. Kulturní faktory zde také nalezneme všechny. Jsou také nejviditelnější. Například zákaz používání kurdštiny na úřadech (HRW.org, 2019).

V této části je třeba si vyjasnit, jak etnický konflikt probíhá a jaké jsou jeho důsledky. Průběh etnického konfliktu je dělen na 4 fáze: hromadění příčin, mobilizace (etnická), konflikt, fáze konsolidace. K hromadění příčin dochází, když etnikum začíná vnímat stát jako nefunkční. Samotný etnický problém není většinou pádným důvodem pro rozpoutání konfliktu. Nespokojenost se situací se pak projeví v požadavcích daného etnika. Dotyčné etnikum se pak snaží využít slabých míst v systému k dosažení svých cílů. Podle další teoreticky etnických konfliktů Cynthii Enloe, je nejčastějším požadavkem autonomie či secese. Mohou to v určitých případech být i iredentistické snahy. Všechny tyto akce by pak vedly k omezení vlivu „původního“ státu v dané oblasti. Stát by přišel o část lidských zdrojů a financí plynoucích z dané oblasti. Na stav etnické situace působí dlouhodobé a krátkodobé vlivy.

⁴ Existuje další typologie příčin etnického konfliktu, kterou sestavil politolog Donald Horowitz. Jeho typologie má na rozdíl od typologie Brownovy 10 bodů, které jsou podrobněji rozepsané do více kategorií. Brown tyto příčiny popsal obecněji ve čtyřech kategoriích.

Dlouhodobé vlivy jsou například obchodní příležitosti, investice nebo kulturní programy. Krátkodobé vlivy pak mohou být náhodné situace jako protesty, teroristické útoky. Zejména pak protesty vedou k mobilizaci a politizaci konfliktu. Konflikt tak může získat svůj symbol, kterým se pak jedna strana zaštiťuje (Enloe, 1986, s. 224 – 225, 232 – 233)

Na mobilizaci mají vliv dva faktory: ideologie a organizace. Organizace nabízí nespokojenému etniku alternativní směr chování a jednání a poskytuje mu pevný koordinační bod. Má svoji strukturu a vedení. Ideologie pak poskytuje organizaci myšlenkové ukotvení a důvody, proč vést konflikt a jasně vymezuje in group a out group. V případě úspěchu je pak základem pro budování nové a vlastní identity a autority. V případě, kterým se zabývám se jedná hlavně o etnickou mobilizaci (Tesař, 2007, s. 75). Existují čtyři důvody, proč k etnické mobilizaci dochází: 1. Kulturní odlišnosti – udržují a posilují ostré etnické hranice. Čím vyšší etnická odlišnost, tím vyšší pravděpodobnost mobilizace. 2. Separatistické tendence – jsou jádrem konfliktů. Většinou je mají etnické skupiny s dlouholetou tradicí různé míry autonomie. Geograficky koncentrovaná etnická skupina s dlouhodobější tradicí samosprávy, znamená vyšší pravděpodobnost výskytu separatistických tendencí. 3. Organizační základna – díky modernizaci se stala efektivnější, získala pevnější vedení a systematictější organizaci. Čím je organizační základna pevnější, zároveň čím vyšší podíl dané etnické skupiny v obyvatelstvu daného státu, tím je pravděpodobnost mobilizace vyšší. 4. Překážky – těžkosti, které stojí etnické skupině v cestě za dosažením svých cílů, vyvolávají nespokojenost, která vede ke kolektivní masové akci (Tesař, 2007, p. 76-77).

Roli ideologie je důležité vysvětlit přímo na konkrétním případěch. V průběhu vývoje vztahů mezi Turky a Kurdy, se obě etnika nerozlišovala od sebe jen podle principu etnicity. V určitých obdobích etnicitu překonala ideologie či proti sobě postavila příslušníky stejné etnické skupiny proti sobě. Strana kurdských pracujících, PKK vznikla jako marxistická a krajně levicová strana. Minimálně ve svých počátcích⁵ se k ní přidávali Kurdové z ideologických důvodů. Od marxistické ideologie si slibovali zlepšení pracovních a životních podmínek (De Jong, 2016, s. 3-4). Na druhé straně, když se AKP ve svých počátcích stavěla za mírová řešení s kurdskou stranou a prosadila zrušení nouzového stavu

⁵ PKK vzniká v roce 1974 (Bacik & Coskun, 2010, s. 250-251)

v jihovýchodním Turecku⁶, tak se držela liberálnějších ideologických myšlenek. V té době se spousta Kurdů přidala k Erdoganově straně nebo ji podporovala (Yavuz, Özcan, 2006, s. 103). V průběhu etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy existovaly období, kdy za určitých okolností ideologie odsunuly do pozadí princip etnicity.

Průvodní jevy etnického konfliktu mohou být malé nebo velké, vše záleží na intenzitě konfliktu a délce jeho trvání. Od hluboké společenské polarizace, terorismu, státního teroru a guerillové války až po totální genocidu a válku (Tesař, 2007, s. 202). Pro můj výzkum postačí, když se zaměřím na terorismus, guerillovou válku a státní teror a polarizaci. Co se týče guerillové války, tak buď může předcházet terorismu, když je guerillový boj potlačen, tak jeho aktéři přejdou k teroristickým činům nebo může následovat po terorismu jako vyvrcholení násilných akcí. V nedemokratických státech může být i předstupněm pravidelné války. Guerillový boj se vyznačuje tím, že se vyhýbá otevřenému a přímému střetnutí, ale soustředí se na malé boje, sabotáže a přepadové akce. Klade důraz na rychlost a utajení. Nejtypičtějším prostředkem boje bývá terorismus. Působení guerilly je ztíženo tím, že vliv státu dosahuje všude. Neobejde se proto bez zahraniční podpory. Vyvinutý demokratický stát většinou ostatní státy od pomoci rebelům odrazuje, protože by danému státu klesla mezinárodní prestiž. Na druhou stranu rebelové mají výhodu, že demokratická vláda se bude zdráhat guerillu tvrdě potlačit, kvůli tlaku veřejnosti. V demokratických státech má násilný konflikt velmi malou intenzitu, ale zároveň trvá nejdéle (Young A. M. & Gray D. H., 2011, s. 68-70).

Státní teror je způsob přístupu státu ke vzbouřené etnické menšině. V Turecku PKK sice používala teroristické praktiky, ale zasahující turecká armáda je používala také. Ze strany tureckého státu šlo tedy o státní teror. Stát má pocit přímého ohrožení od určité skupiny obyvatel a rozhodne se proti ní použít násilné metody. Zde proti sobě stojí dvě konkrétní strany: stát versus etnická menšina (Criss, 1995, s. 18-24). Vzájemný konflikt vyvolává obranné reakce, které vedou k uzavření se do sebe a vytvoření dvou nesmiřitelných táborů. Vykonavatelé teroru, státní složky (policie, armáda, tajné služby) zastávají roli obránce

⁶ Nouzový stav zrušila většinová vláda AKP 30. listopadu 2002 (Jongerden, 2007, p.) a část Kurdů opravdu zpočátku Erdoganovu AKP podporovala (více se tomu budu věnovat v praktické části) (Yavuz, Özcan, 2006, p. 103)

společnosti a roli ideové a organizační páteře mobilizace společnosti. Státní teror pak bývá nejčastější předstupen genocidy (Tesař, 2007, s. 206).

Etnický konflikt může v důsledku vyvolat až mezinárodní napětí související s vojenskou akcí. Většinou důsledkem bývá snaha politické reprezentace daného státu situaci vyřešit a dostat pod kontrolu, jelikož etnický konflikt jako negativní událost přitahuje pozornost ostatních zemí. Popíšu obecné přístupy k řešení etnických konfliktů. Poté zmíním konkrétní řešení, která navrhuji autoři pro Turecko-Kurdský konflikt. Horowitz navrhuje dva způsoby řešení etnického konfliktu: distribuční a strukturální řešení. Oba způsoby řešení jsou navzájem propojeny a překrývají se v určitých aspektech. Distribuční řešení navrhuje způsoby řešení etnického konfliktu v ekonomické sféře. Etnicky podmíněné investice, pozitivní diskriminace ve výběrových řízeních. Také investice do infrastruktury v oblasti, kde převažuje daná etnická skupina. Snaha o snížení rozdílů v příjmech mezi etniky. Strukturální řešení zahrnuje: poskytnutí určité míry samosprávy, změny ve volebních zákonech a okresech, kvóty na vyšší podíl zastoupení etnických menšin ve státní správě (Horowitz, 1985, s. 595 – 598).

Filip Tesař se na rozdíl od Horowitze zaměřuje jen na strukturální řešení, které pak dělí na tři kategorie: eliminace odlišnosti, kontrola odlišnosti, uznání odlišnosti. Rozděluje je dále na konfliktní, které převažují a nekonfliktní. Eliminace odlišnosti dosáhneme pouze za pomoci genocidy, nuceného populačního přesunu, rozdělení a odtržení, integrace a asimilace. Kontrola odlišnosti se pojí s hegemonickou nebo donucovací kontrolou. Jde o situaci, kdy jedna etnická skupina ovládá státní správu a využívá ji k etnické dominanci. Potlačuje například odlišnou kulturu (používání jazyka), ekonomicky znevýhodňuje danou etnickou skupinu (zaměstnání, daně) nebo volební machinace (záměrné zneplatnění hlasovacích lístků, odebrání volebního práva, volební klauzule pro politické strany etnické skupiny (Tesař, 2007, s. 218).

Poslední kategorie, uznání odlišnosti zahrnuje: kantonizaci, federalizaci a konsociálníismus (sdílení moci). Federalizace má s kantonizací podobné rysy, jediný rozdíl je, že se jedná o větší územní celky než v kantonizaci. Jedná se o oficiální uznání odlišné komunity. V praxi je vyjádřeno autonomií. Příkladem kantonizace je Baskicko, federalizace pak Švýcarsko (Tesař, 2007, s. 219). V roce 1993 turecká premiérka Tansu Çiller zmínila, během mírových jednání s Kurdy, právě baskický model regionální autonomie jako řešení situace kurdské menšiny v Turecku (Özçelik, 2006, s. 149). Výzkumníci nejčastěji považují za

nejlepší řešení konsocionalismus. Kdy všechny etnické skupiny se podílejí na moci a mají rovné zastoupení, stejná práva. Vyznačuje se poměrným volebním systémem doplněným proporcčním systémem zaměstnávání ve státní správě. Dále regionální samosprávou a ústavním vetem pro menšiny, aby se zabránilo majorizaci. Majorizace znamená přehlasování menšiny většinou, například v parlamentu. Posledním znakem by měla být vláda široké koalice. V praxi konsocionalismus příliš nefunguje, nejdéle fungoval v Libanonu v letech 1943 – 1975. Federalismus a kantonizace jsou pak limitovány praktickými důvody (Tesař, 2007, s. 220).

Současné přístupy pro řešení etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy se shodují na důležitosti mírového vyjednávání a zajištění bezpečnosti. Žádný z autorů nefavorizuje distribuční či strukturální řešení, ale spíše jejich kombinaci. Politologové Ersel Aydinli a Nihat Ali Ozcan ve svém článku zdůrazňují mírová vyjednávání spolu s protiteroristickými kroky (Aydinli, Özcan, 2011, s. 438). V závěru, jako možnost řešení zmiňují mnohostranný přístup k boji proti terorismu, tedy zapojení obou stran a efektivní spolupráci. Vláda musí mít zajištěnou důvěru obou stran. V Turecku je to složité vzhledem k tomu, že obě strany mají k sobě navzájem podlomenu důvěru. Jakékoliv řešení konfliktu stěžuje fakt, když součástí jedné ze zúčastněných stran je teroristická organizace (Aydinli, Özcan, 2011, s. 453-454).

Profesor Sezai Özçelik navrhuje řešení nejen v kontextu terorismu a ekonomické zastořlosti, ale také v otázce identity a základní lidské potřeby bezpečnosti aktérů. Konflikt mezi Turky a Kurdy považuje za konflikt nízké intenzity. Byť je jeho článek starší, tak se s prvně jmenovanými autory shoduje na nezbytném využití nástrojů řešení konfliktů a roli ozbrojených složek moci (Özçelik, 2006, s. 133). Podle něj reakce mezinárodních organizací na zásahy turecké vlády proti Kurdům, považuje turecká strana za vměšování do vnitřních záležitostí. Problémy se objevují i v otázce identity, kdy ne všichni Kurdové považují kurdský původ za hlavní identitární rys. U některých převládá náboženská identita.⁷ Někteří se považují za občany Turecka nebo kmenová struktura je hlavním znakem identity. Za hlavní „hybatele“ konfliktu považuje Serdar Özçelik nacionalismus a islám. Jako řešení navrhuje kulturní cestu, kdy z důvodu zachování rozdílů, je efektivnější vytvářet hranice mezi oběma skupinami, ale aby byly flexibilní, přístupné a obchodovatelné. Je to podle něj lepší než

⁷ Kurdové nejsou vyznáním jen sunnité, ale i šiité a súfisté, křesťané, jezidi, vyznavači zoroastrismu (thekurdishproject.org)

vzájemné bariéry odstranit. Konkrétněji navrhuje vytvoření nové sdílené identity (evropská) nebo re-definici společné identity (turecké) pro udržování zdravých psychologických bariér. Dle profesora Özçelika stále existuje naděje na řešení kurdské otázky v rámci tureckých demokratických institucí a zachování územní celistvosti Turecka a uznání kurdské identity (Özçelik, 2006, s. 148-150). Další výzkumník Hakan Yavuz tvrdil, že společné identity, jako je islám, turecké občanství a demokratické prostředí, může pomoci zvládat etnické konflikty v multietnických vztazích států. Uvedl, že „Kurdský problém Turecka lze řešit pouze v případě Turecka, vytváří občanskou společnost, která funguje jako záštita pro více identit a buduje nezbytné politické instituce pro vyjednávání a návod pro interakci mezi těmito identitami (Yavuz, 1998, s.17).

1.2 Nacionalismus

Andrew Heywood je autorem, jehož definici nacionalismu využívají knihy o etnických konfliktech, ze kterých jsem čerpal. Podle něj je nacionalismus intenzivní národní uvědomění, které se vyhraňuje v protikladu k příslušníkům jiných národů. Nacionalismus vzniká a projevuje se hlavně v těchto případech: jeden národ žije na stejném území jako jiný silnější a větší národ, obyvatelé různých národností žijí smíšeně na jednom území a zároveň jeden národ má výhody, které příslušníci ostatních národů pokládají za neoprávněné, jeden národ se výrazně odlišuje od ostatních nějakými zvláštními zvyky, dojde k náhlé změně v národnostním složení populace daného státu – migrace, zvýšená natalita. Tyto 4 případy mohou samozřejmě být ovlivněny různou kvalitou vzdělání, ekonomickou situací, kulturními zvyky a jazykovými znalostmi. V souvislosti s nacionalismem jsem zmínil pojem národ. Politolog Andrew Heywood vymezuje národ jako soubor lidí se stejným jazykem, zvyky a tradicemi, kulturou a vírou. Jedná se o druh kulturní entity (Heywood, 2003, s. 127-128).

1.2.1 Kurdský nacionalismus

Turecký politolog Güneş Tezcür, který se řadu let zabývá tureckou politikou a kurdskou situací v Turecku, předpokládá, že občanský nacionalismus je liberálnější než etnický nacionalismus. Etnický nacionalismus je považován za nebezpečnější a hrozí u něj přerod v otevřený konflikt. Celkově se dá říct, že kurdský nacionalismus je reakcí na turecký nacionalismus, kdy turecká identita je předkládána i netureckým menšinám diskriminační, násilnou a výlučnou formou (Tezcür, 2009, s. 3-5). Politika Turecka měla a stále má rozhodující vliv

na formování současného kurdského nacionalismu. Kurdové se pak v reakci brání „svým“ nacionalismem. Tradice kurdského nacionalismu sahá do roku 1851, kdy jeden z posledních autonomních emirátů, který kurdský region ovládal, zanikl. Jeho zániku předcházela série vzpour, kterými se Kurdové snažili bránit proti reformám v Osmanské říši (Tezcür, 2009, s.4). Reformy měly za cíl více centralizovat moc do rukou sultána a podřídit regiony větší kontrole. Také bylo ustanoveno nařízení, že Kurdové musí odvádět brance do armády, aby nahradili rozpuštěné jednotky Janičářů. Všechna tato nařízení tak narušila dosavadní způsob správy regionu. Kurdský region byl totiž tradičně spravován pomocí kurdských kmenů, které tvořily páteř tamní kurdské komunity a v čele stál šejk⁸. Tribalismus velmi ovlivnil formování a vznik kurdského nacionalismu. Kurdská společnost v Turecku, hlavně v jihovýchodní oblasti, byla uspořádaná do kmenových svazů a ty pod sebou měly další kmeny. Kurdové se živilo primárně jako nomádi, či rolníci. (Ertur, 1979, s. 2-5).

Po vzniku Turecké republiky roku 1923 se vláda rozhodla uplatnit pevnější kontrolu nad kurdským regionem místo poskytnutí autonomie. Kurdský nacionalismus se zrodil ve své moderní podobě jako důsledek snahy turecké vlády o modernizaci. Více autorů, jako je Michael Gunter a Hakan Yavuz se ale přiklání k teorii, že kurdský nacionalismus v plné formě vzniká ve 20. století. Asimilační a donucovací postupy tureckého státu: etnizace politiky a státní správy, povinná výuka v turečtině, povinná vojenská služba v turecké armádě a diskriminace na pracovišti vedly k zformování a radikalizaci kurdské nacionalistické scény (Tezcür, 2009, s. 4-5; Bilgin et al., 2013, s. 7).

Kurdská otázka v Turecku je stále uvězněna v „začarovaném kruhu“ etnického kurdského a tureckého nacionalismu. Dochází k radikalizaci na obou stranách, např. vznik PKK a nasazení turecké armády v jihovýchodním Turecku, regionu s velkým podílem kurdského obyvatelstva. PKK vzniká roku 1974, jako důsledek nástupu mladých marxistických lídrů do popředí kurdského veřejného života. Z nich vynikal zejména Abdullah Öcalan. K PKK se dostanu ještě později v praktické části. Násilný charakter prosazování kurdských požadavků na uznání je doprovázen podobně násilnými praktikami ze strany tureckého státu (Bilgin et al., 2013, s. 8–9). Roku 1985 vzniká speciální složka turecké policie, zvaná Korucular, v angličtině známá jako Village Guard System. Jedná se o četnické sbory pohraniční policie

⁸ Tribalismus v některých oblastech jihovýchodního Turecka přetrvává, jde ale spíš o venkovní oblasti. Ve městech vlivem moderního pokroku téměř vymizel (Van Bruinessen, 2002, p. 29)

rekrutované z místních obyvatel. Operují jako místní milice ve městech a vesnicích a jejich hlavním úkolem je ochrana obydlených míst před útoky radikálů z PKK. V současnosti sbor tvoří celkem přibližně 90 000 členů (sabah.com.tr, 2016). Charakter bojů mezi kurdskými povstalci a tureckými jednotkami ovlivňují i pro Turecko velmi charakteristické vojenské puče, během nich se kurdští ozbrojenci pokusili několikrát využít nestabilní situace v zemi. K vojenským převratům se vrátím také v praktické části, kde analyzuji jejich vliv na vztah mezi Turky a Kurdy (Bilgin et al., 2013, s. 9).

V současném kurdském nacionalismu výzkumníci rozlišují dva názorové proudy mezi Kurdy v otázce, o co má kurdský nacionalismus usilovat, jestli o akomodismus nebo separatismus. Separatisté požadují striktní oddělení kurdského regionu od Turecka, zatímco zastánci akomodismu požadují po turecké vládě, aby Kurdy oficiálně uznala a nezmýšlela etnické Turky. Příkladem zastánců separatismu jsou členové PKK. Zastávce akomodismu, vzdělanější Kurdy, převážně žijící ve městech a mající prestižnější zaměstnání, PKK považuje za zrádce (Bilgin et al., 2013, s. 6).

Norský antropolog Fredrik Barth se pokusil navrhnout jiný přístup ke zkoumání kurdského nacionalismu. Důraz klade na etnickou hranici, která podle něj definuje a vymezuje určitou etnickou skupinu, ne kulturní aspekty s ní spojené (Barth, 1969, s. 15). Proces, při kterém se utváří etnické hranice může mít několik různých podob. Když se „buduje“ národ, tak politické špičky buď redefinují danou etnickou skupinu jako nový národ, do něhož by se měly včlenit ostatní národy žijící v oblasti. Druhý způsob je strategie, kdy elity vytvoří novou národnostní kategorii, tím že do sebe sloučí frakce různých etnických skupin. První postup se nazývá začlenění a je to právě případ Turecké republiky v době, kdy vznikala. Přístup zůstal prakticky zachován dodnes. Druhý postup se nazývá sloučení. Ve své době se o to pokoušel Tito v Jugoslávii. Začlenění vytváří národní identitu na základech majoritního etnika a souběžně vytváří etnické menšiny. Politická reprezentace je často označuje jako nespolehlivá k sloučení (Tezcür, 2009, s. 5–7).

1.2.2 Turecký nacionalismus

Turecký nacionalismus bývá v současných studiích spojován hlavně s moderní tureckou identitou. Při vytváření jakéhokoliv státu je jedním z prvních kroků nalezení nějaké záštitné ideologie a identity, která pomůže nový stát vytvořit. Jak již bylo řečeno Turci nebyli a nejsou jediným národem v Anatólii, ale jsou dominantním národem (Saatci, 2002, s. 554-555).

Snahou Atatürka bylo všechny etnické menšiny sjednotit pod novou tureckou identitu, která se pojí se vznikem nového státního zřízení, které prošlo radikální sekularizací – která kontrastuje se současnou islamizační politikou AKP, kulturními změnami – nová abeceda, nové předpisy týkající se oblékání podle evropského stylu, rozsáhlé modernizační reformy podle západního způsobu. Jeho cílem bylo vytvořit národní stát. Atatürk zaváděl reformy, které měly demokratizační charakter. Což kontrastovalo s jeho vládou, která byla autoritativní – lid volil jen poslance do parlamentu a nemohl se podílet na tvorbě exekutivy a soudnictví. Vláda nesla také rysy elitářství – stát založila malá skupina shromážděná okolo Atatürka, vyznačovala se vládou jedné dominantní strany – CHP a silnou armádou – Atatürk byl generálem v turecké armádě. Všechny tyto faktory jsou důležité pro pochopení, jakým způsobem se formovala moderní turecká identita a je potřeba vyjasnit kontext tehdejší doby (Landau, 1984, s. 11-13).

Moderní turecká identita tedy vzniká zároveň s Tureckou republikou. Spolu s ní vzniká nová éra konfliktu mezi Turky a Kurdy, silně poznamenaného oboustranným nacionalismem. V období Osmanské říše vzájemné vztahy pozitivně ovlivňovala relativně úspěšná asimilační politika Osmanské říše během obsazování nových území. V současné době je v Turecku 47 etnik. V době existence Osmanské říše byl počet přibližně stejný. V úvahu musíme brát fakt, že Turci se mísili s původními obyvateli a ostatními etniky. Všichni obyvatelé Osmanské říše byli v Evropě bráni jako Osmané, později se na ně pohlíželo jako na občany Osmanské říše. Výraz „Turci“ samotní obyvatelé a ani tehdejší Evropané spíše nepoužívali. Zkrátka v období Osmanské říše byli Turci sice dominantním národem, ale z hlediska jednoty a stability této multietnické říše, se jako Turci Osmané neoznačovali. Na základě těchto skutečností nemohla být moderní turecká identita vybudována na rasových nebo etnických znacích, protože k takové identitě by se hlásila jen velmi malá část obyvatel (Saatci, 2002, s. 553-556).

Tvůrcům Turecké republiky muselo být jasné, že nový stát, který vytvářejí, se nemůže odkazovat na stejné univerzalistické principy, jako Osmanská říše. Dále si zakladatelé museli uvědomit význam procesu budování národa jako procesu homogenizace (Saatci, 2002, s. 554-555). To byl jeden z důvodů, proč byl přijat Zákon o přesídlení roku 1934 a jeho přijetím se asimilace různých kultur stala oficiální vládní politikou v této oblasti budování nové identity. Ministr vnitra získal pravomoc přerozdělovat obyvatele Turecka v souladu s dodržováním turecké kultury. Zákon o přesídlení je nástrojem násilné asimilace

netureckých minorit (Jongerden, 2001, s. 84) Zákon se při tvorbě nové turecké identity inspiroval myšlením Ziya Gökalpa a do jisté míry i pracemi francouzského sociologa Emila Durkheima (Saatci, 2002, s. 555).

Ziya Gökalp byl turecký sociolog a spisovatel, který zemřel necelý rok po založení Turecké republiky. Jeho dílo položilo základ politických a sociálních principů v novém státě. Klíčová je jeho definice turkismu – vyvyšování tureckého národa, což je hlavní princip moderní turecké identity. Gökalp také odmítal teorii o rasovém základu pro budování národa. Zdůvodňoval to tím, že mezi sociálními rysy a biologickými vlastnostmi není žádná korelace. Odmítal také etnickou teorii o základu národa, když tvrdil že lidé se nerodí se sociálními rysy, ale lze je získat vzděláním. Z. Gökalp viděl národ jako skupinu složenou z jednotlivců, kteří sdílejí společný jazyk, náboženství, morálku a estetiku (stejně základy vzdělání). Hlavním cílem turkismu má být dominance jedné kultury v rozsáhlém měřítku a hledání turecké kultury rozptýlené mezi lidmi a vzít si inspiraci ze západní civilizace. Moderní turecká identita tedy byla vybudována na základě těchto myšlenek, které cílí na nadřazení turecké identity a kultury nad jiné. To ve výsledku vede ke střetu s přesvědčením jiných etnik a přispívá ke vzniku konfliktu (Saatci, 2002, s. 554 - 556).

Turecký nacionalismus je hlavně záležitost 20. století. Po První světové válce přišlo o území v Evropě a na Blízkém východě, která připadla pod správu Řekům, Italům, Rusům, Francouzům a Britům. Situace Turecka po válce tedy nebyla příznivá. Navíc se rozpoutala krátká občanská válka, zvaná Turecká válka za nezávislost. Trvala od května 1919 do uzavření míru v červenci 1923. Na jedné straně stáli turečtí nacionalisté, na druhé zástupci menšin, kteří bojovali za svá práva a byli podporováni vojenskými silami Francie a Velké Británie. Válka skončila tureckým vítězstvím a vyhlášením Turecké republiky (Shaw & Shaw, 1977, s. 340-343).

V rámci psychologického posílení národa bylo důležité, aby elity, které se shromáždily kolem Mustafy Kemala, v převažujícím tureckém etniku podpořily národní uvědomění. S tureckým nacionalismem se souběžně vyvíjely ideové proudy panturkismus a turanismus. Jak jsem již psal, tak zásadní roli ve vytváření nového tureckého státu, hrál turkismus podle idejí Ziya Gökalpa. Panturkismus je ideou a politickým směrem, jehož cílem je jednota všech turkických národů v rámci jednoho státu. Vzniká během 80. let 19. století jako obrana turkických národů před rozpínajícím se Ruskem. Usiluje o kulturní, jazykovou a politickou jednotu (Landau, 1995, s. 1-5). Ideologie turanismu jde v otázce jednoty ještě dál a usiluje o

jednotu všech národů patřící do skupiny uralsko-altajských jazyků. Tedy i Maďarů, Finů, Estonců, Japonců, Mongolů. Turanismus je obecnější a zastřešující pojem, který klade důraz spíše na kulturní jednotu, zatímco panturkismus se soustředí na politickou jednotu (Landau, 1995, s. 2; Arnakis, 1960, s. 22-25).

Ideje panturkismu a turanismu v současném Turecku zastává hlavně Nacionálně činná strana (Milliyetçi Hareket Partisi, MHP). Jedná se o nacionalistickou, krajně pravico-ovou stranu a podle volební podpory třetí nejsilnější stranu (Landau, 1982, s. 587-590). Radikální, ultranacionalistickou, panturkickou, neofašistickou a polovojenskou odnoží MHP je mládežnická organizace Šedí vlci (Bozkurtlar, oficiálně zvaná jako Ülkü Öcakları). Působí v Turecku a v dalších zemích, na Severním Kypru, Severním Kavkazu, Sýrii a stoupence mají i v Evropě a Číně. V Ázerbájdžánu byli roku 1995 zakázáni kvůli podílům na teroristických útocích. Její členové jsou zodpovědní za teroristické útoky, únosy, vraždy. Šedí vlci jsou také zapleteni do obchodu s drogami. Jejich člen Ali Agca se pokusil zavraždit papeže Jana Pavla II. v roce 1981 (mena-studies.org, 2020).

Turecký nacionalismus formoval od roku 1923 politiku turecké vlády vůči menšinám. Popsat její přístup by se dal jako: represivní stát, který podporuje a sám uskutečňuje utlačování menšin. Zlom nastal v roce 1999, kdy byl Turecku přiznán status kandidátské země EU. Evropská unie si od gesta slibovala nápravu turecké politiky vůči menšinám. Turecko proto muselo zmírnit svou politiku proti menšinám (HRW.org, 2001). V roce 2004 tehdejší premiér Erdogan zahájil mírová vyjednávání s Kurdy. Mírová jednání sice uvolnila částečně napětí mezi oběma etniky, ale nedosáhla cíle, jakého si obě strany představovaly a následně místo prohloubení dohody přišel konec vyjednávání. Jednání však přinesla i několik úspěchů, které je nutné zmínit. Turecká vláda umožnila vysílání kurdských televizních stanic v kurdštině a bylo vydáno povolení výuky kurdštiny na soukromých školách. Podařilo se dosáhnout i ročního příměří s PKK (freedomhouse.org, 2010, s. 672-678). V turecké politice se střetává sekulární a islamistický proud. Strana CHP je v současnosti hlavní opoziční stranou v Turecku a nese odkaz kemalistické, sekulární tradice. V současnosti vládnoucí strana AKP je zase umírněnou islamistickou stranou. AKP vzniká roku 1998 a její předsedou se stává současný prezident Erdogan, který vítězí v tureckých parlamentních volbách roku 2002 a stává se premiérem (allaboutturkey.com, 2021).

AKP měla předchůdce v islamistické politice. Tyto strany ostřeji vystupovaly proti sekulární politice a z toho důvodu byly také zakázány zákonem. První větší stranou byla

Strana národního řádu (Milli Nizam Partisi, MNP), která vznikla v roce 1969. O rok později byla zakázána, kvůli obavám z radikalismu a napojení na islamistická hnutí v Egyptě a osobu Sajida Qutba. Druhou stranou byla Strana národní spásy (Milli Selamet Partisi, MSP). V roce 1972 byla dokonce členem vládní koalice. V roce 1980 byla zakázána a její členové uvězněni, včetně tehdy začínajícího politika Erdoğana. Roku 1996 byl poprvé premiérem Turecka islamistický politik Necmettin Erbakan, který vedl v pořadí 3. islámskou stranu jménem Strana Prosperity (Refah Partisi, RP). Strana byla zakázána roku 1998, kdy vzniká právě AKP jako umírněnější odnož strany RP. Islamistická politika je propojena s tureckým nacionalismem. Klade důraz na islámskou tradici propojení sféry náboženské a politické. Snaží se islamizovat i nemuslimské obyvatelé Turecka (Inan, 2018, s. 1-10).

Vztahy mezi Turky a Kurdy v Turecku jsou v některých stávajících, a s tématem souvisejících, výzkumech vysvětlovány pomocí teorie etnického konfliktu, který je formován oboustranným nacionalismem. Proto jsem zvolil stejný postup. Vybral jsem teorii o etnických konfliktech, doplnil ji Brownovou typologií a obohatil ji o konkrétní závěry dalších autorů, věnujících se stejné problematice. Nacionalismus uvádím konkrétně turecký a kurdský, jako výchozí bod pro pochopení politických souvislostí a vysvětlení jednání obou stran v konfliktu. Každé období v praktické části se zabývá aspekty, které z teorie vychází, například průběh konfliktu a snaha o řešení konfliktu, kde se zaměřím na minulý a současný stav etnického konfliktu, zahrnující navrhovaná řešení konfliktu během zkoumaného období spolu s analýzou situace tureckých Kurdů podle stanovených kritérií.

2 VZTAHY MEZI TURKY A KURDY V TURECKU

Zkoumám období od roku 1980 až po současnost. Celá praktická část je seřazena chronologicky a rozdělena do částí před nástupem a po nástupu strany AKP, a podle vlád, které byly zrovna u moci. Jednotlivé části jsou doprovázeny tabulkami. Jak již bylo uvedeno v úvodu, tak v praktické části porovnávám situaci Kurdů před a po nástupu strany AKP a zjišťuji, jestli se vzájemné vztahy za vlády AKP liší od minulosti a jestli se v současnosti zlepšily nebo zhoršily. Měření provádím pomocí kritérií: používání kurdštiny, občanská svoboda (práva v zákoně a práva v praxi) a politická práva (existence kurdských stran), svoboda médií (kurdsky psaná či vysílaná média), jestli v daném období probíhaly konflikty či nepokoje, omezení v Kurdy obývaných regionech (stanné právo). Zvolil jsem je na základě teorie etnického konfliktu, konkrétně příčin vzniku etnického konfliktu. Druhým důvodem je dostupnost dat a možnost porovnat období před AKP a po jejím nástupu pomocí kvalitativně stejných dat. Neziskové a mezinárodní organizace, ze kterých data čerpám, situaci menšin měří právě podle takových kritérií.

Hlavním zdrojem dat jsou pro mě organizace Human Rights Watch, Amnesty International a Freedom House, z jejichž výročních zpráv používám číselné hodnocení v tabulkách a k celkovému hodnocení daného období. Uvedené organizace se hlásí k principům liberální demokracie a svobody a na základě toho porovnávají stav v zemích ve světě s modelem liberální demokracie. Zaměřují se na stav politické svobody a občanských práv, jako indikátory míry svobody dané země. Zvolený postup je podle mě správný, jelikož uvedené organizace zahrnují ve výzkumu i politický systém dané země a jeho vývoj v čase, který vždy nemusí být liberálně demokratický, a snaží se je dávat do kontrastu s liberálně-demokratickým modelem. Freedom House měří politická práva, občanskou svobodu na škále od 1-7. Hodnota 1 znamená nejvyšší úroveň svobody a práv, zatímco hodnota 7 nejmenší. Průměr obou hodnocení, politických práv a občanských svobod určuje celkový status svobody země. Svobodná země má hodnoty 1–2,5, částečně svobodná 3–5 a nesvobodná 5,5–7. Data doplňuji pomocí informací z novin a vládních stránek. Každá část, tedy období jedné vlády je na začátku vždy uvedena do historického a politického kontextu.

Na začátku praktické části je nutné zasadit výzkum do historického kontextu, a to i události, které formovaly politickou a společenskou situaci v Turecku před vojenským pučem v roce 1980, kterým výzkum začíná. Politický systém Turecka za celou dobu existence procházel několika výraznými změnami, z nichž za zmínku stojí ty, které se udály v letech

1923 a 1946. Mezi uvedenými lety se jednalo o systém jedné strany, kterou byla Atatürkova CHP. Nové strany nemohly vzniknout vzhledem k povaze systému, kdy Atatürk požadoval, aby nové strany byly sekulární, ale to se v praxi ukázalo jako nemožné, jelikož každá nová strana získávala sympatizanty z řad odpůrců sekulárních reforem. (Vanderlippe, 2005, s. 2-4). Poté co byl zrušen Osmanský kalifát a vláda vyhostila ze země posledního osmanského kalifa Abdulmeyida II, tak propuklo kurdské povstání, známé jako Povstání Šejka Saida. Povstání ale bylo potlačeno vojenskou silou (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 228-229).

Druhým mezníkem je rok 1946, kdy se turecký politický systém transformoval ve vícestranický systém. Co se týče kurdských politických aktivit před začátkem výzkumu, tak v roce 1974 vzniká na univerzitě v Ankaře levicová skupina kurdských studentů bojující za práva Kurdů. Členové jezdili po jihovýchodní části Turecka a přesvědčovali místní o nutnosti bojovat za kurdská práva (Radu, 2001, s. 48-50). Ze skupinky později vzejde PKK. Během let 1974-1980 se tito aktivisté, nejvýznamnější z nich byli Cemil Bayık, Ali Haydar Kaytan a Haki Karer, Duran Kalkan v čele s Abdullahem Öcalanem, účastnili několik protestních akcí za práva Kurdů v jihovýchodním Turecku. Poté co byl zavražděn Haki Karer v roce 1978, se aktivisté rozhodli udělat z hnutí politickou stranu prosazující marxistickou ideologii. Za jejím zrodem stála narůstající nespokojenost s omezováním Kurdů v Turecku a snaha prosadit pro kurdskou menšinu jazyková, kulturní a politická práva (Jongerden, 2007, s. 55).

PKK se v 70. letech stávala terčem nacionalistické organizace Šedí vlci a dalších radikálů z ultrapravicového tábora (Jongerden, 2007, s. 55). Během střetů mezi PKK a Šedými vlky se udála tragédie v prosinci 1978, kdy teroristé z řad Šedých vlků zabili 109 Kurdů-Alevitů⁹ a 176 jich zranili. Událost je v historii známa jako masakr Maraş (McDowall, 2004, s. 415). PKK vinila z korupce kurdské politiky a vlastníky pozemků v jihovýchodním Turecku a bojovala s nimi. Boj PKK s kurdskými elitami vyvrcholil v roce 1978 zabitím aktivisty PKK, Halila Çavguna, což vyvolalo protesty na několika místech v převážně kurdsém regionu. V témže roce začíná dodnes trvající konflikt mezi tureckou vládou a PKK, která začala provádět teroristické akce a sabotáže, vyvolávat nepokoje a rozsáhlé demonstrace.

⁹ Alevité jsou muslimové, kteří patří mezi frakce šíitského islámu. Od šiitů se odlišují tím, že nedodržují některé z 5 pilířů islámu a nemají mešity. Neuznávají právo šaría a nevykonávají pouť do Mekky, nedrží půst během Ramadánu. V Turecku tvoří velkou menšinu, asi 20 % z obyvatel Turecka. (Gunes-Ayata, 1992, s. 109-111)

Turecká vláda na to reagovala zvýšenou přítomností armády v regionu a protiteroristickými operacemi. Öcalan v roce 1979 navázal kontakt s kurdskými vůdci v Libanonu a Sýrii (Jongerden, Akkaya, 2011, s. 127-135). V 70. letech byly zakázány jakékoliv veřejné projevy kurdské kultury, používání kurdského jazyka, nošení tradičních kurdských oděvů a používání kurdských jmen jako občanských (Hannum, 2011, s. 187-189). Turecká vláda se snažila Kurdy postavit na úroveň občanů druhé kategorie, když je až do roku 1991 klasifikovala jako „horské Turky“. Jako kurdská reakce na kroky turecké vlády vzniká právě PKK a část kurdského obyvatelstva se radikalizuje (Sagnic, 2010, s. 128).

Turecká armáda má v zemi velkou moc již od svého vzniku. V současné době ne takovou, jak v minulosti, a to kvůli nezdařenému puči v roce 2016, kdy se armáda dostala pod větší civilní kontrolu. Je to dáno skutečností, že část elit, která tureckou sekulární republiku založila, byli armádní důstojníci. Mustafa Kemal byl brigádním generálem v Osmanské armádě a po založení republiky se stal polním maršálem. Armáda měla od založení státu fungovat jako strážce sekulárního republikánského zřízení a kdykoliv se turecký republikánský systém ocitl ve stavu ohrožení, tak měla armáda právo zasáhnout a převzít politickou moc v zemi (Narli, 2008, s. 107-108). Turecká armáda provedla před rokem 1980 dva puče, kdy převzala moc v zemi. První se stal v roce 1960 a druhý roku 1971 (Harris, 2011, s. 203-206).

Puč v roce 1980 předcházelo několik významných událostí. Oral Çalısar rozvádí teorii, že politické násilí v zemi vyprovokovala armáda, jako záminku pro převzetí moci (Çalısar in Bilgin et al., 2013, s. 45). Poslední vládou před pučem byl kabinet Süleymana Demirela ze Strany spravedlnosti (Adalet Partisi, AP). Během 70. let se nedařilo politikům sestavovat stabilní vlády, které kvůli ideologickým rozporům netrvaly dlouho (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 254). V Turecku probíhaly boje nízké intenzity mezi různými ideologickými skupinami. Na jedné straně bojovaly ultralevicové turecké a kurdské skupiny. Na druhé straně, krajně pravicové, například Šedí vlci (Sayari, 2010, s. 210-212). Nestabilní politická, hospodářská a společenská situace vedla k tomu, že armáda provedla 12. září 1980 vojenský puč a převzala politickou moc v zemi. Cílem armády bylo: ukončení politického násilí, obnovení pořádku v zemi a stabilizace situace tak, aby opět mohla vládnout civilní vláda. Veškerou moc měla vojenská junta v čele s generálem Ahmetem Evrenem, který se stal de facto hlavou státu. Hlavním rozhodovacím orgánem se stala Národní rada bezpečnosti (Harris, 2011, s. 209-210).

2.1 Období před nástupem AKP (1980-2002)

2.1.1 Vláda Saima Bülanda Ulusu

První vládou ve sledovaném období byla vláda admirála Saima Ulusu, ale faktickou moc držela v rukou vojenská junta. Vláda byla u moci od září 1980 do prosince 1983, kdy se konaly řádné parlamentní volby. Po celé období bylo vyhlášeno stanné právo. V roce 1982 proběhlo ústavní referendum, které přineslo úpravy a posílení funkce prezidenta. Okamžitě po provedení puče byly zakázány všechny politické strany, Velké národní shromáždění¹⁰ bylo rozpuštěno a byl zahájen proces s aktéry politického násilí v předchozím období (Harris, 2011, s. 210-211; Hale, 1993, s. 247-271). Podle dokumentu, který je volně dostupný na vládních stránkách Velkého národního shromáždění, tak soudy poslaly do vězení 650 tisíc osob, více jak 1,5 milionu lidí dostalo podmíněný trest, přes 500 osob bylo odsouzeno k trestu smrti, z nichž bylo popraveno 50 osob v souvislosti ze zapojením do předchozích politických nepokojů (tbmm.gov.tr, 2012, s. 15-16).

Další stovky lidí se pohřešují nebo není v oficiálních dokumentech záznam o jejich úmrtí. Předpokládá se, že část zadržených aktérů bojů byla umučena s cílem získat informace o dalších zapojených osobách. Co se týče důsledků politických, tak téměř 100 tisíc osob bylo potrestáno za zapojení do konfliktu. Dalším 14 000 lidí úřady zrušily občanství a zakázaly činnost téměř 24 tisícům spolků, 400 novinářů bylo uvězněno, dalších 300 bylo zastrašováno a tři z nich přišli o život (tbmm.gov.tr, 2012, s. 16). Předchozí čísla zde uvádím, aby si čtenář dokázal lépe představit rozsah armádní intervence.

Část vůdců členů PKK byla po puči uvězněna. Nejužší vedení PKK a část dalších členů se trestu vyhnulo tak, že uprchlo do okolních zemí. Nejčastěji do Libanonu a Sýrie. Samotný Öcalan, jak jsem již dříve uvedl, uprchl se svojí skupinou do Libanonu, kde jim zázemí poskytl místní členové ASALA a Fatahu¹¹. PKK se v exilu postupně transformovala na paramilitární organizaci a specializovala se na guerilový styl boje. (Jongerden, Akkaya,

¹⁰ Turecký jednokomorový parlament

¹¹ ASALA – Arménská tajná armáda pro osvobození Arménie – marxistická organizace působící na Blízkém východě. Mezi její hlavní cíle patřila pomsta Turecku za genocidu Arménů během První světové války. Aktivní byla v letech 1975-1990, kdy se na základě vnitřních sporů rozpadla (Hunsicker, 2006, p. 431).

Fatah – palestinská politická strana, hlavní frakce Organizace pro osvobození Palestiny, aktivní od 50. let. Jejím cílem je ustanovení Palestinského státu. (IMEU.org)

2011, s. 130-131). Celková situace v Turecku se po puči zhoršila, protože v celé zemi platilo stanné právo a jakékoliv veřejné prokurdské postoje byly trestány. Armáda často prováděla manévry v jihovýchodním regionu Turecka s cílem zastrašit místní obyvatele (Callimanopoulos, 1982). PKK byla stejně jako ostatní strany ilegální. Ani v období předtím neexistovaly žádné přímo prokurdské politické strany. Turecká ústava totiž zakazuje vznik stran na etnickém principu (refworld.org, 1982).

Co se týče zkoumaných kritérií, tak kurdština byla zakázána a její používání na veřejnosti se trestalo. Podle hodnocení organizace Freedom House, byla situace Kurdů v Turecku následující: Politická práva 5 (ke konci této vlády se zlepšily na úroveň 4), občanská svoboda 5, status země: částečně svobodná. Strany byly během tohoto období zakázány, takže se nekonaly ani žádné volby. Založení občanského hnutí, protesty a další projevy občanské společnosti byly kriminalizovány. Za období vlády vojenské junty platily stále přesídlovací zákony a tisíce Kurdů bylo vystěhováno z jihovýchodního Turecka, tentokrát pod záminkou ochrany před PKK. Přesídlení probíhalo násilně a obyvatelé neměli jinou možnost než uposlechnout a odstěhovat se. Časté byly případy, kdy turecká vojenská policie obklíčila vesnici a násilím nutila místní Kurdy k vystěhování tak, že jim zapálila dům a nedala jim tak na vybranou (freedomhouse.org, 1981, s. 408)

Tisk byl soukromý a Kurdové nesměli vydávat noviny ve vlastním jazyce. Veškerý tisk kontrolovala vláda. Pozastavení činnosti některých médií a zatčení novinářů způsobilo všeobecnou autocenzuru. Ve vězení podle údajů New York Times bylo 70 000 politických vězňů, z toho více než 20 000 kurdského původu. Z těch 20 tisíc se předpokládá, že 90 % z nich byli pokojní protestující za kurdská kulturní práva. Počet zatčení v kurdských provinciích je znám přesně a činí 81 634 osob. Z nich bylo 378 umučeno k smrti a 374 bylo zabito při útocích (Callimanopoulos, 1982). Ve státních institucích mohli Kurdové pracovat s výjimkou kurdských oblastí, kde mohli být zaměstnáni pouze etničtí Turci. Státní zaměstnanci kurdského původu museli potlačit svůj kurdský původ, protože by se jinak vystavovali perzekuci (Anderson, 2009).

2.1.2 Vlády Halita Turguta Özala

Ve volbách roku 1983 zvítězila Strana vlasti (Anavatan Partisi, ANAP), středopravicová a mírně nacionalistická strana. Armádní generálové, po stabilizaci situace umožnili konání demokratických voleb. Ve volbách participovaly ještě další tři nové strany z nichž stojí za

zmínku Sociálně demokratická strana (Sosyaldemokrat Halk Partisi, SHP). Kabinetu předsedal Halit T. Özal, který byl kurdského původu. Období první vlády Turguta Özala trvalo až do dalších voleb v prosinci 1987, které strana ANAP ovládla a Özal mohl sestavit svoji druhou jednobarevnou vládu. Uzavírací klauzule, která byla stanovená na 10 %, nepustila do parlamentu nové islamistické uskupení Strana prosperity (Refah Partisi, RP). V ní se angažoval současný prezident Erdoğan (Wuthrich, 2015, s. 190-191). Prezidentem byl až do roku 1989 generál Evren, kterému setrvání ve funkci umožnila ústavní změna. Moc se tak dělila mezi prezidenta-generála a předsedu vlády-civilistu (Harris, 2011, s. 211-212). Vláda fungovala do roku 1989, kdy Özal zvítězil v prezidentských volbách a na postu premiéra jej nahradil Yildirim Akbulut (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 255-256; Nas & Odekon, 1992, s. 37-41).

PKK, která se v exilu reorganizovala, začala po volbách 1983 přesouvat svoji aktivitu zpět území Turecka. Výsledkem návratu PKK do Turecka bylo zahájení otevřených bojů. V půlce srpna 1984 zaútočili teroristé z PKK na četnické stanice v jihovýchodním Turecku. Zabili či zranili 14 lidí. Boje probíhaly v letech 1984-1993, kdy bylo na krátký čas uzavřeno příměří. Jedna z reakcí turecké strany na radikalizaci obyvatel kurdského původu v jihovýchodních regionech bylo zřízení již zmíněných jednotek Korucular v roce 1985 (HRW.org, 1990, s. 22).¹² V roce 1987, zřídila vláda Turguta Özala pro jihovýchodní regiony, speciální úřad guvernéra oblasti. Bylo zde vyhlášeno stanné právo a celá oblast se stala nadřazeným regionem se speciálním statutem, který je znám pod tureckou zkratkou OHAL (Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği). Znamená to: Vláda nad regionem ve stavu nouze. Guvernér tak měl pravomoc evakuovat celé osady bez předchozího upozornění. V dubnu 1990 byla jeho moc rozšířena dalšími zákony, kdy mohl nově trestat za publikační činnost, rozhodovat o činnosti místních sdružení, navrhopvat státnímu zástupci zahájení stíhání. Dále měl pravomoc přemístit nepohodlné státní zaměstnance a vyhostit osoby z Turecka nebo do jiné části země. V souvislosti s nařízeními měli představitelé provincií imunitu proti jakémukoli soudnímu stíhání v souvislosti s úkony, které učinili. Novináři mají do regionů spadajících pod OHAL zakázaný vstup až do jeho zrušení (yenisafak.com, 2002).

Přesídlování Kurdů z jihovýchodních a východních regionů země pokračovalo, tentokrát pod záštitou OHAL. Freedom House období první vlády Özala hodnotí stejně jak

¹² Systém vesnických stráží (Village Guard System)

předchozí vládu, ale v průběhu dochází k zlepšení. Během druhé vlády se situaci zlepšila v oblasti politických práv a mírně i v oblasti politické svobody. Zapříčiněno je to tím, že v roce 1987 proběhlo referendum, které ústavními změnami snížilo moc armády v zemi a posílilo centrální vládu. Dále byl referendem zrušen desetiletý zákaz pro více než 200 politiků Republikánské lidové strany CHP a Strany spravedlnosti AP, což jim umožnilo se znovuzapojit do politiky. Média jsou stále pod státní kontrolou a stát má pravomoc zakázat médiím publikovat. Práva menšin jsou potlačována, zejména Arménům a miliónům Kurdů. Je nezákonné učit nebo publikovat v kurdštině a používat ji na veřejnosti. Jediný náboženský projev je svobodný, ale pod podmínkou, že nesouvisí s politikou. Mezi Kurdy podpora radikálních hnutí. Běžné je i mučení vězňů, jak za předchozí vlády, ale Özalův kabinet nařídil zatčení některých osob obviněných z týrání vězňů. Nechvalně známým se stalo vězení v Diyarbakıru, největším městě v jihovýchodním regionu, kde se nachází většina kurdských vězňů. Během období obou vlád Özala v něm zemřelo téměř 400 vězňů, z nichž většina byla kurdského původu, na následky špatného zacházení. Nejčastějším důvodem vedoucí k zatčení Kurdů je obvinění ze spolupráce s PKK (freedomhouse.org, 1984-85, s. 394; HRW.org, 1991).

2.1.3 Vlády Yıldırima Akbuluta a Ahmeta Mesuta Yilmaze

Uvádím zde dva kabinetu strany ANAP společně, protože období Yilmazovy vlády bylo krátké a charakter turecko-kurdského střetu se výrazně nezměnil. Tureckého prezidenta volil až do roku 2007¹³ parlament, takže hodně záleželo na složení parlamentu. Özala vystřídal Yıldırim Akbulut, dosavadní předseda parlamentu. Jeho kabinet vládl až do června 1991, kdy jej v čele vlády vystřídal nově zvolený předseda ANAP Ahmet Mesut Yılmaz, který na pozici premiéra vydržel do listopadu téhož roku, kdy se konaly parlamentní volby. V roce 1990 vzniká odštěpením ze Sociálně demokratické lidové strany (Sosyaldemokrat Halkçı Parti, SHP) první prokurdská strana, Lidová strana práce (Halkın Emek Partisi, HEP). Moc se dělí mezi předsedu vlády a prezidenta, jehož pozice se stále více posiluje. O tureckém systému se dá hovořit jako o poloprezidencialismu (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 255; freedomhouse.org, 1990-1991, s. 365).

¹³ V roce 2007 se uskutečnilo referendum, které změnilo způsob volby prezidenta z nepřímé na přímou. Volby prezidenta 2007 byly poslední, kdy hlavu státu volil parlament. Další volby roku 2014 už byly přímé (Migdalovitz, 2007, s. 5; Grigoriadis, 2015, s. 1)

Zprávy z organizací Freedom House a Human Rights Watch hovoří o nárůstu etnického a politického násilí a zvyšující se podporu islamistické strany RP. Islamistický a sekulární proud se střetává ve společnosti čím dál více. Kvůli islamistickým postojům proběhly čistky v armádě. Politický vývoj na Blízkém východě ovlivnila mezi lety 1990-1991 probíhající válka v Perském zálivu, kdy Turecko jako člen NATO a zároveň sousední stát Iráku hrálo důležitou roli v blokadě Iráku. Turecko v důsledku Války v Zálivu uvedlo do pohotovosti armádní síly a přesunulo je na hranice s Irákem (freedomhouse.org, 1990-1991, s. 365-366).

Boje mezi tureckým státem a PKK probíhaly již šestým rokem. Téměř 100 000 vládních vojáků a 24 000 ozbrojených civilistů je rozmístěno v jihovýchodních regionech. Počet bojovníků PKK se odhaduje na osm tisíc partyzánů. Od roku 1984 zemřelo v bojích 5000 lidí. Boje zuřily po celém jihovýchodním Turecku po většinu roku 1990. Vojenské jednotky tureckého státu se v kurdevských oblastech dopouštěly páčání násilí na civilistech. Özal se sice po nástupu do funkce prezidenta snažil o vyjednávání s Kurdy. Podařilo se dosáhnout krátké a jednostranné dohody v roce 1993 (HRW.org, 1993). Dále podpořil myšlenku nezávislého Kurdistanu v Iráku a tajně se setkal se zástupci Iráckých Kurdů. Také se snažil o povolení kurdštiny, ale proti ostře vystupovali turečtí nacionalisté. V srpnu 1991, turecká armáda zřídila tři kilometry dlouho nárazníkovou zónu směrem do území Iráku, ze kterého byly zahájeny útoky na základny PKK. Na podzim turecké jednotky bombardovaly napalmem kurdevské vesnice ovládané PKK. (freedomhouse, 1991-1992, s. 445-448).

Zlom v politické podpoře Kurdům nastal na jaře 1990, kdy HEP a SHP vyjádřily podporu kurdevským ozbrojencům a snažily se v parlamentu dosáhnout zrušení OHALu. Jejich snaha se nesečkala s úspěchem. Freedom House hodnotí Turecko za celé období stejně jako předchozí vládu. Turecká vláda stále neuznává deset milionů Kurdů na svém území jako menšinu a stále omezuje svobodu tisku a projevu. Policie zabavuje publikace z politických důvodů, hlavně ty, které obhajují separatismus a kritizují Atatürka. Podpora kurdevských požadavků se trestá vězením. Známý je případ sociologa Ismaila Besikçihio, který dostal 11 let za to, že psal prokurdevské spisy. Vláda blokuje kulturní akce ve spojitosti s Kurdy a zakazuje jim mluvit vlastním jazykem. Dále existují omezení svobody shromažďování, kdy je možné se shromažďovat jen na určitých místech. Demontrace, až na výjimky jsou nelegální od roku 1980. Podle zprávy Human Rights Watch dochází stále k mučení vězňů (freedomhouse.org,1990-91, s. 365-367, HRW.org, 1993).

2.1.4 Vláda Süleymana Demirela

V parlamentních volbách 1991 zvítězila Strana pravé cesty (Doğru Yol Partisi, DYP) nad ANAP a vytvořila vládní koalici spolu se stranou SHP, která má ve svých řadách mnoho kurdských poslanců. Islamistická strana RF Necmettina Erbakana, získala více než dvojnásobek hlasů oproti minulým volbám a obsadila čtvrté místo. Zákon, který zakazoval kandidaturu islamistickým, komunistickým a kurdským stranám byl zrušen. Na post premiéra se vrátil zkušený politik Süleyman Demirel (DYP). Prezidentem byl stále Turgut Özal. Moc se stále dělí mezi premiéra a prezidenta. V roce 1992 byla obnovena CHP, po 12 letech zákazu činnosti. Část poslanců ze strany SHP přešla do CHP, takže strana tak měla zástupce v parlamentu, aniž by se konaly volby (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 256-257; aa.com.tr, 2015).

Nová vláda slibovala obnovit práva studentů, akademiků a odborů účastnit se politických aktivit, větší nezávislost médií a zlepšení v oblasti lidských práv. Demirel po volbách slíbil prověření Özalova prezidentství.¹⁴Vláda se v roce 1991 zavázala, že vyřeší kurdský problém a přitom zachová územní celistvost Turecka. Kurdové získají kulturní a sociální práva, mohou používat svůj jazyk, vydávat noviny v kurdštině a na jihovýchodě dostanou určitou míru autonomie. Turecko již uznává arménské a židovské občany jako odlišné menšiny, ale ne Kurdy. Vydávání knih je omezeno a objevilo se několik případů omezení používání kurdského jazyka, včetně zavření kurdské školy. Na začátku roku 1992 vláda povolila distribuci kurdských filmů a hudby. Dva kurdské deníky zahájily vydavatelskou činnost (freedomhouse.org, 1991-92, s. 446-447). Období Demirelovy vlády hodnotí Freedom House stejně jako předchozí vládu, stav měřených oblastí se již delší dobu nemění. Zlepšily poměry v justici, když vláda prosadila zmírnění 40 000 rozsudků smrti. Současně byl ale schválen protiteroristický zákon, který rozšiřuje definici terorismu, prodlužuje délku trestů, přidává omezení tisku a politické činnosti a značně ztížil podání žaloby na policii za porušování lidských práv (freedomhouse.org, 1991-92, s. 447-448).

Human Rights Watch uvádí, že policie mučila až 90 % politických vězňů a asi 50 % podezřelých z trestné činnosti v zemi. Mučitelé jsou souzeni zřídka. Turecká vláda důsledně popírá obvinění, že používá mučení. Soukromá média, která kritizují vládu, existují, ale čelí výrazným omezením. V roce 1992 bylo zavražděno 15 novinářů, kteří údajně byli napojení

¹⁴ Byl obviněn z korupce, zneužívání moci a nepotismu (freedomhouse.org, 1991-92, p.446)

na radikální organizace. V Turecku je pozorovatelný od 80. let trend nárůstu islámského fundamentalismu. Vláda opět omezila činnost odborů, ale stávky byly stále povoleny. Demonstrovat je možné, ale protest nesmí být spojen s kurdskými požadavky (HRW.org, 1991). V Istanbulu po několika bombových útocích zahynulo pět pracovníků bezpečnostních služeb, včetně istanbulského státního zástupce. Abdullah Öcalan později uvedl, že síla PKK v té době čítala 10 000 bojovníků. Březnové násilí se považuje za jedno z nejhorsích od začátku bojů v roce 1984. Turecko v té době mělo vážný diplomatický spor s Německem, které dodávalo Turecku zbraně a munici. Německo obvinilo Turecko z používání zbraní proti Kurdům a zastavilo dodávky zbraní. Turecko si tak zajistilo nové dodávky u Ruska. V dubnu 1991 pokračovaly střety s PKK a Sýrie, po nátlaku Turecka, zatkla na svém území 500 tureckých kurdských rebelů a pod pohrůzkou invaze Turecku slíbila, že uzavře výcviková střediska PKK na svém území (freedomhouse.org, 1991-92, s. 447-448).

V srpnu 1991 PKK zaútočila na stanice vojenské policie v jihovýchodním regionu, což vyvolalo tvrdou odvetu turecké armády, která bombardovala město Simak. Ve snaze ovládnout oblast bojiště, vyhlásila PKK embargo na veškerý turecký obchod se severním Irákem a blokovala dopravu přes hranice. Na listopadovém summitu v Ankaře se Turecko, Írán a Sýrie dohodly na spolupráci proti kurdské rebelii v severním Iráku. Turecko vyslalo do Iráku armádu proti tureckým Kurdům operujícím ze základen v iráckém Kurdistánu (Minorities at Risk Project, 2004). V březnu 1993 podařilo dosáhnout příměří mezi Tureckem a Kurdy. Öcalan prohlásil, že PKK trvá na míru, dialogu a uvolnění politických práv pro Kurdy a již netrvá na separatismu. Demirel vyjednávání odmítl, ale poprvé z úst vysokého státního představitele zazněla slova o tom, že nucená turkifikace menšin byla chybou. Vedení PKK se chystalo na zasedání Rady národní bezpečnosti navrhnout prokurdské reformy. K tomu nikdy nedošlo, protože náhle zemřel prezident Özal a schůzka byla odložena na neurčito (Bacık & Coskun, 2010, s. 251 a 255; Gunter, 2010, s. 94-95). V květnu 1993 boje znovu propukly, kdy turecká armáda zaútočila na PKK v Diyarbakırské oblasti a jako odvetu provedla PKK Bingölský masakr. V obci Bingöl povraždili partyzáni 33 tureckých vojáků a 5 civilistů. Příměří tak bylo zrušeno (Özcan, 2012, s. 206).

2.1.5 Vlády Tansu Çiller

Po Özalovi nastoupil Demirel, který zvítězil ve volbách v roce 1993. Jeho mandát trval sedm let bez možnosti znovuzvolení. Na pozici premiéra jej nahradila ekonomka Tansu Çiller. Vedla celkem tři vlády po sobě, proto její vlády uvádím v rámci jedné kapitoly. Ve

volbách 1995 zvítězila RP a armáda spolu s republikánským establishmentem odmítala pustit islamistickou stranu k moci, proto kabinet Tansu Çiller zůstal u moci do března 1996, kdy se na spolupráci domluvila DYP a ANAP (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 257-258; ysk.gov.tr, 2019). Kurdská politická strana HEP byla zakázána v roce 1993 za prosazování kurdských požadavků. Novou prokurdskou stranou se stala Demokratická strana (Demokrasi Partisi, DEP), založena byla také roku 1993. Strana byla aktivní rok, než ji úřady zakázaly a vedení strany poslaly na 15 let do vězení. V politickém systému ji roku 1994 nahradila Lidově demokratická strana (Halkın Demokrasi Partisi, HADEP). Ve volbách 1995 se strana nedostala do parlamentu. (Güney, 2002, s. 124-127). Členkou DEP je známá kurdská politička Leyla Zana, která v roce 1991 vzbudila rozruch tím, že na prvním zasedání parlamentu po volbách, mluvila kurdsky (democracynow.org, 2004).

V roce 1993 turecká vláda přijala Plán Hrad (Kale Planı). Jednalo se o novou strategii v boji proti PKK. Turecké ozbrojené síly měly nadále postupovat podle konceptu protipartyzánského boje, ale plán nově počítal se zapojením dalších ozbrojených složek, jako je JÎTEM, jednotky OKK¹⁵ a využití radikálních paramilitárních skupin, které jsou protikurdské. Šlo zejména o polofašistickou radikální organizaci Šedí vlci. Plán původně zavrhl ještě tehdejší prezident Özal, avšak po jeho smrti v dubnu a nástupu T. Çiller na pozici premiérky, byl plán realizován (tihv.org.tr, 2000, s. 57-60). Okolo smrti Özala dodnes panují nejasnosti a existují podezření na vraždu. Bývalý velitel PKK Şemdin Sakık tvrdí, že za vraždou stála skupina armádních důstojníků, zvaná Východní pracovní skupina (Doğu Çalışma Grubu - DCG). Uskupení bylo napojené na sekulární ultranacionalistickou organizaci Ergenekon. Skupina DCG je dále podezřelá z plánování vojenského puče, který plánovali na rok 1993. Sakık dále tvrdil, že DCG je zodpovědná za vraždy kurdských velitelů a tureckých vojenských důstojníků. K vojenskému puči nakonec nedošlo, nicméně na pozadí konfliktu s PKK docházelo k záhadným vraždám a vše nasvědčovalo tomu, že někteří vysocí politici jsou napojeni na organizovaný zločin a vláda používá nájemné vrahy k odstranění kurdských vůdců (todayszaman.com, 2012). Podezření se potvrdila až při tzv. skandálu Susurluk, který se udál za vlády Erbakana, proto se mu budu podrobně věnovat až tam.

¹⁵ JÎTEM je tajná služba četnictva, jejíž agenti měli podle plánu likvidovat vůdce PKK, stejně jako speciální jednotky armády spadající pod Velitelství speciálních jednotek (OKK-Özel Kuvvetler Komutanlığı) (tihv.org.tr, 2000, s. 46)

Ozbrojený konflikt mezi PKK a tureckými silami vstupoval do té nejostřejší fáze od počátku eskalace. Na denním pořádku je hromadné zabíjení a teroristické praktiky na obou stranách. PKK a další menší marxistické organizace jako Dev Sol (Revoluční levice) útočí na vládní úředníky, budovy, školy, vojáky, jednotky Korucular a civilisty podezřelé ze spolupráce s vládou. PKK se také snažila o získání větší mezinárodní pozornosti, proto v létě 1993 zaútočila na turecké cíle v několika evropských městech. Bezpečnostní složky jsou obviňovány z bezprecedentního zabíjení podezřelých osob z terorismu, za střelbu do demonstrantů a bombardování civilních oblastí a mučení partyzánů a disidentů. Armádní jednotky jsou také podezřelé z nevyřešených a záhadných vražd novinářů, lokálních politiků a dalších civilistů považovaných za kurdské sympatizanty (freedomhouse.org, 1993-1994, s. 551-553).

Stále platí nouzový stav OHAL, který byl vyhlášený v roce 1987 a protiteroristický zákon z roku 1991, podle něhož bylo odsouzeno několik profesorů za svou publikační činnost. Do konce roku 1993 zemřelo ve spojitosti s konfliktem téměř 2 000 osob a zhruba 10 000 jich zemřelo od roku 1984. Konflikt Turecko oslabuje značně i ekonomicky a už během roku 1993 muselo čelit zvýšené inflaci. Na podzim 1994 zahájila armáda jednu ze svých největších ofenzív proti PKK s cílem zničit její zásobovací trasy. V březnu 1995 zaútočili teroristé na obchody v istanbulské chudinské čtvrti a šíitští Alavité, kteří také mají omezená práva, se několik dní bouřili. Policie zareagovala střelbou do davů a zabila přes 30 lidí (freedomhouse.org, 1993-1994, s. 551-553; Minorities at Risk Project, 2004). V prosinci 1995 bylo vyhlášeno druhé příměří před parlamentními volbami. PKK chtěla takovým krokem poskytnout nové turecké vládě čas na přehodnocení postupu v řešení konfliktu. Během příměří organizovaly lidskoprávní skupiny několik setkání na podporu uzavření míru a řešení konfliktu. Příměří netrvalo dlouho, protože v květnu 1996 byl proveden neúspěšný atentát na Abdullaha Öcalana v Damašku a v červnu zahájila turecká armáda ofenzívu proti PKK, směrem do iráckého Kurdistanu. Konec příměří PKK ohlásila 16. srpna 1996, ale Öcalan prohlásil, že je otevřený mírovému jednání (Gunes, 2015, s. 134)

Freedom House období vlád Tansu Çiller hodnotí hůře než předchozí vládu. Status země se nemění a Turecko je stále považováno za částečně svobodnou zemi. Za zhoršením situace je vidět přetrvávající konflikt mezi Kurdy a Turky a narůstající intenzitu konfliktu. Dvě kurdské politické strany byly zakázány, což přispělo ke snížení hodnocení v oblasti politických svobod. Po celé období, kdy byla premiérkou Tansu Çiller, vláda omezila

kulturní práva Kurdům, včetně částečného odvolání zákazu kurdského jazyka. Kurdštinou se nesmí mluvit na politických shromážděních a je zakázáno psát o kurdské kultuře. Omezení jsou platná i pro tisk (freedomhouse.org, 1994-1995, s. 566-569; 1995-1996, s. 461-463).

V červenci 1993 parlament zrušil monopol vlády na rozhlasové a televizní vysílání. Vysílání v kurdsém jazyce je stále nelegální. Stále se ozývá kritika, že zpravodajství je neobjektivní. V dubnu 1994 parlament schválil zákon opravňující vládu cenzurovat jakékoli rozhlasové nebo televizní vysílání v zájmu národní bezpečnosti. Stejný měsíc Nejvyšší soud zakázal vydávání prokurdského deníku Özgür Gündem na 15 dní za údajné obhajování separatismu. Činnost deníku už znovu obnovena nebyla. Nejméně 18 zaměstnanců zaniklého deníku Özgür Gündem bylo zavražděno. Podle nezávislého sdružení pro lidská práva (HRA) zabavily úřady 1260 publikací během ledna a února 1995. Taktéž byl uzavřen další kurdský deník Özgür Ülke a v srpnu jeho nástupce, deník Yeni Politika (freedomhouse.org, 1994-1995, s. 566-569; Minorities at Risk Project, 2004).

2.1.6 Druhá vláda Ahmeta Mesuta Yilmaze

Ahmet Yilmaz nastoupil na premiérský post po pěti leté pauze. Návrat mu umožnil výsledek v posledních volbách do parlamentu, konaných v roce 1995. Jak jsem již uvedl, tak ve volbách zvítězila islamistická strana RP a strany ANAP a DYP zaznamenaly výsledkový propad. Možnost sestavení vlády Erbakanovi a RP neumožnil tlak ze strany sekulárních elit a armády, kteří nechtěli, aby vládla islamistická strana. Na spolupráci se tak po složitých jednáních, která trvala rok, domluvily středopravicové strany ANAP a DYP. Vláda byla u moci přibližně jen tři měsíce, protože mezi vládními stranami vygradovaly vzájemné spory. Po zásahu prezidenta Demirela byl pověřen sestavením vlády Necmettin Erbakan. Jeho kabinet u moci také nebyl dlouho. Jeho vláda trvala rok a po Erbakanovi nastoupil opět Yilmaz (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 257; ysk.gov.tr, 2019).

Příměří, které vyhlásila PKK před volbami 1995 bylo zrušeno a konflikt se znovu rozhořel plnou silou (Minorities at Risk Project, 2004). V jihovýchodním regionu stále platí stanné právo vyhlášené v rámci legislativy OHAL. Armáda pokračuje v násilném vysídlování kurdských osad. Do roku 2000 bylo z jihovýchodu vystěhováno téměř dva miliony Kurdů a přes 2000 vesnic bylo vysídleno. Z toho velká část jich byla srovnána se zemí. Vystěhovaní Kurdové jsou nuceni bydlet na přeplněných předměstích velkých tureckých měst mimo jihovýchodní oblast (tihv.org.tr, 2000, s. 130-140) Freedom House své

hodnocení v období této vlády nezměnil a situaci je stejná, jako za předchozí, poslední vlády Çiller. Kurdština je částečně povolena, byť byl zákaz za vlády Demirela zrušen, tak po zvýšení intenzity konfliktu vláda opět zakázala používat kurdštinu na veřejnosti v souvislosti s politikou. I když Kurdové mohou hovořit legálně svým jazykem, tak spousta z nich se bojí mluvit kurdsky, protože se obávají diskriminace. Novináři dostávají výhrůžky, někteří jsou obviněni z podpory PKK a mučeni, v krajních případech i zavražděni. Ve vězeních dochází k porušování lidských práv, časté jsou případy mučení. Lidskoprávní aktivisté jsou pronásledováni a jejich aktivita je monitorována kontrarozvědkou (Millî İstihbarat Teşkilatı, MIT) (freedomhouse.org, 1995-1996, s. 461-463; Minorities at Risk Project, 2004).

2.1.7 Vláda Necmettina Erbakana

Nástup Erbakana na premiérský post znamenal pro tureckou politiku velký zlom. Poprvé byla u moci strana, která není sekulární ale islamistická, a to mezi lety 1996-1997 (Robins, 1997, s. 97). Konec této vlády zapříčinil skandál Susurluk a následná intervence armády a prezidenta vedla k rekonstrukci kabinetu, kdy se do čela vlády vrátil, již potřetí, Yılmaz (news.bbc.co.uk, 1998). Nejvýznamnější událostí, která se během Erbakanovy vlády stala, byl bezpochyby skandál Susurluk, který ovlivnil vzájemné vztahy Turků a Kurdů. Skandál dostal jméno podle obce Susurluk v severozápadním Turecku. Dne 3. listopadu 1996 u vesnice havarovalo auto a na místě v něm zahynuli: zástupce velitele Istanbulské policie, vůdce Šedých vlků a nájemný vrah Abdullah Çatli a jeho přítelkyně. Vlastník auta byl kurdský poslanec za stranu DYP, Sedat Bucak, který jako jediný nehodu přežil. Jednalo se o pokus o atentát, kdy hlavním cílem měl být ministr vnitra Mehmet Ağar. Ten s nimi necestoval, protože byl předtím varován. Událost odhalila veřejnosti rozsáhlé propojení organizovaného zločinu a státu (tihv.org.tr, 2000, s. 39).

Již předtím během vlád Çiller a Yılmaz existovaly důkazy o napojení mafie na stát a existenci tzv. hlubokého státu v Turecku. Vyšetřovací komise odhalila, že část politiků vládní strany DYP, včetně Tansu Çiller udržovala kontakty s tureckou mafii a Šedými vlky. Vláda je využívala v rámci plánu Kale Plani a jejich úkolem bylo provádět vraždy kurdských velitelů a nepohodlných politiků. Například Çatli byl vládou pověřen atentátem na Öcalana. Předchozí atentáty jsou spojovány právě se spoluprací organizovaného zločinu a státu. Šlo i o pašování drog do Evropy přes Turecko, praní špinavých peněz. Část vládních politiků a velitelů bezpečnostních složek podnikala akce proti teroristům a druhá část vlády a bezpečnostních služeb s mafiány a teroristy spolupracovala a využívala je. Skandál vedl k rezignaci

ministrálně zahraničí Çiller a ministra vnitra Ağara (tihv.org.tr, s. 40-44). Zatčeno bylo pět dalších osob, které byly členy MIT, či Šedých vlků. Na druhé straně bylo 44 policejních velitelů povýšeno za pomoc při vyšetřování (hurriyet.com.tr, 1998). Někteří vyšetřovatelé za svoji práci zaplatili životem. Soudce Akman Akyurek, který měl vést soud s viníky, zemřel v roce 1997 za nevyjasněných okolností v autě. Ve stejném roce byl zabit Ertugrul Berkman, speciální detektiv MIT a v roce 1999 zemřel za záhadných okolností člen parlamentní vyšetřovací komise Bedri Incetahtaci (todayszaman.com, 2008).

Freedom House periodu Erbakana a jeho vlády hodnotí, stejně jako předchozí vládu, jen v oblasti politických práv se hodnocení mírně zlepšilo. Stále jsou nevyjasněné vraždy kurdských novinářů, lidskoprávních aktivistů. Za podporu kurdských požadavků jsou stíháni novináři, politici a další osoby. Úřady také často používají protiteroristický zákon k zabavení publikací o kurdské kultuře a historii. V květnu 1997 byla Kurdská kulturní a výzkumná nadace (KPRC), která vznikla v roce 1991, zavřena protože nabízela výukové kurzy kurdštiny. V září 1997 byl Esber Yagmurdereli, právník, který podporoval kurdská práva, uvězněn za projev, ve kterém obhajoval separatismus. Vzhledem k tomu, že Turecko se stále snažilo o vstup do EU, tak po její kritice, byl právníkovi trest snižen na jeden rok, místo 23 let. Média jsou v Turecku pod státní kontrolou, takže zpravodajství je neobjektivní. Vysílání a publikování v kurdsém jazyce je stále zakázáno. (freedomhouse.org, 1997-1998, s. 508-509). Známé jsou vraždy učitelů kvůli tomu, že učili turecky a ne kurdsky. Soud odsoudil 31 politiků ze strany HADEP až na šest let do vězení za podporu PKK a odstranění turecké vlajky ze stranické konference. Dotyční, kteří odstranili tureckou vlajku a vyměnili ji za transparenty PKK, dostali trest 22 let vězení. Kurdština je povolena od roku 1991, ale nesmí být jako hlavní jazyk na škole a nesmí být na veřejnosti spojována s politickými požadavky Kurdů. (Minorities at Risk, 2004; freedomhouse.org, 1996-1997, s. 493-495).

Konflikt s PKK pokračoval bez výraznějších změn na obou stranách. Na hranicích Turecka a Iráku probíhaly otevřené boje. Vzájemné střety denně přinášely ztráty na obou stranách v řádu desítek padlých. V prosinci Öcalan vyzval vládu k vyjednávání a zastavení represí proti Kurdům, jinak ve městech zaútočí sebevražední atentáčníci. (Kinzer, 1997). Také se podařilo dosáhnout dohody mezi tureckou vládou a iráckou Demokratickou stranou Kurdistanu (KDP) na společném postupu proti PKK. Později došlo k vzájemným střetům mezi PKK a iráckými kurdskými milicemi Pešmerga. V červnu 1997 spustila turecká armáda zatím největší ofenzívu za období vlády Erbakana, 30000 vojáků podporovaných tanky,

letadly a děly zaútočilo v severním Iráku na skrýše a základny PKK. Přitom zajala 1800 rebelů a obsadila několik základen (Minorities at Risk Project, 2004; HRW.org, 1998).

Nástup islamistické strany k moci, propojení mafie a státu přimělo v roce 1997 tureckou armádu k provedení intervence do politiky, známou jako postmoderní puč a vedla ke konci Erbakanova kabinetu. Armáda reagovala na vládní návrhy, které povolily úřednicím nosit tradiční šátky, upravily pracovní dobu tak, aby se shodovala s hodinami půstu během Ramadánu. Armáda návrhy označila za ohrožení sekularismu, proto v únoru 1997 poslala vládě ultimátum platné do dubna. V případě jeho nesplnění měl přijít zásah armády. Erbakan odmítal zastavit své reformy, ale poslanci druhé vládní strany DYP reagovali zahájením vzpoury, která donutila předsedkyni strany Çiller, aby rozpustila koalici. Erbakan rezignoval 18. června a jeho strana byla v roce 1997 zakázána soudem. Islamističtí politici poté založili novou stranu zvanou Strana Cnosti (Fazilet Partisi, FP). Prezident Demirel vybral jako jeho nástupce Yilmaze (ANAP), protože Çiller byla zapletená do skandálu Susurluk (freedomhouse.org, 1997-1998, s. 507).

2.1.8 Třetí vláda Ahmeta Mesuta Yilmaze

Yilmazova vláda měla být kompromisem mezi výsledkem voleb v roce 1995 a požadavky armády. Yılmaz, který se stal již potřetí tureckým premiérem, vedl koalici tří stran až do roku 1999, kdyj jej nahradil Ecevit. Yılmaz byl obviněný v korupční kauze a vládě byla vyslovena nedůvěra, proto Demirel vybral Ecevita, aby zformoval úřednickou vládu, která zemi dovede do řádných voleb roku 1999 (Ahmad in Kasaba, 2008, s.260). Celé období Yilmazova třetího kabinetu doprovází vyšetřování vlivu mafie na stát v souvislosti se skandálem Susurluk. Dále přetrvává konflikt PKK a státu, i když boje v roce 1997 ubraly na intenzitě (freedomhouse.org, 1997-1998, s. 506-508). Po politickém tlaku Turecka na syrskou vládu byl Öcalan vypovězen ze Sýrie, kde se nacházel od puče v roce 1980. Abdullah Öcalan se najednou ocitl v situaci, kdy neměl kam jít a v patách měl agenty MIT (Weiner, 1999). Celé období této vlády prováděla armáda výpady do severního Iráku, s cílem zničit základny PKK. Armáda do konce roku 1999 zničila či vysídlila více než 3 000 kurdských osad v jihovýchodním regionu. Vláda v říjnu s odvoláním na sníženou hrozbu útoků ze strany povstalců, zrušila OHAL ve třech z devíti jihovýchodních regionů a slíbila, že ostatních šest se brzy dočká zrušení výjimečného stavu (freedomhouse.org, 1998-1999, s. 465-466).

Freedom House ve své závěrečné hodnotící práci udělil stejné hodnocení jako předchozí vládě. Vzhledem k roli armády v turecké politice a přístupu vůči Kurdům odmítla EU projednat Tureckou přihlášku v roce 1998. V roce 1997 byl odsouzen k 10 měsícům vězení tehdejší starosta Istanbulu a islamistický politik Recep Tayyip Erdoğan za to, že podněcoval k nenávisti ve svém proslovu. Strana HADEP byla vystavena šikaně ze strany úřadů. Při jednom setkání členů strany v roce 1998, policie zatkla 100 členů a obvinila je z podpory PKK. Agenti JÍTEM pokračují v zabíjení kurdských velitelů bez jakéhokoliv justičního ospravedlnění. Zprávy tureckých neziskových organizací hovoří až o 5000 Kurdech zabitých takovým způsobem za vlády Çiller. Evropský soud pro lidská práva (ECHR) obvinil v roce 1998 Turecko za porušování lidských práv. PKK na druhou stranu podniká útoky i na Kurdy, které PKK obviňuje z kolaborace se státem (freedomhouse.org, 1998-1999, s. 463-466). V březnu byl zakázán kurdský deník Ulkede Gundem. Aktivisté lidskoprávních organizací byli perzekuováni, Akin Birdal, předseda Sdružení pro lidská práva (IHD), byl v květnu postřelen poté, co ho média spojovala s PKK a následně byl v červenci uvězněn. (HRW.org, 2000; Minorities at Risk Project, 2004).

2.1.9 Vlády Bülenta Ecevita

Úkolem Ecevitovy první vlády bylo dovést zemi do parlamentních voleb 1999. Menšinová úřednická vláda Strany demokratické levice (Demokratik Sol Parti, DSP) vládla od ledna do května 1999, kdy se konaly volby (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 260). V nich DSP zvítězila následovaná MHP, třetí byla FP. Volby byly zklamáním pro donedávna vládní strany ANAP a DYP, které se těsně dostaly do parlamentu. To se nepodařilo CHP, která nedosáhla potřebné podpory (ysk.gov.tr, 2019). HADEP se taktéž nedostala do parlamentu. (ysk.gov.tr, 2019). Ecevit se na vládní koalici domluvil s MHP a ANAP a vládl do roku 2002, kdy se po pádu vládní koalice konaly předčasné volby a nastoupila strana AKP. V roce 2000 vypršel mandát prezidentu Demirelovi, kterého v úřadě nahradil nezávislý kandidát Ahmet Necdet Sezer. (Ahmad in Kasaba, 2008, s. 260-262).

Vůdce PKK Abdullah Öcalan se po svém útěku ze Sýrie pokoušel nalézt útočiště v Rusku, poté v Itálii, kde byl i na krátkou dobu zadržen a nakonec uprchl do Řecka, odtud se dostal na řeckou ambasádu v Keni. V Nairobi jej za asistence CIA a Izraele zadrželi agenti MIT a odvezli do Turecka k soudu. Stalo se tak 15. února 1999 (Weiner, 1999). Zadržení hlavního vůdce PKK vyvolalo na turecké straně oslavy a na kurdské straně vedlo k rozsáhlým nepokojům a demonstracím nejen v Turecku. Öcalan byl původně odsouzen k popravě,

ale po tlaku ze strany ECHR a Kurdského projektu pro lidská práva (KHRP), byl rozsudek změněn na doživotní vězení (Trilsch, Rüth, 2006, s. 180-181). Po ztrátě jedné z hlavních figur PKK vyhlásila v září příměří. Ozbrojenci se stáhli z jihovýchodu Turecka do Iráku a v únoru vedení PKK ohlásilo ukončení bojů. Příměří trvalo až do roku 2003. Turecká armáda stále podnikala akce proti PKK, ale konflikt již nebyl tak intenzivní. Po uklidnění situace s PKK mohla turecká armáda zahájit ve větším měřítku akce proti jiným kurdským radikálním skupinám, jako je Kurdský Hizballáh a dalším kurdské militantní skupiny¹⁶ (Minorities at Risk Project, 2004). Parlament v listopadu 2000 zrušil OHAL ve dvou kurdských oblastech, ale čtyři regiony stále zůstávají pod zvláštním režimem (freedomhouse.org, 1999-2000, s. 491-492).

Ecevitovy vlády jsou hodnoceny projektem Freedom House stejně jak předchozí dvě vlády. V letech 2001-2002 se začíná situace zlepšovat, protože parlamentem byly schváleny zákony, které uvolňují některé podmínky v oblastech občanských práv a politických svobod. Reformy zahrnovaly omezení trestu smrti, povolení veřejných shromáždění bez omezení a nově právo vysílat v kurdštině. Moc armády byla snížena navýšením počtu civilních zástupců v Národní bezpečnostní radě. V ústavě také bylo výslovně uvedeno, že orgán má poradní roli (freedomhouse.org, 2001-2002, s. 607-610). Lidskoprávní organizace a politické strany zaznamenaly před volbami nárůst zastrašování a policejních kontrol. Jednalo se zejména o kurdskou stranu HADEP, kdy přibližně 500 členů a jejích příznivců bylo zadrženo při zátahu na pobočky po celém Turecku (freedomhouse.org, 1999-2000, s. 490-493). S hlasovacími lístky pro HADEP bylo v některých volebních místnostech manipulováno, takže je pravděpodobné, že výsledek HADEP ve volbách neodpovídal realitě (HRW.org, 2000). V roce 1999 bylo uvězněno 15 novinářů za to, že dělali rozhovory s kurdskými politiky. V červenci, po nátlaku ze strany ECHR soud tresty na tři roky přerušil (freedomhouse.org, 1999-2000, s. 491-493).

Human Rights Watch uvádí, že kurdští vězni jsou často ponecháni v zuboženém stavu bez lékařské pomoci. Kontroverze vyvolává existence malých izolovaných cel, tzv. „typu F“. Roku 2001 ministr spravedlnosti, oznámil, že věznice „Typu F“ budou zrušeny

¹⁶ Kurdský Hizballáh byla sunnitská islamistická a radikální organizace Kurdů. Dalšími skupinami byly Revoluční strana Kurdistánu-PSK a Kurdistan Freedom Hawks-TAK. Jednalo se o navzájem konkureční skupiny bojující jak proti Turecku, tak i proti sobě a PKK (freedomhouse.org, 2002, s. 609)

(HRW.org, 2000). Odhady, kolik osob je uvězněných v souvislosti s omezením svobody projevu, se pohybují kolem 9 000 lidí. Velkou změnou je povolení vysílat v kurdštině, které bylo přijato v rámci ústavních změn v roce 2001, nicméně média, které se pokusila publikovat nebo vysílat v kurdštině, byla v listopadu uzavřena (HRW.org, 2001). Kurdsky je možno mluvit na politických shromážděních, ale i přesto bývají aktéři sledováni policií. Během roku 2000 zahájila vláda kampaň, s cílem usmířit poškozené obyvatele v regionu na jihovýchodě. Byla zde vyslána armáda, aby stavěla silnice a domy. Vládní vyslanci měli za úkol zvýšit gramotnost obyvatel a zřídit mládežnické spolky. Guvernéři dotyčných oblastí uvedli, že více než 2 000 lidí se vrátilo do svých domovů v rámci projektu Návrat do vesnice. Jejich situace, ale již nikdy nebyla taková, jako před vypuknutím konfliktu, protože desetitisíce Kurdů, jimž turecká vojska zničila domov, bylo umístěno do velkých a účelově vybudovaných vesnic, které jsou hlídány vojáky, tak aby byla znemožněna mobilizace kurdských vesničanů proti státu. I přes určitá zlepšení zůstává více než 250 000 Kurdů mimo svůj domov (freedomhouse.org, 2001-2002, s. 609-610).

Vlády	Období ve funkci	Skóre Freedom House	Kurdština povolena	Kurdská politická strana	Opatření v kurdských oblastech	Kurdská média povolena	Stav Konfliktu PKK x stát
Ulusu	1980-83	5, 5»4	NE	NE	NE	NE	Neprobíhá
Özal	1983-87 87-1989	5, 4»3 4,2	NE	NE	NE OHAL od roku 1987	NE	Probíhá od r. 1984
Akbulut/ Yılmaz	1989-91 1991-91	4, 2	NE	HEP-1990	OHAL	NE	Probíhá
Demirel	1991-93	4, 2	ANO	HEP	OHAL	ANO	Probíhá
Çiller	1993-93 1995-95 1995-96	4, 4»5	ANO – částečné omezení (ČO)	DEP - 1993-94 HADEP - 1994	OHAL	ANO	Příměří na tři měsíce 1993 a 1995-1996
Yılmaz	1996-96	5, 5	ANO-ČO	HADEP	OHAL	ANO	Probíhá
Erbakan	1996-97	5, 4	ANO-ČO	HADEP	OHAL	ANO	Probíhá
Yılmaz	1997-99	5, 4	ANO-ČO	HADEP DEHAP	OHAL – v 6 z 9 krajů	ANO	Probíhá
Ecevit	1999-99 99-2002	5, 4	ANO	HADEP DEHAP	OHAL – ve 4 z 9 krajů	ANO i vysílání od 2001	Příměří

Tabulka 1 – Přehled hodnocení vlád před nástupem AKP¹⁷

¹⁷ V řádcích jsou jednotlivé vlády, některé jsou zařazeny do jedné kolonky dohromady, tak jsem je rozdělil na předchozích stránkách. Znamka 1 znamená nejvyšší svobodu, známka 7 nejnižší. Zdroje: freedomhouse.org, výroční zprávy 1981-2002; HRW.org, zprávy 1991,1993, 1998, 2001, 2003

2.2 Období po nástupu AKP (2002 –)

2.2.1 Vláda Abdullaha Güla

S nástupem Abdullaha Güla na premiérský post, se dostává do vlády nová strana AKP, která je vládní stranou i v současnosti. Založena byla v roce 2001 skupinou kolem bývalého Istanbulského starosty Erdoğana, jako nástupce zakázané islamistické strany FP. Strana se prezentovala jako umírněná islamistická, středopravicová a konzervativní (globalsecurity.org). Roku 2002 se konaly předčasné parlamentní volby, protože se rozpadla vládní koalice. Ve volbách AKP zvítězila drtivým způsobem, kdy získala parlamentní většinu. Druhá CHP získala téměř o polovinu méně hlasů. Další strany se do parlamentu nedostaly, protože nepřekročily 10 % klauzuli. Kurdská strana HADEP získala kolem 6 % hlasů a navíc byla o rok později soudem zakázána za údajnou podporu PKK (ysk.gov.tr, 2019). Nahradila ji Demokratická lidová strana (Demokratik Halk Partisi, DEHAP) (HRW.org, 2003). Premiérem se stal Abdullah Gül z toho důvodu, že předseda strany Erdoğan měl zakázanou politickou činnost od roku 1998 za obvinění z podněcování nenávisti a účasti v islamistické straně. Gül by premiérem do té doby, než se podařilo prosadit zrušení zákazu pro Erdoğana, v březnu 2003. Erdoğan se poté ujal úřadu premiéra (edition.cnn.com, 2003).

Již během předvolební kampaně AKP přislíbila vyřešení problému mezi Kurdy a Turky. Jedna z prvních událostí, která indikovala zlepšení, bylo zrušení nouzového stavu OHAL nad zbývajících čtyřmi regiony v listopadu 2002 (yenisafak.com, 2002). Evropská komise, která od roku 1999 vede Turecko jako kandidátskou zemi, ve své zprávě uvedla, že Turecko udělalo pokrok v oblasti posílení záruky dodržování lidských práv, avšak pořád jsou nutná zlepšení v oblasti politických svobod (European Commission, 2001, s. 26). Konflikt státu s PKK po vyhlášení příměří utichl, protože i sám Öcalan z vězení vyzval k hledání mírového řešení. Pouze několik malých rebelských skupin pokračovalo v boji. Podle oficiálních vládních údajů bylo během 16letého konfliktu mezi vládními silami a PKK vysídleno z jihovýchodního Turecka 380 000 lidí. Nevládní organizace odhadují počet vysídlených, zejména kurdských vesničanů, na více než jeden milion. Turecká vláda nikdy neuznala, že tímto porušovala lidská práva a stála proti svým občanům (Minorities at Risk Project, 2004).

Freedom House zlepšení o jeden bod v obou oblastech. Vláda má stále moc ovlivňovat soudy, protože Vrchní radu soudců a státních zástupců jmenuje prezident a její rozhodnutí nepodléhají kontrole. Ačkoli jsou nadále ukládány tresty smrti, od roku 1984 se

zachovává faktické moratorium na jejich provádění. Lidé, kteří byli obviněni z trestného činu mohou být legálně zadržováni až 4 dny bez přístupu k rodině a právníkům. Svoboda projevu v Turecku je omezena zákonem, který zakazuje urážku státních úředníků a podněcování k rasové nebo etnické nenávisti, a protiteroristickým zákonem, který zakazuje separatistickou propagandu. V prosinci 2000 zakázal státní bezpečnostní soud zveřejňování nebo vysílání vyjádření nezákonných organizací nebo informací, které mohou podněcovat nenávist, nepřátelství nebo zločiny. Armáda, Kurdové a politický islám jsou stále citlivá témata a novináři za psaní o nich často riskují obtěžování nebo uvěznění (freedomhouse.org, 2003, s. 566-569).

Podle zprávy Evropské komise bylo v roce 2001 uvězněno asi 80 novinářů za politické aktivity nebo za údajné porušení zákona. V roce 2002 byla další skupina spisovatelů, novinářů a redaktorů novin zatčena na základě řady obvinění, která se nemusela zakládat na pravdě. Odhady mluví o 9 000 osobách uvězněných v souvislosti se svobodou projevu. Kurdsky je možno mluvit na veřejnosti, je rodnou řečí téměř 15 milionů obyvatel Turecka. Od října 2001 je také možné vysílat v kurdštině, ale média, která se o to pokusila byla úřady zavřena (European Commission, 2001, s. 24-25). Prokurorské politické strany a nevládní organizace čelí neustálému obtěžování a omezování ze strany státu, zejména na jihovýchodě. Například v září 2001, provedla policie zátah v Diyarbakiru na místní pobočce Tureckého projektu pro lidská práva a zabavila datadisky a lékařské záznamy týkající se obětí mučení. Jedinou změnou je, že ti, kteří chtějí uspořádat veřejné shromáždění, již nemusí vyžadovat oficiální povolení (HRW.org, 2003).

2.2.2 První vláda Recepa Tayyipa Erdoğana

Erdoğanova první vláda ze tří, začíná v březnu 2003, po předem dohodnuté rezignaci Güla, kdy jeho vláda prosadila zrušení zákazu, který Erdoğanovi znemožňoval participovat v politice. Erdoğan se stal premiérem, až do dalších voleb v roce 2007. V posledních volbách parlament zvolil spíše symbolického prezidenta Ahmeta Necdeta Sezera, který jako bývalý soudce ústavního soudu příliš nezasahoval do záležitostí vlády. Za Erdoğanova předsednictví tak pozice premiéra v praxi posílila (freedomhouse.org, 2004, s. 580-581).

Freedom House proto vylepšil své hodnocení pro Turecko, protože AKP splnila část svých předvolebních slibů. Už se podařilo prosadit zrušení OHAL a došlo ke zrušení trestu smrti pro Öcalana. Dalšími zlepšeními byly: Vyhlášení amnestie kurdským povstalcům, ale jen těm, kteří neměli podíl na násilných činech. Amnestie ale byla poněkud zklamáním,

protože jen několik Kurdů nabídku přijalo. Nově je také povolena výuka kurdštiny v některých soukromých školách. Zákony nově zakazují mučení ve věznicích, ale objevují se zprávy, že zákon není vždy dodržován. Leyla Zana a další kurdští politici odsouzení v roce 1994, byli v roce 2004 propuštěni na podmínku (HRW.org, 2005; freedomhouse.org, 2007, s. 821-826). Kurdská strana DEHAP se roku 2005 spolu s menšími kurdskými stranami sloučila do Strany demokratické společnosti (Demokratik Toplum Partisi, DTP) (freedomhouse.org, 2004, s. 581-583).

Kurdské strany ale tehdy neměly úspěch z toho důvodu, že Kurdové volili hlavně AKP, v jejíž volbě viděli šanci na zlepšení svého postavení v turecké společnosti. V červnu PKK ukončila pětileté příměří s vládou, protože podle jejích slov nebylo učiněno dost pro splnění jejích požadavků. Sřety s vládními jednotkami se během léta zvýšily jak četností tak i intenzitou (freedomhouse.org, 2004, s. 581-583). Stále existuje několik zákonů omezujících svobodu projevu, ačkoli některá omezení AKP zrušila v roce 2003. Například obhajoba výuky kurdštiny na školách již nemusí být nutně spojena se spiknutím proti tureckému státu. Turecko se v žebříčku svobody tisku z roku 2003 nacházelo na 150. místě, tedy v dolních patrech tabulky. Přístup k internetu je bez omezení, ale úřady mají právo požadovat od poskytovatelů kopie obsahu, který má být zveřejněn. Vláda také neomezuje akademickou svobodu, ale běžná je autocenzura v tématech, jako je politický islám a kurdský problém (HRW.org, 2005; freedomhouse.org, 2006, s. 824-826).

2.2.3 Druhá vláda Recepa Tayyipa Erdoğan

Druhá, opět jednobarevná vláda Erdoğan vzešla po parlamentních volbách v roce 2007 a vládla až do parlamentních voleb roku 2011. Opět zvítězila AKP, na druhém místě skončila CHP. Nově se do parlamentu dostali nacionalisté z MHP (ysk.gov.tr, 2019). Poprvé se do parlamentu dostávají zástupci kurdské strany, kdy se politici DTP rozhodli kandidovat jako nezávislí kandidáti, aby obešli volební klauzuli. Získali 27 křesel (hurriyet.com.tr, 2007). Ve stejném roce se konaly prezidentské volby, ve kterých zvítězil kandidát AKP, bývalý premiér Abdullah Gül. Od roku 2007 tak AKP ovládala oba mocenské posty, což vyvolávalo u části veřejnosti obavy s posílením proislámského proudu v politice a z toho důvodu se konalo několik demonstrací (news.bbc.co.uk, 2007).

Země je stále nepřetržitě od počátku výzkumu hodnocena, jako částečně svobodná s neměnným stavem v oblasti občanských svobod a politických práv. Freedom House ohodnotil pozitivně průběh voleb 2007. Ve stejné době se uskutečnilo referendum, které

změnilo délku mandátu prezidenta na pět let s možností znovuzvolení. Nový zákon měl platit až pro další volby v roce 2014. V roce 2008 vláda uzákonila zrušení zákazu nosit muslimské šátky na veřejných školách. Soud zákon smetl ze stolu a pod nátlakem armády a sekulárních stran přijal návrh na zákaz AKP, protože podle žalobců ohrožuje sekulární principy Turecka. Žaloba byla nakonec zablokována v parlamentu (freedomhouse.org, 2008, s. 725-728). O rok později spustila provoz první celostátní kurdská televize TRT Kurdî. Od roku 2004 mohla vysílat 30 minut v kurdštině a nyní může vysílat neomezeně. Od roku 2009 televize spadá pod státní agenturu TRT (freedomhouse.org, 2009, s. 735-736). Roku 2010 se konalo referendum, které uzákonilo oslabení kontroly armády nad justicí, dále došlo k rekonstrukci civilního soudu. Ústavní změny zahrnovaly potrestání aktérů puče v roce 1980 (freedomhouse.org, 2011, s. 687). Strana DTP byla v roce 2009 obviněna z podpory PKK a zakázána a nahradila ji prokurdská Strana míru a demokracie (Barış ve Demokrasi Partisi, BDP). Ústava sice garantuje právo na svobodu projevu, ale překážky ve svobodě tisku stále zůstávají, ačkoli nedávné reformy situaci zlepšily. Publikovat a vysílat v kurdštině je povoleno (freedomhouse.org, 2011, s. 690-692).

Turecká ústava má garantovat nezávislé soudnictví, ale v praxi má vláda velký vliv na soudce prostřednictvím jmenování, povýšení a financování soudců (freedomhouse.org, 2011, s. 690-691). Zpráva Amnesty International mluví o zlepšení v oblasti porušování lidských práv, kdy došlo k poklesu nahlášených případů mučení, ačkoliv aktéři stále nejsou důsledně trestáni. Vláda zlepšila dostupnost orgánů pro vyšetřování a podávání stížností na porušování lidských práv. Terčem mezinárodních lidskoprávních organizací jsou rovněž turecké věznice a stále fungující cely „typu F“. V takové cele je vězněný na doživotí Abdullah Öcalan (amnesty.org, 2012). Boje mezi PKK a vládou na jihovýchodě pokračují. Vláda odmítla obnovené příměří nabízené PKK a tvrdí, že se všemi tureckými občany se zachází stejně. Stát stále není schopný napravit křivdy, které způsobil Kurdům na jihovýchodě nuceným přesídlením. Počet vracejících se obyvatel v rámci programu přijatého v roce 2004 se zvyšuje a rodiny začínají dostávat finanční odškodnění, ale náprava trvá příliš pomalu. Členové vesnických stráží Korucular jsou kritizováni za to, že brání navrácení rodin zavražděním a násilím (freedomhouse.org, 2009, s.736-738).

PKK vyhlásila v roce 2009 příměří, protože kurdské strany uspěly v komunálních volbách a poprvé získaly v jihovýchodním Turecku většinu. Öcalan z vězení požádal PKK o mír a prohlásil, že PKK je připravena vyjednávat. Den po volbách turecká policie zatkla

politiky z DTP a zanedlouho ji úřady zakázaly (Çandar in Bilgin et al., 2013, s.73). To byla záminka k dalšímu rozpoutání bojů. V září 2009 spustila turecká vláda tzv. kurdskou iniciativu, která zahrnovala rozšíření svobody projevu, přejmenování kurdských vesnic, které dostaly turecká jména, obnovení tureckého občanství kurdským uprchlíkům, posílení místních samospráv a další částečné amnestie pro bojovníky PKK (Yeğen, 2015, s. 5-6). Plány vlády vzaly za své, když v prosinci PKK zaútočila v Reşadiye, přitom zranila či zabila 10 tureckých vojáků. Príměří tak bylo ukončeno. Další príměří PKK vyhlásila v listopadu před volbami 2011, i přesto, že turecká armáda spustila několik desítek vojenských akcí proti úkrytům PKK (Sebnem, 2009).

2.2.4 Třetí vláda Recepta Tayyipa Erdoğana

Volby v roce 2011 přinesly téměř shodné výsledky s předchozími volbami. V rámci nezávislých kandidátů uspěla opět prokurdská strana BDP a další menší strany (ysk.gov.tr, 2019). Volby podle zahraničních pozorovatelů proběhly férově, ačkoli 12 kandidátům z BDP byla kandidatura zakázána (derstandard.at, 2011). Dalším problémem bylo, že celkem osm úspěšných kandidátů, šest z BDP a dva z CHP, bylo v době voleb ve vazbě (english.people.com, 2011). Velkým pokrokem bylo, že volby roku 2011 předcházela první legální kampaň v kurdštině. V roce 2012 také vzniká prokurdská Lidová demokratická strana (Halkların Demokratik Partisi, HDP), která postupně po zákazu BDP, v roce 2014, převezme roli nejsilnějšího prokurdského uskupení (Celep, 2014). Erdoğanovou prioritou, v období své třetí vlády, bylo přijetí nové ústavy. Z toho důvodu byla v říjnu 2011 vytvořena speciální komise složená ze zástupců z více stran, pro sestavení nové ústavy (freedomhouse.org, 2011, s. 687-688).

Hodnocení Freedom House v oblasti politických práv zůstalo stejné, zatímco hodnocení míry občanské svobody pokleslo kvůli chystanému soudu s tisíci osobami, mezi nimiž se nacházeli kurdští lidskoprávní aktivisté, novináři, a politicky činné osoby, včetně vojenských velitelů. V září 2012 soudy odsoudily několik vojenských důstojníků za údajný pokus o vojenský puč v roce 2003. Soudní procesy probíhaly spolu s rozsáhlým zatýkáním kurdských aktivistů. Turecko v té době čelilo náporu více než 100 000 uprchlíků ze Sýrie, kde probíhá od roku 2011 občanská válka. Turecká vláda podporuje syrské protivládní rebely, protože má obavy ze spojení PKK a syrských Kurdů (freedomhouse.org, 2013, s. 708).

Střety mezi PKK a tureckou armádou se naplno rozhořely v letech 2011–2012. Během bojů padly stovky příslušníků státních jednotek a rebelů, ale i civilistů. Turecká armáda

se během bojů dopustila vraždy 34 civilistů u hranic s Irákem v prosinci 2011. V reakci na obnovené útoky ze strany PKK, vláda obnovila a zintenzivnila operace proti PKK (freedomhouse.org, 2013, s. 711-713). V roce 2012 se situace opět uklidnila, kdy se obě strany snažily dosáhnout mírového řešení. Vláda jednala s Öcalanem od zimy 2012 až do roku 2015. Jednání, která jsou známá pod názvem Proces Imralı, podle názvu vězení kde byl Öcalan umístěn. Jednání se snažily narušit ultrapravicové skupiny, které spáchaly několik atentátů na vůdce PKK (Bilgin et al., 2013, p. 6). V roce 2013 byl lidem v jihovýchodním regionu předčítán Öcalanův dopis o příměří a ukončení bojů. Obě strany si od dohody slibovaly ukončení vleklého konfliktu (aljazeera.com, 2013). PKK v roce 2013 oznámila, že stáhne bojovníky do Iráku, zatímco turecká vláda provede právní kroky k uznání Kurdů jako oficiální menšiny. S řešením konfliktu měla přijít tzv. Rada moudrých, kterou tvořilo 63 zástupců z řad autorů, politiků, umělců, akademiků a zástupci nevládních organizací. Zároveň reprezentovali sedm tureckých regionů, kde žijí Kurdové a jednalo se osoby, které prokázaly v minulosti znalost o dané problematice (aa.com.tr, 2013; Yeğen, 2015, s. 8). Situace se ale v roce 2014 zhoršila, protože vypukly v různých městech rebelie kvůli obléhání Kobane v Sýrii. Kurdové vinili Turecko z podpory ISIS, i když Turecko nemohlo zasáhnout, protože ISIS věznil zástupce tureckého konzulátu. Navíc USA a Rusko po vzájemné dohodě zamítli Turecku vojenskou operaci. Protesty byly tvrdě potlačeny a přitom bylo zabito 37 lidí (dailysabah.com, 2014).

Dále pokračovaly soudní procesy s osobami spojené se skandálem Susurluk. Týkalo se to především ultranacionalistické a sekularistické skupiny Ergenekon. Do poloviny roku 2011 bylo obviněno přes 600 osob. V létě 2011 došlo k zatčení 250 armádních důstojníků v souvislosti s údajným pokusem o puč v roce 2003. Zatčení měla za následek rezignaci náčelníka štábu a velitelů vojska, námořnictva a letectva. V první polovině roku 2012 soud obvinil bývalé vojenských důstojníky, včetně generála Evrena, vůdce puče z roku 1980. Potrestáni byli i aktéři puče v roce 1997 (freedomhouse.org, 2013, s. 710-711). Protiteroristický zákon, který byl v roce 2006 novelizován, je překážkou k tomu, aby Turecko bylo považováno za zemi, kde je maximálně dodržována svoboda projevu. Na základě zákona mohou být politické strany zakázány, když podle úřadů nedodržují ústavu. Reformy z roku 2012 sice snížily délku odnětí svobody pro novináře, ale nařízení je stále terčem kritiky lidskoprávních organizací. Výbor pro ochranu novinářů (CPJ) v roce 2012 uvádí, že v Turecku

bylo uvězněno více novinářů než v jakékoliv jiné zemi. Do konce roku 2012 bylo ve vězení 76 novinářů, z toho většina byla kurdského původu (cpj.org, 2012, s. 5-7).

Kurdštinu je možno vyučovat na některých soukromých školách. V červnu 2012 ministerstvo školství schválilo osnovy, které by umožňovaly určitou výuku kurdštiny na veřejných školách. Osnovy vešly v platnost v roce 2013 a od té doby bylo možné učit kurdsky i na veřejných školách (HRW.org, 2012). Média jsou vlastněna velkými společnostmi, které jsou napojeny na politické strany. Úřady mají právo vysílání a publikování médií přerušit či úplně zakázat. Roku 2011 policie zatkla nominanta Nobelovy ceny za mír, lidskoprávního aktivistu Ragipa Zarakolu a profesorku politologie Büşru Ersanlı, která v té době byla členkou ústavní komise BDP (freedomhouse.org, 2013, s. 710-712). Vládní přístup se v oblasti svobody shromažďování v posledních letech zlepšil a Turecko má aktivní občanskou společnost. Policie stále občas tvrdě zasahuje proti demonstrantům, zejména v souvislosti s národnostními menšinami, jako jsou Arméni a Kurdové. Demonstrace pořádali i zastánci sekularismu a odpůrci politického islámu. Policie na jaře 2012 zasahovala na takové demonstraci v Ankaře, kde mimo jiné demonstranty premiér Erdogan označil za „teroristické chuligány“. V roce 2013, při demonstraci v parku Gezi, v Istanbulu, bylo po tvrdém zásahu policie zadrženo přes 5000 lidí. Mezinárodní lidskoprávní organizace kritizují Turecko za nevyváženost a zaujatost soudů, které jsou stále pod velkým vlivem vlády (freedomhouse.org, 2013, s. 711-712).

2.2.5 První a druhá vláda Ahmeta Davutoğla

V prvních přímých volbách prezidenta, v roce 2014, zvítězil Erdoğan a stal se tureckým prezidentem (ysk.gov.tr, 2014). Za nástupce si vybral Ahmeta Davutoğla, svého ministra zahraničí. Jelikož byl Erdoğan v AKP nadřizený Davutoğla, takže od roku 2014 je patrná změna v rozložení exekutivní moci, kdy dochází k posilování pozice prezidenta. Erdoğan ostatně usiloval o změnu systému z parlamentního na prezidentský. Davutoğlu vedl svoji první vládu do červnových voleb 2015 (Ibrahim, 2015). V nich zvítězila AKP, ale ztratila většinu v parlamentu. Poprvé v historii překonala 10 % klauzuli prokurdská strana HDP a dostala se tak do parlamentu (ysk.gov.tr, 2019). AKP se nedokázala shodnout na spolupráci s ostatními stranami, tak Erdoğan vyhlásil předčasné volby, které proběhly v listopadu 2015 (bbc.com, 2015). V nich se opět podařilo AKP získat většinu v parlamentu. Kurdská HDP se v parlamentu udržela a získala 59 mandátů (ysk.gov.tr, 2019).

Probíhající mírová jednání mezi PKK a Tureckem se chýlí ke konci a s postupem času klesala šance na uzavření mírové dohody. Proč jednání nakonec selhala uvádí profesor Cuma Çiçek ve svém článku: *The Failed Resolution Process and Transformation of Kurdish politics*. AKP podle něj příliš lpěla na prosazování projektu zaměřeného pouze na individuální kulturní práva Kurdů a omezenou administrativní decentralizaci, stejně jako na vyloučení mezinárodních aktérů a uplatňování mezinárodních norem. Na kurdské straně vidí jako chybu roztržitou mocenskou strukturu hlavního kurdského hnutí, Unie kurdských společenství (Koma Civâken Kurdistan, KCK)¹⁸. Roztržitost strukturální i názorová bránila vytvoření koordinovaného procesu, který tak zůstal exkluzivní a elitářský na úrovni národní i lokální, protože do jednání se zapojil pouze malý počet kurdských vůdců a tureckých politiků (Çiçek, 2018). Feride Çiçekoğlu zastává názor, že jednání selhala kvůli eskalaci syrské občanské války a jejímu přesahu do Turecka. Zhroucení mírového procesu podpořily i útoky v Ceylanpınaru¹⁹ (Çiçekoğlu&Turan, 2018, s. 208). Arin Savran tvrdí, že jednání vedla k výraznému posílení kurdské pozice, což turecké vládě přineslo obavy a nejistotu ohledně dopadů jednání na politickou situaci, protože s pokračujícím vyjednáváním AKP ve volebních průzkumech klesala na úkor HDP. Savran píše, že na základě takových dopadů AKP z jednání vycouvala (Savran, 2020, s. 10-12).

Po sériích nepokojů, které vyvolali Kurdové v souvislosti se Syrskou krizí, se situace ještě více vyostřila po útoku Islámského státu (ISIS) v městě Suruç v jihovýchodním Turecku. Zabito bylo přes 30 osob a dalších 100 bylo zraněno. Turecká armáda několik dní na to zahájila rozsáhlé bombardování pozic ISIS a PKK v severní Sýrii. Turecká armáda cílila i na základny kurdských syrských odnoží PKK, skupin Strany demokratické unie (Partiya Yekîtiya Demokrat, PYD) a Jednotky ochrany lidu (Yekîneyên Parastina Gel, YPG). PKK změnila strategii a v březnu 2014 začala s únosy tureckých vojáků, úředníků a civilistů (freedomhouse.org, 2015, s. 695). Syrská občanská válka také značně komplikuje situaci v jihovýchodním regionu. Turecko se potýká s velkým přílivem uprchlíků ze Sýrie. V letech 2014-2015 jich bylo v Turecko kolem jednoho milionu, z toho přes 100 tisíc bylo kurdského

¹⁸ KCK je zastřešující politická organizace Kurdů, která se zavazuje implementovat ideologii demokratického konfederalismu, který navrhl Abdullah Öcalan. Pod ní spadá PKK a další menší skupiny (Öcalan 2005)

¹⁹ Mezi 22.-24. červencem 2015 došlo v oblasti Ceylanpınaru k vraždě dvou policistů. Pachatel nebyl dopaden, ale vláda z atentátu obvinila PKK (Hoffman, 2019).

původu. Místní úřady se snažily přílivu Syřanů bránit, tak že uzavřely většinu hraničních přechodů. Vláda se obávala spojení kurdských milic ze Sýrie a Turecka, což se skutečně stalo, když turečtí kurdští povstalci podnikli několik útoků spolu se syrskými (HRW.org, 2015).

První a druhá vláda Davutoğla jsou hodnoceny Freedom House stejně, jako předchozí Erdoğanova třetí vláda. Občanská práva a stav politického systému se celkově zhoršuje, protože vláda zasahuje do protikorupčních iniciativ (freedomhouse.org, 2015, s. 694). Stále probíhá vyšetřování obvinění Erdoğan z korupce, které bylo předloženo soudům v roce 2013. Vyšetřování se snaží vláda AKP blokovat, proto dosud nebyl vynesena žádný rozsudek. Dále vláda zasahuje do dalších soudních procesů a zvyšuje tlak na etnické a náboženské menšiny, zejména na Kurdy a Alavity. V souvislosti s již dříve zmíněným gülenistickým hnutím probíhaly zásahy turecké policie proti jeho členům a sympatizantům. V prosinci 2014 bylo více než 30 lidí spojených s tímto hnutím, byli mezi nimi novináři, televizní moderátoři, zatčeno. Také byl vystaven zatykač na zakladatele hnutí F. Gülena, který se nacházel ve Spojených státech (freedomhouse.org, 2016, s. 716). AKP s členy Gülenova hnutí spolupracovala a ti získali pozice ve státní správě. Později po obvinění Erdoğan z korupce, které měli gülenisté na svědomí se rozhodla AKP jejich vliv omezit. Nastalo tak hromadné zatýkání a výpovědi gülenistů z práce, což vyvrcholilo během puče v roce 2016.

Kurdové po selhání mírových vyjednávání stále nebyli uznáni jako oficiální menšina. Státní televize provozuje kanál TRT Kurdî v kurdštině, který má celostátní působnost, ale podle průzkumů ji velká část Kurdů považuje za nástroj státní propagandy a neobjektivní zdroj informací. Svoboda projevu je ústavou garantována a zvýšil se počet kritických médií vůči vládě. Stejně jako v minulých letech, tak i v tomto období jsou uvězněny desítky intelektuálů, akademiků a novinářů, v mnoha případech za údajné vazby na KCK (nebo PKK) nebo za napojení na Gülena. Svoboda shromažďování není zákonem omezena, ale vláda demonstrace tvrdě potlačuje. Od velkých protestů v roce 2013 policie zatýká stovky lidí za účast na protivládních demonstracích (freedomhouse.org, 2015, s. 698-700).

2.2.6 Třetí vláda Ahmeta Davutoğla

Ahmet Davutoğlu se postavil do čela své třetí vlády po listopadových předčasných volbách, konaných v roce 2015. Výsledek voleb umožnil návrat jednobarevného kabinetu AKP. Davutoğlu byl premiérem do května 2016, kdy na svůj post rezignoval a nahradil jej Binali Yıldırım (bbc.com, 2016). Důvodů, proč Davutoğlu rezignoval bylo více. Během let 2015-

2016 došlo mezi Davutoğlem a Erdoğanem k několika roztržkám a celkovému zhoršení vzájemných vztahů. Oba politici se nebyli schopni shodnout na podobě kandidátních listin, směřování vládní politiky a zavedení prezidentského systému, jehož právní příprava již byla v pokročilém stadiu vypracování (Letsch, 2016).

Pokračující obnovený konflikt mezi PKK a státem způsobil do konce roku 2015 smrt několika stovek civilistů, vojáků a policistů, ale i bojovníků PKK. Mimo PKK se na jihovýchodě Turecka začaly organizovat ozbrojené gangy kurdské mládeže, které převzaly roli PKK v některých městech. To mělo za následek přesun většího množství vojenských jednotek do oblasti, aby zde nastolily kontrolu. Docházelo k útokům nacionalistů na kanceláře HDP, protože politici AKP a nacionalistické strany kurdskou stranu obvinily z toho, že jsou politickým křídlem PKK. Více než 40 starostů HDP bylo zatčeno či odvoláno z funkce, na základě vykonstruovaných obvinění (freedomhouse.org, 2017, s. 541). Hodnocení Freedom House se ani v období třetí vlády nemění (freedomhouse.org, 2017, s. 714). Během let 2015-2016 byly desítky novinářů, akademiků a aktivistů zatčeny a stíhány za údajnou podporu teroristických organizací, tím že psali o národnostních menšinách, jako jsou Kurdové. Bylo také zablokováno mnoho webových stránek a zavřeno několik celostátních a lokálních sekulárních i prokurdských deníků. Například opoziční republikánský Cumhuriyet dostal 18měsíční zákaz činnosti v roce 2015 (freedomhouse.org, 2016, s. 717).

2.2.7 Vláda Binaliho Yıldırma

Yıldırım vystřídal v květnu 2016 Davutoğla a úkolem jeho vlády, poslední v parlamentním režimu, bylo dovést zemi do prezidentských voleb v roce 2018 (bbc.com, 2016). Přípravná skupina chystala referendum o změně politického systému, které se mělo uskutečnit v roce 2017 (bbc.com, 2017). Ještě než k hlasování o změně systému došlo, stala se událost, která změnila tureckou politiku a redefinovala vztahy mezi civilní a vojenskou složkou státu. V půlce července 2016 část armádních důstojníků, kteří nebyli spokojeni s vývojem, kterým se Turecko ubíralo, provedlo pokus o armádní puč. Večer 15. července část armády přešla do akce a začala obsazovat mosty přes Bospor v Istanbulu a další strategická místa. Vojenské jednotky začaly zaplňovat ulice v Ankaře a Istanbulu a nad městy přelétaly stíhačky F-16 tureckého letectva. Armáda také obsadila Atatürkovo letiště a podle zahraničních zpravodajů došlo k bombovým útokům na úřad vlády a budovu parlamentu. Vojáci předtím státní televizi TRT nařídili odvysílat prohlášení, že armáda přebírá veškerou moc v zemi z důvodu

ohrožení sekulárního systému, nárůstu terorismu a posunu země k autoritářskému režimu (aljazeera.com, 2017).

Erdoğan ve svém projevu vyzval své příznivce, aby šli do ulic protestovat, i když byl vyhlášen zákaz vycházení. Po celém Turecku se zvedla velká vlna protestů proti armádě, která nebyla v postoji vůči civilní vládě jednotná. Proti pučistům zasáhly speciální jednotky a nad ránem vydala tajná služba prohlášení, že puč byl neutralizován a vzbouřenci se vzdávají vládě. Ráno Erdoğan uvedl, že aktéři puče budou tvrdě potrestáni za vlastizrady a okamžitě byl vyhlášen nouzový stav. V nepokojích, které zmítaly Tureckem zahynulo téměř 300 lidí, z toho minimálně 100 obětí byli pučisté a dalších 2500 lidí, převážně civilistů, bylo zraněných. Vláda v odvetě za puč zahájila rozsáhlé čistky a zatýkání ve všech oblastech. Celkem bylo 150 tisíc osob zatčeno, zadrženo na určitou dobu či jinak potrestáno. Vláda této situace využila k tomu, aby se zbavila nepohodlných osob ve státní správě, novinářů, akademiků, i když s pučem nemuseli mít nic společného (aljazeera.com, 2016). Turecko tak udělalo zásadní krok k tomu, aby se stalo autoritářskou zemí. Za vůdce puče byl prohlášen generál Akın Öztürk, který byl spolu s pěti generály, několika desítkami důstojníků a přibližně 1500 vojáky, okamžitě zatčen (McKenzie & Sanchez, 2016).

Vláda okamžitě označila za iniciátora převratu Fethullaha Gülena, který se nacházel v USA. Gülen jakoukoliv svoji roli v puči popřel (Rodrik, 2016). Dalším krokem bylo odvolání téměř 2800 osob činných v justici. Policie zatýkala i na vysokých soudních místech, včetně Ústavního soudu a Rady soudců. Čistky se významně dotkly školství, kdy ministerstvo školství zrušilo pracovní poměr tisícům svých zaměstnanců. Přes 20 tisíc učitelů muselo školství opustit a represe se týkaly i akademiků, kdy přes 1500 děkanů soukromých i státních univerzit muselo rezignovat a přes tisíc soukromých škol a 15 univerzit bylo uzavřeno. Téměř 4000 vysokoškolských učitelů bylo bez práce (dailysabah.com, 2016; Jones & Gurses, 2016). Akademikům bylo zakázáno vycestovat do zahraničí, nicméně některým se podařilo z Turecka uprchnout (Pika, 2018).

Uzavřena také byla celá řada médií a stovky neziskových organizací - z nichž některé byly kurdské nebo kritické vůči vládě. Stanné právo bylo vyhlášeno na tři měsíce, což vyvolalo vážné obavy ohledně vývoje politického systému, občanských svobod a celkově právního státu. Už před pučem byla svoboda médií soustavně omezována. V roce 2016 vláda uzavřela noviny Zaman, nejčtenější provládní deník. Důvodem byla podpora Gülenova hnutí. Do dvou týdnů od převratu bylo uzavřeno 130 sdělovacích prostředků, včetně

několika desítek celostátních a regionálních novin, tři telekomunikačních služeb, 16 televizních stanic a 23 rozhlasových stanic, a byly vydány zatykače na 89 novinářů. Celkem bylo více než 700 novinářům odebráno pověření a 80 jich bylo posláno za mříže. Čím dál více médií se dostává pod státní kontrolu a mainstreamové zpravodajství tak je již značně neobjektivní. Konflikt PKK a státu byl událostmi roku 2016, částečně odsunut do pozadí, i když stále probíhal. Od roku 2015 Turecko zaznamenalo nárůst bombových útoků. Ty nepocházely jen od kurdských povstalců, ale i od atentátníků ISIS. Vláda obviňuje prokurdskou stranu HDP z podpory PKK. Policie zatýká její politiky a na lokální úrovni jsou její politici odvoláváni. Do konce roku 2016 bylo uvězněno 2700 politiků spojených s HDP (freedomhouse.org, 2017, s. 537-539).

V roce 2017 proběhlo ústavní referendum, které navrhla AKP za podpory MHP. Změn v ústavě bylo celkem 18, z nich nejvýznamnější byla změna politického systému, z parlamentního na prezidentský. Nositelem výkonné moci je nově prezident a zaniká tak úřad premiéra. Zároveň vzniká post viceprezidenta, podobně jak ve Spojených státech. Prezident má také navíc kontrolu nad Nejvyšší radou soudců a státních zástupců (Quamar, 2017, s. 319-320). Výsledek referenda byl těsný, jen 51 % občanů Turecka návrh podpořilo (dailysabah.com, 2017). Opoziční strany, CHP a HDP, referendum odsoudily a prohlásily za nelegální. Volby doprovázelo hlášení o podezřelých manipulacích s volebními lístky a je možné, že volby byly ovlivněny ve prospěch Erdoğan, který obvinil opozici z toho, že podporuje teroristy a schvaluje puč z roku 2016. Turecko se dostalo do ostrého sporu s Německem a Nizozemskem, se státy, kde je početná turecká menšina, kvůli tomu, že evropské státy považovaly referendum za ohrožení pro svobodu v zemi a blokovaly vládní kampaň na svém území (Oltermann, 2017)

Změny v ústavě se netýkaly jen politického systému, ale dotkly se i institucí. Velké národní shromáždění mělo mít při dalších volbách 600 členů, do teď to bylo 550. Věk pro způsobilost kandidovat do parlamentu byl snížen z 25 na 18 let. Volební období parlamentu má být nově na pět let místo současných čtyř a řádné volby se mají konat ve stejný den, vždy za pět let. Po nepovedeném puči se Erdoğan rozhodl omezit moc armády na co nejnížší možnou míru, proto byla zrušena povinnost, aby kandidáti do parlamentu měli dokončenou povinnou vojenskou službu. Dále nesmí kandidovat osoba, která je v armádě nebo je s ní jakkoliv spojená. Po změnách dojde ke zrušení vojenských soudů, takže armáda ztrácí kontrolu nad justicí a ta je podřízena větší civilní kontrole, s cílem zamezit možnosti provést

puč. Změna parlamentního systému na prezidentský měla přijít s novými volbami v červenci 2018 (Quamar, 2017, s. 320-321).

Hodnocení lidskoprávních organizací je za první rok vlády Yıldırma nejhorší od nástupu AKP k moci. Vojenský puč v roce 2016 a jeho následky, včetně zatýkání a uzavírání osob a institucí, vysoká míra korupce ve státním aparátu a obvinění vládních politiků z praní špinavých peněz stojí za zhoršením hodnocení Freedom House. Skóre je srovnatelné s hodnocením vlád Erbakana a Ecevita. Turecko je ještě za rok 2016 hodnoceno jako částečně svobodná země (freedomhouse.org, 2017, s. 535-536). Od roku 2017, až po současnost je hodnoceno pravidelně jako nesvobodná země. Hodnocení Freedom House se za další roky zhoršilo (freedomhouse.org, 2018, s. 1021). Alavité a Kurdové čelí diskriminaci v zaměstnání, zejména ve státních podnicích. Zatímco kurdská identita byla v posledních letech více tolerována než v 90. letech a dříve, tak znovuoživení konfliktu s PKK se stalo pro vládu záminkou k zásahu proti kurdským politickým stranám, sdělovacím prostředkům a občanským organizacím (state.gov, 2017, s. 26-32). Kromě zatýkání a propouštění z práce, tak úřady v některých případech, vyvinuly snahu o zvrácení úsilí kurdských lokálních úředníků, podporovat kurdský jazyk a kulturu. Celkově stát opět zvýšil represi vůči Kurdům a jejich situace se rapidně zhoršila na úroveň 80. – 90. let (HRW.org, 2019).

2.2.8 Druhý prezidentský mandát R. T. Erdoğan

Prezidentské volby, konané na jaře roku 2018, žádnou změnu nepřinesly a mandát obhájil dosavadní prezident Erdoğan. Podle změněné ústavy tak je hlavní postavou turecké politiky. V jihovýchodních volebních obvodech uspěl kandidát HDP, Selahattin Demirtaş, který byl stejně v době voleb ve vězení v Edirne, kde je od roku 2016, kdy jej na základě vykonstruovaného obvinění ze spolupráce s PKK, soudy poslaly za mříže (freedomhouse.org, 2019). S prezidentskými volbami zároveň probíhaly předčasné parlamentní volby, kdy se poprvé volilo 600 poslanců, místo 550. Do voleb se zformovaly dva velké koaliční bloky, kterým dominují dvě nejsilnější turecké strany současnosti, AKP a CHP (trtworld.com, 2018).

První blok, který je konzervativní, islámský a nacionálně-populistický, se jmenuje Lidová aliance (Cumhur İttifakı). Je tvořen AKP a MHP (hurriyetdailynews.com, 2018). Druhým blokem je Národní aliance (Millet İttifakı), kterou tvoří CHP, islamistická Strana blaženosti (Saadet Partisi, SP), obnovená strana DP a kemalistická, sekularistická Strana

dobra (İYİ Parti)²⁰. Vymezuje se vůči AKP a prezidencialismu, což umožňuje dříve nemyslitelnou spolupráci dvou sekulárních stran s islámskou stranou. Koalice je také nacionálně zaměřená (ahvalnews.com, 2018). Ve volbách zvítězila Lidová aliance a získala nadpoloviční většinu mandátů, druhá Národní aliance získala 189 křesel a do parlamentu pronikla ještě HDP, když získala 67 mandátů (trtworld.com, 2018).

Od let 2014-2015 se mění povaha konfliktu mezi kurdskými ozbrojenci a tureckou armádou. Konflikt už nemá dominantně vnitrostátní charakter, byť měl v minulosti přesah do okolních států, zejména do Iráku. Zapříčiněno to je vleklým konfliktem v Sýrii a přesunem kurdských bojovníků z Turecka do Sýrie, jako pomoc místní kurdské organizaci Syrské demokratické síly (Syrian Democratic Forces, SDF) a pod ní spadající frakce YPG, DYP a ženské jednotky YPJ. Boje uvnitř Turecka se omezují spíše na pohraniční oblasti a celostátně dochází spíše k teroristickým útokům, jak ze strany uskupení spadajících pod KCK, tak i ze strany ISIS (freedomhouse.org, 2018, s. 1025-1027). Hrozba terorismu se ale v roce 2018 snížila, protože ISIS byl během let 2019 - 2020 oslaben jak v Sýrii, tak i Iráku. (Knipp, 2021).

Turecko je od doby eskalace konfliktu v Sýrii znepokojeno tím, že se v hraničních oblastech koncentrují kurdské jednotky a vláda má obavy z posílení separatistické myšlenky mezi Kurdy. Turecký generální štáb se proto rozhodl zasáhnout proti Kurdům v severní Sýrii (Weise, 2019). V lednu 2018 zahájila turecká armáda ofenzívu v oblasti syrského města Afrínu, které se nachází v severozápadní Sýrii. Cílem bylo vytlačit z oblasti kurdské jednotky a potlačit snahy Kurdů o vytvoření samostatného státu. Na jaře, po těžkých bojích, Turci vytlačili Kurdy z oblasti Afrínu a dodnes ji Turecko okupuje v rozporu s mezinárodním právem. Podle zpráv mezinárodních organizací se turecká armáda dopouštěla zločinů proti civilnímu obyvatelstvu, bombardovala afrínskou nemocnici. Celkově zemřelo kolem 500 civilistů a nejméně 150 tisíc lidí bylo nuceno z oblasti uprchnout (Winter, 2018).

²⁰ Saadet Partisi vznikla v roce 2001, po zákazu Strany cnosti stejně jako AKP, která představuje umírněný směr politického islámu, zatímco politici, kteří založili SP, patří k více vyhraněným zastáncům politického islámu (Polat, 2016).

DP – Demokratická strana, která vznikla v roce 2007 sloučením ANAP a DYP. Jednalo se o obnovení strany DP, která existovala v Turecku během let 1946-1980 (ozgurkocaeli.com.tr, 2007)

İYİ Parti vzniká v roce 2017 odtržením od MHP, jako její umírněnější odnož. Předsedkyní je známá turecká politička Meral Aksener. Strana je kemalistická, sekularistická a nacionalistická (yenicagga-zetesi.com.tr, 2017).

Další vojenskou operací proti Kurdům, byla ofenzíva v říjnu 2019, kdy turecká armáda vpadla do severní Sýrie, se stejným cílem jak o rok dříve do Afrínu. Turci vpadli 30 km hluboko do syrského území, které je obývané Kurdy a Araby (syriahr.com, 2019). Turecký útok vyvolal velkou vlnu negativních reakcí, jak od konkurentů, tak i od spojenců v rámci NATO (Washington Kurdish Institute, 2020). Dalším problémem bylo, že s Tureckem spolupracovala frakce Syrské svobodné armády (FSA), která byla složena s bojovníky, kteří se na dobytém území mstili YPG²¹ a dopouštěli se válečných zločinů. Turecko milice používalo na „špinavou práci“ a odmítalo za jejich činy převzít zodpovědnost. Samotná turecká armáda je podle Syrské observatoře pro lidská práva, zodpovědná za vypalování kurdských vesnic a blokování zásobování vodou z Eufratu pro osady v regionu (syriahr.com, 2020).

Následné situaci nepomohlo rozhodnutí amerického prezidenta Trumpa, stáhnout americké vojáky z oblasti a nechat tak Kurdy v boji proti Turkům samotné (syriahr.com, 2019). Po přibližně 14 dnech se podařilo uzavřít příměří, protože se do konfliktu vložila syrská vláda v čele se prezidentem Basharem al Assadem. Do severní Sýrie se začala přesouvat Syrská arabská armáda (SAA) a hrozilo vojenské střetnutí Turecka a Sýrie a prakticky také USA a Ruska. Příměří se nakonec podařilo dosáhnout, když Rusko zprostředkovalo jednání mezi Tureckem, Sýrií a velením SDF. Bylo dohodnuto, že se všechny kurdské jednotky, spadající pod SDF, stáhnou ze zóny 30 km od tureckých hranic do Sýrie a turecká armáda zastaví vojenské operace (Cumming – Bruce & Jakes, 2019). Oblast Turecko v současnosti stále okupuje. Ofenzíva přinesla, stejně jako ta předchozí, stovky obětí z řad civilistů. V Turecku se nachází čtyři miliony syrských uprchlíků, kterým se vláda snaží zajistit pomoc, ale je závislá na příspěvcích z EU. Pomoc z EU je značně omezená, protože Unie Turecko za operace v Sýrii kritizuje, tudíž části uprchlíků se nedostává pomoci a musí žít v uprchlických táborech (HRW.org, 2020).

Hodnocení Turecka ze strany lidskoprávních organizací se od ustanovení prezidentského systému pravidelně zhoršuje. Za rok 2019 se skóre mírně zhoršilo. O rok později se nepatrně zlepšilo a do současnosti zůstává stejné²² (freedomhouse.org, 2021). Kurdská

²¹ YPG ve spolupráci s Assadem vyhnala FSA z Tál Rifátu, i když FSA pomáhala YPG bojovat proti ISILu v Kobání (The New Arab, 2016)

²² Pro rok 2019 Freedom House změnil škálu, jak počítá skóre dané země. Původní stupnice byla nahrazena bodovým hodnocením, kdy maximální počet bodů je 100. Čím vyšší počet bodů, tím je země

situace se po zavedení prezidentského systému zhoršila, protože Erdoğan po získání ještě větších pravomocí jako prezident, využívá svého postavení k potlačení menšin. Výrazně se zhoršily vztahy s Řeckem, kvůli uprchlické krizi a sporům o území. Dobré vztahy nemá Turecko ani s členy NATO a EU, kteří Turecku vytýkají zneužívání moci, potlačování lidských práv a vojenské operace proti svým sousedům a naopak je pozorovatelný určitý příklon k ostatním autoritářským zemím jako je Rusko a Čína (HRW.org, 2021). Za celé období, od roku 2018 až po současnost, pokračuje v Turecku perzekuce opozičních politiků, občanských aktivistů, nezávislých novinářů a kritiků čím dál agresivnější turecké zahraniční politiky. Roku 2019 turecký soud zprostil viny správce webových stránek opozičního deníku BirGun, který byl obviněn z podpory terorismu (birgun.net, 2019).

V prosinci 2020 ECHR vyzval tureckou vládu k urychlenému propuštění Selahattina Demirtaše, předsedy HDP, který je od roku 2016 v nejhorším vězení „Typu F“ v Edirne, na základě politicky falešných obvinění. Turecko stížnost ECHR ignorovalo. Stále běží čím dál intenzivnější kampaň státu proti HDP, kdy jsou zadržováni její členové po tisícovkách (freedomhouse.org, 2021). V březnu 2021 podal turecký prokurátor na soud podnět k zákazu HDP. Podnět se v současné době projednává a není vyloučené že, na základě historické zkušenosti, bude strana zakázána, jako sedm předchozích prokurderských stran (ct24.ceskatelevize.cz, 2021). Centrální volební komise (YSK) je také pod státní kontrolou, například při komunálních volbách v roce 2019, kdy v Istanbulu zvítězil kandidát CHP, tak YSK na podnět AKP a následně i CHP anulovala výsledky voleb, na základě nepodložených důkazů o manipulaci s volebními lístky (ahvalnews.com, 2019).

Kurdsky je možné mluvit na veřejnosti, ale vzhledem k politice vlády, se mluvčí vystavují diskriminaci. Konflikt s PKK totiž slouží jako záminka k ospravedlnění diskriminačních opatření vůči Kurdům, včetně zákazu kurdských festivalů a zvrácení snahy kurdských městských úředníků propagovat jejich jazyk a kulturu. Vláda od roku 2015 zavřela řadu kurdských jazykových škol a kulturních organizací (freedomhouse.org, 2018, s. 1025-1027). Až v roce 2018 skončil nouzový stav, původně vyhlášený na tři měsíce. Nakonec trval dva roky. Existují nezávislé noviny a zpravodajské weby, ale čelí velkému tlaku a jsou pravidelně terčem policejního stíhání. Parlament roku 2019 rozhodl, že on-line video služby

svobodnější. Za kategorii politická práva je maximální počet bodů 40. Za kategorii občanská svoboda je to 60 bodů. Pro to, aby byla země uznána za funkční demokracii, tak její celkové skóre v oblasti občanských svobod musí být 30 nebo lepší a celkové skóre v oblasti politických práv 20 nebo lepší (freedomhouse.org, 2019).

budou nově spadat pod RTÜK²³. Poskytovatelé video-slужeb tak musí žádat o licence, i když se jedná o zahraniční firmu. Členy RTÜK jmenuje parlament a v něm má většinu Lidová aliance, takže se jedná o spojence vlády (HRW.org, 2021).

²³ Radyo ve Televizyon Üst Kurulu - Vysoká rada pro vysílání

Vlády	Období ve funkci	Skóre Freedom House	Kurdština povolena	Kurdská politická strana	Opatření v kurdských regionech	Kurdská média povolena	Stav konfliktu PKK x stát
Gül	2002-03	4, 3	ANO	HADEP DEHAP	OHAL – zrušen 2002	ANO	Příměří
Erdoğan	2003-07	4»3, 3	ANO	DEHAP – 2005 zakázána DTP – vznik 2005	NE	ANO – od r.2004 kanál TRT Kurdî	Probíhá od r. 2004
Erdoğan	2007-11	3, 3	ANO	DTP-2009 zakázána BDP-2008 vznik	NE	ANO	Probíhá
Erdoğan	2011-14	4«3, 3	ANO	HDP – vznik 2012	NE	ANO	Příměří od r. 2012
Davutoğlu	2014-15 2015-15	4,3	ANO	BDP – zánik HDP	NE	ANO	Konec příměří 2015
Davutoğlu	2015-16	4,3	ANO	HDP	NE	ANO	Probíhá
Yıldırım	2016-18	6«5, 4»5	ANO (nárůst diskriminace mluvících kurdsky)	HDP (nárůst represe vůči straně)	ANO – po pokusu o puč 2016- právo stanné	ANO (zvýšená represe)	Probíhá – přelévání bojů do Sýrie
Erdoğan	2018 - současnost	16/60, 15/40 16/60, 16/40	ANO (případy diskriminace)	HDP (2021 - soud jedná o jejím zá-kazu)	NE – zrušeno 2018	ANO (represe vůči médiím)	Probíhá – ofenzíva v Sýrii

Tabulka 2 – Přehled hodnocení vlád po nástupu AKP²⁴

²⁴ Zdroje: freedomhouse.org, výroční zprávy 2002-2021; HRW.org, zprávy 2003,2005, 2012, 2015, 2019-2021 Vlády jsou zařazeny v rádcích do jedné kolonky dohromady, tak jsem je rozdělil na předchozích

2.3 Kritické posouzení etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy v Turecké republice

Cílem následující podkapitoly je zasazení mé práce do kontextu výzkumu vztahů mezi Turky a Kurdy v Turecku a kritické shrnutí zjištěných výsledků a jejich diskuze v porovnání s jinými autory. Teoretická část práce nastínila a praktická část potvrdila, že na vznik etnického konfliktu mezi Turky a Kurdy v moderní Turecké republice, mělo vliv přesvědčení zakladatelů Turecké republiky. Mustafa Saatci uvádí, že skupina kolem generála Atatürka od počátku prosazovala expanzivní politiku podrobení menšin a jejich turkifikace podle filosofie Ziya Gökalpa (Saatci, 2002, s. 555-556). Jacob Landau se shoduje se Saatcim a píše, že nosnou myšlenkou této koncepce byl turecký nacionalismus. Kurdové a ostatní menšiny odmítaly přijmout tureckou identitu, bránili se a stále brání svým nacionalismem (Landau, 1984, s. 11-13).

Po aplikaci jednotlivých faktorů Brownovy klasifikace příčin etnického konfliktu na etnický konflikt mezi Turky a Kurdy jsem zjistil, že turecký nacionalismus jako exkluzivistická národní ideologie patří spolu s diskriminací politickými aktéry a institucemi, mezi politické faktory vzniku etnického konfliktu. Vliv strukturálních faktorů, zejména bezpečnostní nestability v jihovýchodním Turecku přispěl k eskalaci konfliktu. Ekonomické a sociální faktory se projevují na Kurdy obývaných regionech, které se nachází na periferii Turecka a v minulosti byly značně podfinancované. S realizací Jihovýchodního anatolského projektu se situace zlepšuje, ale stále jsou regiony na jihovýchodě méně rozvinuté než je celkový průměr Turecka. Sociální rozdíly panují mnohem větší v zemědělských oblastech a mezi ně patří i jihovýchod Turecka (gap.gov.tr, 2015). Kulturní faktory zahrnují kulturní diskriminaci. Kurdština byla dlouho periodu nelegální a kulturní aktivity spojené s kurdskou kulturou byly potlačovány. Dnes čelí kurdské kulturní projevy diskriminaci (freedomhouse.org, 2021; Brown, 1994, s.6-12).

Neúspěchy Kurdů prosadit své uznání za oficiální etnickou menšinu a získání samosprávy nad Tureckým Kurdistánem vedly k četným kurdským rebeliím. Povstání přešla během eskalace v 70. letech, kdy byla založena marxistická militantní organizace PKK, ke guerillovému boji, který vypukl v roce 1984. Od té doby přetrvávají boje mezi PKK a

stránkách. Znamka 1 znamená nejvyšší svobodu, znamka 7 nejnižší. Poslední vlada je podle nové stupnice, která je uvedena v pozn. číslo 21

tureckým státem. V roce 1987 vláda vyhlásila nad jihovýchodním Tureckem stav nouze OHAL, který zrušila až nová vláda AKP v roce 2002. OHAL značně omezoval osobní svobodu. Dále turecká vláda řešila konflikt vysídlováním kurdských vesnic, což vedlo k tisícům civilních obětí. Konflikt byl přerušen několika příměřími a snahami obou stran o řešení situace. První dohodu prosazoval Halil Özal, který byl kurdského původu, ale nepovedlo se ji dotáhnout do konce. Nejblíže dohody byla jednání v letech 2012-2015, která také nakonec nebyla úspěšná. Podle Cumy Çiçeka byla neúspěšná, protože kurdské hnutí nemělo jasnou organizační strukturu a shodu na hlavní postavě, která je bude zastupovat. Turecký stát selhal, protože trval na prosazování projektu zaměřeného pouze na individuální kulturní práva Kurdů a omezenou administrativní decentralizaci. Návrh vlády vylučoval roli mezinárodních aktérů a uplatňování mezinárodních norem (Çiçek, 2018).

Arin Savran uvádí jiný důvod, když tvrdí že jednání posílila pozici Kurdů a AKP začala ztrácet voličskou podporu na úkor HDP, proto vláda jednání dále nepodporovala (Savran, 2020, s. 10-12). Feride Çiçekoğlu za selháním vidí napjaté vztahy kvůli přelévání syrské občanské války do Turecka a za jeho zhroucením podle něj stojí incidenty v Ceylanpinaru, které turecká vláda použila jako záminku k obnovení bojů v jihovýchodním Turecku. (Çiçekoğlu&Turan, 2018, s. 208). Od té doby Kurdové ani turecký stát nedosáhly žádné podobné dohody. V roce 2014 konflikt změnil svůj charakter vlivem eskalace občanské války v Sýrii, kdy syrští a turečtí Kurdové hledali cestu k vzájemnému spojení v boji za svá práva a územní samosprávu. Turecká i Syrská vláda v obavě ze vzniku kurdského samosprávného území proti Kurdům bojují. Turecká vláda vedla proti Kurdům na hranicích se Sýrií dvě velké vojenské operace (freedomhouse.org, 2019).

Ve výzkumu řešení konfliktu navrhuje Sezai Özçelik, aby před samotným řešením konfliktu byla vyřešena otázka bezpečnosti všech aktérů. Řešení má být utvářeno s ohledem na minimalizaci terorismu, eliminaci ekonomické zaostalosti jihovýchodu Turecka a v otázce identity musí být navržena opatření, která napraví předchozí chybnou strategii Turecka v otázce menšin. Jako řešení navrhuje kulturní cestu, kdy z důvodu zachování rozdílů, je efektivnější vytvářet flexibilní hranice mezi oběma skupinami, než vzájemné bariéry odstranit. Konkrétněji navrhuje vytvoření nové sdílené identity nebo re-definici společné identity, pro udržování zdravých psychologických bariér. (Özçelik, 2006, s. 133 a 148-150). S ním souhlasí Hakan Yavuz a říká, že Turecko podle něj bere zapojení mezinárodních organizací do procesu jako vměšování se do vnitřních záležitostí (Yavuz, 1998, s. 17).

Politologové Ersel Aydinli a Nihat Ali Ozcan ve svém článku zdůrazňují mírová vyjednávání spolu s protiteroristickými kroky (Aydinli, Özcan, 2011, s. 438). V závěru, jako možnost řešení zmiňují mnohostranný přístup k boji proti terorismu, tedy zapojení obou stran a efektivní spolupráci. Základem je podle nich vzájemná důvěra na obou stranách (Aydinli, Özcan, 2011, s. 453-454).

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval tématem vztahů mezi Turky a Kurdy v Turecku. Teoretická část se věnovala přístupu k výzkumu etnického konfliktu, který je ovlivněný nacionalismem a poskytla mi základní teoretické východisko, na němž je práce založena. Práce aplikovala teorii o etnických konfliktech a nacionalismu na případ vztahu Kurdů a Turků v Turecku. Žádný výzkum předtím se nezaměřoval tolik na etnický konflikt. Články se spíše věnovaly studiu nacionalismu a jeho roli ve vzájemných vztazích, rozebíraly selhání mírových jednání, navrhovaly řešení konfliktu. Při hledání literatury k etnickému konfliktu jsem se tak nemohl opřít o výzkum etnického konfliktu konkrétně mezi Turky a Kurdy a musel jsem použít již existující knihy o etnických konfliktech v jiných zemích. Při popisu nacionalismu jsem využil několika akademických článků, které se zabývaly jeho aspekty ve vztazích mezi Turky a Kurdy. Teorii nacionalismu jsem proto zasadil již do existujícího proudu výzkumu. Kniha editovaná Bilginem a Sarihanem se ve svých závěrech blížila k mému, hlavně co se týče role státu a PKK v konfliktu.

V praktické části jsem se zaměřil na období od roku 1980 až po současnost, s tím, že jsem porovnával období před nástupem strany AKP, v roce 2002, k moci, a období po nástupu. Krátce jsem zmínil historický a politický vývoj v Turecku a vývoj vztahů mezi Turky a Kurdy od založení Turecké republiky po vojenský puč 1980, kde můj výzkum začal. I přesto, že případ Kurdů je mezinárodní záležitostí, tak jsem se zaměřil pouze na dění v Turecku a pouze občas přesáhl do vztahů mezi Turky a Kurdy v okolních zemích, jako je Sýrie, Libanon a Irák. Výzkum zahrnoval turecko-kurdské vztahy jako vyvíjející se etnický konflikt ve vymezeném období, a dopady z něj plynoucích událostí v minulosti na současnost.

Celou praktickou část jsem rozdělil na jednotlivé vlády. V období každé jednotlivé vlády mě zajímal politický a historický kontext doby, kdy byla daná vláda u moci, abych pak na jeho základě, mohl situaci Kurdů v Turecku analyzovat. Analýza kurdské situace probíhala tak, že jsem sbíral data ze zpráv lidskoprávních mezinárodních organizací, vládní stanoviska z oficiálních stránek, které jsem doplňoval sekundárními zdroji, jako jsou akademické články, zprávy z celosvětového a místního tisku. Každá podkapitola, byla rozdělena do dalších úseků představující období konkrétní vlády a ty měly za úkol popsat situaci Kurdů v daném období pomocí stanovených kritérií. Celkově pak byla celá zkoumaná časová perioda, při komparaci období před nástupem AKP a po jejím nástupu, oddělena tabulkami, které

čtenáři poskytly stručný přehled kurdské situace podle zkoumaných kritérií a jednotlivých vlád.

Výzkumnou otázkou bylo: *Došlo ve vztazích mezi Turky a Kurdy za vlády AKP ke zlepšení nebo zhoršení při porovnání s minulostí?* Je těžké učinit jednoznačné závěry při zkoumání, zda se vztahy v současnosti zhoršily nebo zlepšily. Výzkum v první řadě ukázal, že vztahy mezi Turky a Kurdy jsou komplikovaným případem soužití dvou etnik v rámci jednoho státu, které doprovází násilné střety. V práci jsem dospěl k závěru, že vztahy mezi Turky a Kurdy se v současnosti liší od minulosti. Liší se v postavení Kurdů v zákoně, což ukázala analýza zpráv neziskových organizací, doplněná články z novin a akademických článků. Liší se i praxi a důvodů proč, je více. Další oblast, ve které se vztahy liší v současnosti od minulosti je charakter konfliktu mezi Turky a Kurdy. V období před AKP probíhaly místy otevřené boje mezi armádou a povstalci, více než je tomu v současnosti. Zejména v období vlády Tansu Çiller se událo několik masakrů, které měly na svědomí obě strany. V období po nástupu AKP boje nezuřily s takovou intenzitou, protože nová vláda avizovala, že je ochotná hledat řešení. Po krachu mírového procesu v roce 2015, upoutala kurdské jednotky občanská válka v Sýrii, která trvá dodnes. Od mírového procesu se boje na území Turecka nikdy neobnovily v takové míře, jak před vládou AKP. Druhou dimenzí je celkový obraz Kurdů ve společnosti. Články různých autorů a zprávy neziskových organizací ukázaly, že před vládou AKP bylo na obyvatele, kteří se hlásili ke kurdské identitě pohlíženo, jako na neuznanou menšinu bez jakýchkoliv práv. Politika nucené asimilace menšin vedla k diskriminaci projevů kurdské identity. Po nástupu AKP se situace zlepšila a došlo například k rozšíření kurdské kultury a povědomí o kurdských tradicích. Kurdové se mohli shromažďovat za politickým účelem.

Posledními vládami před nástupem AKP byly vlády Ecevíta, které podmínky Kurdů v zákoně uvolnily. Vláda vedená Ecevítem umožnila vysílání v kurdštině a uvolnila podmínky v používání kurdštiny na veřejnosti. Ve zlepšování postavení Kurdů v zákoně i v praxi pokračovala vláda AKP, než se armáda pokusila o puč v roce 2016. V zákoně se práva Kurdů po neúspěšném puči nezměnila, ale odlišný přístup vlády k oponentům a menšinám v rámci potrestání viníků, v kombinaci s restrikcemi svobody slova, shromažďování a omezení pohybu, přinesl zvýšenou diskriminaci Kurdů. Hodnocení Freedom House ukázalo, že za zhoršením situace je patrná změna politického systému v roce 2018. Po porovnání zpráv

z neziskových organizací jsem dospěl k závěru, že neúspěšný puč vztahy mezi Turky a Kurdy zhoršil na úroveň podobnou závěru 90. let, kdy vládl kabinet Ecevita.

Po porovnání situace před nástupem AKP a po nástupu AKP v praxi a v zákoně můžeme na základě hodnocení Freedom House a analýzy zpráv dalších organizací uvést, že vztahy Kurdů s Turky na tom byly nejlépe v období první vlády Erdoğanova. Současná vláda, spolu s vládou Yıldırma, obdržela zase nejhorší hodnocení za celé sledované období. Během výzkumu jsem zjistil, že hodnocení Freedom House se situací Kurdů v daném období koreluje. Čím horší hodnocení vlády podle Freedom House bylo, tím byla horší situace Kurdů v oblasti měřených kritérií. Podle bodového hodnocení Freedom House vychází lépe období po nástupu AKP. Když k výsledku přidám kontext, probíhající konflikt mezi PKK a státem, postavení Kurdů v zákoně a praxi a přičtu další zmíněná kritéria v tabulkách, tak výsledkem je, že v současné éře strany AKP, jsou na tom vzájemné vztahy lépe než v minulosti.

Hlavním přínosem této práce může být její navázání na již existující přístupy ve studiu vlivu nacionalismu na vztahy mezi Turky a Kurdy. Přínosem může také být porovnání dvou period vývoje tureckého přístupu ke Kurdům podle jednotlivých vlád a jejich zasazení do kontextu doby. Výhodou práce je také zpracování velkého objemu zdrojů a odborných článků, které jsou doplněny novinovými články a stanovisky vlády. Nevýhodou je zaujatost a neobjektivnost provládních médií, proto jsem informace z nich musel vyvážit těmi z opozičních médií. Dalším nedostatkem je absence dat a materiálu na webech kurdevských neziskových organizací. Jediná organizace, kde jsem našel dostatek informací byla Washington Kurdish Institute. Některé, na analýzu složité události, jako byla turecká ofenzíva do Afríny a Operace Pramen míru, byly neziskovými organizacemi předkládány takovou formou, že obsah sdělení byl v některých případech zavádějící a musel být konfrontován informacemi z více zdrojů.

Potenciál vidím v dalším zaměření výzkumu na hledání možných řešení konfliktu mezi Turky a Kurdy a případného poskytnutí samosprávy Tureckému Kurdistánu. Pokud bude výzkum vhodně rozšířen o další možnosti řešení etnických konfliktů, tak na základě zjištěných historických souvislostí bude možné komparovat situaci Kurdů v Turecku s existujícími případy ve světě a navrhnout další možná řešení tohoto konfliktu.

PRAMENY A LITERATURA

- Ahmad, F. (2008). *Politics and Political Parties in Republican Turkey*. In R. Kasaba (Ed.), *The Cambridge History of Turkey*, 226-265. <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521620963.010>
- Ahval. (2018, 2. květen). *Turkish four-party alliance sign agreement*. Dostupné z: <https://ahvalnews.com/nation-alliance/turkish-four-party-alliance-sign-agreement>
- Ahval. (2019, 22. květen). *Istanbul vote not stolen, says Turkey's election council*. Dostupné z: <https://ahvalnews.com/istanbul-rerun/istanbul-vote-not-stolen-says-turkeys-election-council>
- Al Jazeera. (2013, 21. března). *PKK leader calls for ceasefire in Turkey*. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/europe/2013/03/2013321112138974573.html>
- Al Jazeera. (2016, 17. července). *Turkey: Government launches purge after attempted coup*. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/7/17/turkey-government-launches-purge-after-attempted-coup>
- Al Jazeera. (2017, 15. července). *Turkey's failed coup attempt: All you need to know*. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2017/7/15/turkeys-failed-coup-attempt-all-you-need-to-know>
- All About Turkey. (2021). *Political Parties in Turkey*. Dostupné z: <https://www.allaboutturkey.com/political-party.html>
- Amnesty International. (2012, 24. květen). *Amnesty International Annual Report 2012 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/4fbc390541.html>
- Anadolu Agency. (2015, 17. červen). *Turkey's ninth president Suleyman Demirel passes away*. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkeys-ninth-president-suleyman-demirel-passes-away/35676>
- Anadolu Agency. (2013, 3. duben). *Wise men committee members announced*. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/wise-men-committee-members-announced/258996>
- Anderson, Ch. (2009). *Kurds in Turkey: Building Reconciliation and Local Administrations*. Dostupné z: <https://www.beyondintractability.org/casestudy/anderson-kurds>
- Arnakis, G. G. (1960). *Turanism: An aspect of Turkish nationalism*. Thessalonikē: Institute for Balkan Studies
- Ayata-Gunes, A. (1992) *The Turkish Alevis. Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 5(3), 109-114, <https://doi.org/10.1080/13511610.1992.9968312>

- Aydinli, E. & Ozcan N. A. (2011) The Conflict Resolution and Counterterrorism Dilemma: Turkey Faces its Kurdish Question. *Terrorism and Political Violence*, 23(3), 438-457. <https://doi.org/10.1080/09546553.2011.557328>
- Bacik, G. & Coskun, B. B. (2011). The PKK Problem: Explaining Turkey's Failure to Develop a Political Solution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34(3), 248-265. <https://doi.org/10.1080/1057610x.2011.545938>
- Bahar, B. (2017). Intricacies of Engaging Diasporas in Conflict Resolution and Transitional Justice: The Kurdish Diaspora and the Peace Process in Turkey. *Civil Wars*, <https://doi.org/10.1080/13698249.2017.1396528>
- Barth, F. (1969). *Ethnic Groups and Boundaries; the Social Organization of Culture Difference* (Second printing ed.). Boston: Little, Brown and Company
- Bartos, O. J., & Wehr, P. (2002). *Using Conflict Theory*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511613692>
- BBC. (2015, 21. srpen). *Turkey snap election called after coalition talks fail*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34018497>
- BBC. (2016, 22. květen). *Turkey politics: Incoming PM urges move to presidential rule*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36352526>
- BBC. (2017, 16. duben). *Why did Turkey hold a referendum?* Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-38883556>
- BBC News. (1998, 17. leden). *World Analysis: Turkey Bans The Islamists*. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/48025.stm
- BBC News. (2007, 22. červenec). *Turkey re-elects governing party*. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6910444.stm>
- Bengio, O. (2017). The Kurds in a Volatile Middle East. *Begin-Sadat Center for Strategic Studies*. 24-32.
- Bilgin, F., Sarihan, A., Bajalan, R. D., Çalislar, O., Keyman, F., Özkirimli, U., Çandar, C., Gunter, M. M., Kanat, K. B., Pope, H., Bacik, G., Coskun, B. B., Gurbuz, M., Koç, D., Ünver, A. H., & Walker, J. W. (2013). *Understanding Turkey's Kurdish Question*. Washington D.C.: Lexington Books
- BirGün. (2019, 10. říjen). *Gözüaltına alınan gazeteminin internet sorumlusu Hakan Demir serbest bırakıldı*. Dostupné z: <https://www.birgun.net/haber/gozaltina-alinan-gazeteminin-internet-sorumlusu-hakan-demir-serbest-birakildi-271945>

- Brown, M. (1994). *Ethnic Conflict and International Security*. Groningen: University of Groningen
- Çalışlar, F. (2013). *The Kurdish Issue in Turkey: Its Social, Political, and Cultural Dimensions*. In Bilgin, F., Sarihan, A., Bajalan, R. D., Çalışlar, O., Keyman, F., Özkirimli, U., Çandar, C., Gunter, M. M., Kanat, K. B., Pope, H., Bacik, G., Coskun, B. B., Gurbuz, M., Koç, D., Ünver, A. H., & Walker, J. W. *Understanding Turkey's Kurdish Question*. Washington D.C.: Lexington Books, s. 40-54.
- Callimanopoulos, D. (1982). Kurdish Repression in Turkey. Dostupné z: <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/kurdish-repression-turkey>
- Candar, C. (2013). *On Turkey's Kurdish Question: Its Roots, Present State, Prospects*. In Bilgin, F., Sarihan, A., Bajalan, R. D., Çalışlar, O., Keyman, F., Özkirimli, U., Çandar, C., Gunter, M. M., Kanat, K. B., Pope, H., Bacik, G., Coskun, B. B., Gurbuz, M., Koç, D., Ünver, A. H., & Walker, J. W. *Understanding Turkey's Kurdish Question*. Washington D.C.: Lexington Books, s. 64-75
- Casier, M., & Jongerden, J. (2011). *Nationalisms and Politics in Turkey*. Taylor & Francis.
- Celep, Ö. (2014). *Can the Kurdish Left Contribute to Turkey's Democratization?* Dostupné z: <https://www.insightturkey.com/articles/can-the-kurdish-left-contribute-to-turkeys-democratization>
- CNN International Edition. (2003, 11. března). *Turkish PM quits for Erdogan*. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2003/WORLD/europe/03/11/turkey.elections/>
- Collier, P. & Hoeffler, A. (2004). *Greed and Grievance in Civil War*. Washington D.C.: The World Bank Development Research Group
- Çiçek, C. (2018). The Failed Resolution Process and the Transformation of Kurdish Politics. *Middle East Research and Information Project*. Dostupné z: <https://merip.org/2018/12/the-failed-resolution-process-and-the-transformation-of-kurdish-politics/>
- Çiçekoğlu, F., & Turan, Ö. (2018). *The Dubious Case of a Failed Coup: Militarism, Masculinities, and 15 July in Turkey*. London: Palgrave Macmillan.
- Committee to Protect Journalists (cpj.org). (2012). Turkey's Press Freedom Crisis. Dostupné z: <https://cpj.org/reports/2012/10/turkeys-press-freedom-crisis/>
- Criss, N. B. (1995). The nature of PKK terrorism in Turkey. *Studies in Conflict & Terrorism*, 18(1), 17–37. <https://doi.org/10.1080/10576109508435965>

Cumming – Bruce, N & Jakes L. (2019, 28. říjen). Syria Peace Talks to Open After a Long, Strange Month. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/10/28/world/middleeast/syria-peace-talks.html>

Česká televize. (2021, 20. březen). *Prokurátor a vláda ji viní z podpory terorismu*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3286326-prokurdske-turecke-strane-hdp-hrozi-zakaz-prokurator-a-vlada-ji-vini-z-podpory>

Daily Sabah. (2014, 18. říjen). *Anatomy of Protests against the invasion of Kobani*. Dostupné z: <https://www.dailysabah.com/opinion/2014/10/18/anatomy-of-protests-against-the-invasion-of-kobani>

Daily Sabah. (2016, 16. červenec). *Turkey's top judicial board HSYK orders detention of 2,745 Gülen-linked judges over coup attempt*. Dostupné z: <https://www.dailysabah.com/politics/2016/07/16/turkeys-top-judicial-board-hsyk-orders-detention-of-2745-gulen-linked-judges-over-coup-attempt>

Daily Sabah. (2017, 16. duben). *Turkey 2017 Referendum Results*. Dostupné z: <https://www.dailysabah.com/election/turkey-2017-referendum>

De Jong, A. (2016). The new-old PKK. *The Jacobin*. Dostupné z: <https://www.jacobinmag.com/2016/03/pkk-ocalan-kurdistan-isis-murray-bookchin/>

Democracy Now. (2004, 10. červen). *Kurdish Political Prisoner Leyla Zana Released After a Decade in Jail*. Dostupné z: https://www.democracynow.org/2004/6/10/kurdish_political_prisoner_leyla_zana_released

Der Standart. (2011, 23. červen). *Kurdenpartei beschloss Parlamentsboykott*. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/1308679522991/kurdenpartei-beschloss-parlamentsboykott>

English. people.com.cn (2011, 24. červen). *Court ban on newly elected Turkish politicians stirs tension*. Dostupné z: <http://en.people.cn/90001/90777/90854/7420008.html>

Enloe, C. H. (1986). *Ethnic Conflict and Political Development*. Amsterdam University Press.

Ertur, K. P. (1979). *The political integration of the Kurds in Turkey. Dissertations and Theses*. Paper 2890. <https://doi.org/10.15760/etd.2885>

European Commission. (2001). Regular Report on Turkey's Progress towards Accession. Dostupné z: https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/Tur_En_Realitons/Progress/Turkey_Progress_Report_2001.pdf

Freedom House. (1981). *Freedom in the World 1981*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1981_complete_book.pdf

Freedom House. (1984-1985). *Freedom in the World 1984-1985*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1984-1985_complete_book.pdf

Freedom House. (1988-1989). *Freedom in the World 1988-1989*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1988-1989_complete_book.pdf

Freedom House. (1990-1991). *Freedom in the World 1990-1991*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1990-1991_complete_book.pdf

Freedom House. (1991-1992). *Freedom in the World 1991-1992*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1991-1992_complete_book.pdf

Freedom House. (1993-1994). *Freedom in the World 1993-1994*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1993-1994_complete_book.pdf

Freedom House. (1994-1995). *Freedom in the World 1994-1995*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1994-1995_complete_book.pdf

Freedom House. (1995-1996). *Freedom in the World 1995-1996*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1995-1996_complete_book.pdf

Freedom House. (1996-1997). *Freedom in the World 1996-1997*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1996-1997_complete_book.pdf

Freedom House. (1997-1998). *Freedom in the World 1997-1998*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1997-1998_complete_book.pdf

Freedom House. (1998-1999). *Freedom in the World 1998-1999*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1998-1999_complete_book.pdf

Freedom House. (1999-2000). *Freedom in the World 1999-2000*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_1999-2000_complete_book.pdf

Freedom House. (2001-2002). *Freedom in the World 2001-2002*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2001-2002_complete_book.pdf

Freedom House. (2003). *Freedom in the World 2003*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2003_complete_book.pdf

Freedom House. (2004). *Freedom in the World 2004*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2004_complete_book.pdf

Freedom House. (2006). *Freedom in the World 2006*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2006_complete_book.pdf

Freedom House. (2007). *Freedom in the World 2007*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2007_complete_book.pdf

Freedom House. (2008). *Freedom in the World 2008*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2008_complete_book.pdf

Freedom House. (2009). *Freedom in the World 2009*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2009_complete_book.pdf

Freedom House. (2010). *Freedom in the World 2010*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-03/FIW_2010_Complete_Book_Scan.pdf

Freedom House. (2011). *Freedom in the World 2011*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2011_complete_book.pdf

Freedom House. (2013). *Freedom in the World 2013*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2013_complete_book.pdf

Freedom House. (2015). *Freedom in the World 2015*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2015_complete_book.pdf

Freedom House. (2016). *Freedom in the World 2016*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2016_complete_book.pdf

Freedom House. (2017). *Freedom in the World 2017*. Dostupné z: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Freedom_in_the_World_2017_complete_book.pdf

Freedom House. (2018). *Freedom in the World 2018*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/FreedomintheWorld2018COMPLETEBOOK.pdf>

- Freedom House. (2019). *Freedom in the World 2019*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2019>
- Freedom House. (2020). *Freedom in the World 2020*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2020>
- Freedom House. (2021). *Freedom in the World 2021*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2021>
- Global Security. *Justice and Development Party (AKP)*. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-political-party-akp.htm>
- Gunes, C. (2015). *The Kurdish National Movement in Turkey*. Abingdon, United Kingdom: Routledge
- Güney, A. (2002). The People's Democracy Party. *Turkish Studies*, 3(1), 122–137. <https://doi.org/10.1080/714005704>
- Gunter, M. M. (2010). Turgut Özal and the Kurdish question, in Marlies Casier, Joost Jongerden, *Nationalisms and Politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*. s. 94–5
- Grigoriadis, I. N. (2015). The Turkish Presidential Elections of 10 August 2014. *Mediterranean Politics*, 20(1), 105–110. <https://doi.org/10.1080/13629395.2014.997430>
- Harris, G. S. (2011). Military Coups and Turkish Democracy, 1960–1980. *Turkish Studies*, 12(2), 203–213. <https://doi.org/10.1080/14683849.2011.573181>
- Hale, W. (1993). *Turkish Politics and the Military*. London: Routledge.
- Hannum, H. (2011). *Autonomy, Sovereignty, and Self-Determination*. Amsterdam, Netherlands: Amsterdam University Press.
- Heywood, A. (2003). *Political ideologies: An introduction*. London: Palgrave Macmillan
- Hoffman, M. (2019, 12. srpen). The State of the Turkish-Kurdish Conflict. *Center for American Progress*. Dostupné z: <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2019/08/12/473508/state-turkish-kurdish-conflict/>
- Horowitz, D. L. (1998). *Structure and Strategy in Ethnic Conflict*. Washington, DC: World Bank
- Horowitz, D. L. (1985). *Ethnic Groups in Conflict*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Human Rights Foundation of Turkey. (2000). *1998 Turkey Humans Right Report*. Dostupné z: https://tihv.org.tr/tihve/data/Yayinlar/Human_Rights_Reports/Ra1998HumanRighthsReport.pdf

Human Rights Watch. (1990). *Destroying Ethnic Identity: The Kurds Of Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/reports/pdfs/t/turkey/turkey907.pdf>

Human Rights Watch. (1991). *Human Rights Watch World Report 1990 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/467fca3ab.html>

Human Rights Watch. (1993). *Human Rights Watch World Report 1993 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/467fca705f.html>

Human Rights Watch. (1998). *Human Rights Watch World Report 1998 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ae6a8a814.html>

Human Rights Watch. (2000). *Human Rights Watch World Report 2000 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ae6a8cb0.html>

Human Rights Watch. (2001). *Human Rights Watch World Report 2001 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/legacy/wr2k1/europe/turkey.html>

Human Rights Watch. (2003). *Human Rights Watch World Report 2003 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/legacy/wr2k3/pdf/turkey.pdf>

Human Rights Watch. (2005). *Human Rights Watch World Report 2005 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2005/country-chapters/turkey>

Human Rights Watch. (2012). *Human Rights Watch World Report 2012 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2012/country-chapters/turkey>

Human Rights Watch. (2015). *Human Rights Watch World Report 2015 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/turkey>

Human Rights Watch. (2019). *Human Rights Watch World Report 2019 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/turkey>

Human Rights Watch. (2020). *Human Rights Watch World Report 2020 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/turkey>

Human Rights Watch. (2021). *Human Rights Watch World Report 2021 – Turkey*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/turkey>

Hunsicker, A. (2006). *Understanding International Counter Terrorism: A Professional's Guide to the Operational Art*. Irvine: Universal Publishers

- Hurriyet Daily News. (2018, 20. únor). *AKP, MHP to press button for 'People's Alliance'*. Dostupné z: <https://www.hurriyetdailynews.com/akp-mhp-to-press-button-for-peoples-alliance-127628>
- Hurriyet. (2007, 13. květen). *Seçimleri kilitleyebiliriz*. Dostupné z: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/secimleri-kilitleyebiliriz-6503897>
- Hurriyet. (1998, 5. červen). *İbrahim Şahin'e terfi*. Dostupné z: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ibrahim-sahine-terfi-39022261>
- Huggler, J. (2011, 22. září). The Big Question: Who is behind the bombings in Turkey, and what do they want? *Independent*. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/the-big-question-who-is-behind-the-bombings-in-turkey-and-what-do-they-want-413885.html>
- Ibrahim, A. (2015, 12. únor). *Davutoglu's new cabinet sworn in*. Dostupné z: <https://www.middleeasteye.net/fr/news/davutoglus-new-cabinet-sworn-501145863>
- İnan, C. (2018). Transformation of Islamic Political Parties in Turkey. *Journal of Academic Perspective on Social Studies*, (1), 1-10. <https://doi.org/10.35344/japss.519288>
- Institute for Middle East Understanding. (2005, 23. listopad). *What is Fatah?* Dostupné z: <https://imeu.org/article/what-is-fatah>
- Jones, G. & Gurses, E. (2016, 23. červenec). Turkey's Erdogan shuts schools, charities in first state of emergency decree. *Reuters*. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-security-emergency-idUSKCN1030BC>
- Jongerden, J.P. & Akkaya, Ahmet. (2011). *Born from the left: the making of the PKK*. Wageningen: Wageningen University & Research
- Jongerden, J. P. (2001). Resettlement and Reconstruction of Identity: The Case of the Kurds in Turkey. *Global Review of Ethnopolitics*, 1(1), 80–86. <https://doi.org/10.1080/14718800108405092>
- Jongerden, J. P. (2007). *The Settlement Issue in Turkey and the Kurds*. Leiden: Brill
- Karaveli, H. (2016). Erdogan's Journey: Conservatism and Authoritarianism in Turkey. *Foreign Affairs*, 95(6), 121-130. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43948388>
- Kinzer, S. (1997, 8. březen). Kurdish Rebels in Turkey Are Down but Not Out. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1997/03/08/world/kurdish-rebels-in-turkey-are-down-but-not-out.html>

- Kinzer, S. (2006, 6. listopad). Bulent Ecevit, a Political Survivor Who Turned Turkey Toward the West, Is Dead at 81. *New York Times*. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2006/11/06/world/europe/06ecevit.html?pagewanted=2&_r=1
- Knipp, K. (2021, 1. leden). 'Islamic State': Weakened, but still dangerous. *Deutsche Welle*. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/islamic-state-weakened-but-still-dangerous/a-56089044>
- Landau, J. M. (1984). *Atatürk and the modernization of Turkey*. Jerusalem: The Hebrew University
- Landau, J. M. (1995). *Pan-Turkism: From Irredentism to Cooperation*. London: Hurst & Company
- Landau, J. M. (1982). The Nationalist Action Party in Turkey. *Journal of Contemporary History*, 17. 587-606
- Letsch, C. (2016, 5. květen). Turkish PM Davutoğlu resigns as President Erdoğan tightens grip. *The Guardian*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/05/ahmet-davutoglus-future-turkish-prime-minister-balance>
- McDowall, D. (2004). *A Modern History of the Kurds*. Bloomsbury: Bloomsbury Academic
- McKenzie, S. & Sanchez R. (2016, 18. červenec). Turkey coup attempt: Erdogan rounds up stout plotters. *CNN International*. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/07/17/asia/turkey-attempted-coup/index.html>
- McLeod, S. A. (2019, 24. říjen). *Social identity theory*. Simply Psychology. Dostupné z: <https://www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html>
- MENA Research & Study Center. (2020, 30. červen). The Grey Wolves Conquering Europe. Dostupné z: <https://mena-studies.org/the-grey-wolves-conquering-europe/>
- Migdalovitz, C. (2007). Turkey's 2007 Elections: Crisis of Identity and Power. *CRS Report for Congress*. Washington D.C.: Library of Congress Washington DC Congressional Research Service
- Ministry of Industry and Technology (GAP). (2015). *What is GAP?* Dostupné z: <http://www.gap.gov.tr/en/what-is-gap-page-1.html>
- Minorities at Risk Project. (2004). *Chronology for Kurds in Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/469f38e91e.html>
- Narli, N. (2000). Civil-military relations in Turkey. *Turkish Studies*, 1(1), 107–127. <https://doi.org/10.1080/14683840008721223>

- Nas, T. F., & Odekon, M. (1992). *Economics and Politics of Turkish Liberalization*. Bethlehem: Lehigh University Press.
- Öcalan, A. (2005, 20. březem). Declaration of Democratic Confederalism in Kurdistan. *Free Media Library*. Dostupné z: http://www.freemedialibrary.com/index.php/Declaration_of_Democratic_Confederalism_in_Kurdistan
- Oltermann, P. (2017, 15. květen). Erdoğan ratchets up anti-Dutch rhetoric despite German verbal ceasefire plan. *The Guardian*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/05/ahmet-davutoglus-future-turkish-prime-minister-balance>
- Özbudun, E. (2006). From Political Islam to Conservative Democracy: The Case of the Justice and Development Party in Turkey. *South European Society and Politics*, 11(3–4), 543–557. <https://doi.org/10.1080/13608740600856561>
- Özcan, A. K. (2012). *Turkey's Kurds: A Theoretical Analysis of the Pkk and Abdullah Öcalan*. London: Routledge.
- Ozcelik, S. (2006). Theories, practices, and research in conflict resolution and low-intensity conflicts: The Kurdish conflict in Turkey. *Journal of Conflict Studies*.
- Özgür Kocaeli. (2007, 3. červen). *DYP – ANAP Ayrıldı*. Dostupné z: <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/news.php?id=15110>
- Pika, T. (2018, 9. květen). Do Česka jsme utíkali za svobodným životem i prací, shodují se turečtí profesori z Olomouce. *Hlidací Pes*. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/utek-do-ceska-byl-moznosti-jak-zit-a-pracovat-svobodne-shoduji-se-turecti-profesori-z-olomouce/>
- Polat, N. (2016). *Regime Change in Contemporary Turkey: Politics, Rights, Mimesis* (1st ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Quamar, M. M. (2017). The Turkish Referendum, 2017. *Contemporary Review of the Middle East*, 4(3), 319–327. <https://doi.org/10.1177/2347798917711076>
- Radu, M. (2001). The rise and fall of the PKK. *Orbis*, 45(1), 47–63. [https://doi.org/10.1016/s0030-4387\(00\)00057-0](https://doi.org/10.1016/s0030-4387(00)00057-0)
- Refworld. (1982). *Constitution of the Republic of Turkey*. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b5be0.html>
- Resource Centre on Media Freedom in Europe. (2019, 31. leden). *Media Freedom in Turkey*. Dostupné z: <https://www.rcmediafreedom.eu/Dossiers/Media-Freedom-in-Turkey>
- Robins, P. (1997). Turkish foreign policy under Erbakan. *Survival*, 39(2), s. 82–100. <https://doi.org/10.1080/00396339708442913>

- Rodrik, D. (2016, 25. červenc). Is Fethullah Gülen Behind Turkey's Coup? *Social Europe*. Dostupné z: <https://www.socialeurope.eu/2016/07/fethullah-gulen-behind-turkeys-coup/>
- Sabah. (2016, 17. květen). *Türkiye'de kaç tane köy korucusu var? Köy korucularının görevleri nelerdir?* Dostupné z: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/17/turkiyede-kac-tane-koy-korucusu-var-koy-korucularinin-gorevleri-nelerdir>
- Sagnic, C. (2010). Mountain Turks: State ideology and the Kurds in Turkey. *Information, Society and Justice*, 3 (2). 127-134
- Sambanis, N., & Shayo, M. (2013). Social Identification and Ethnic Conflict. *American Political Science Review*, 107(2), 294–325. <https://doi.org/10.1017/s0003055413000038>
- Saatci, M. (2002). Nation–states and ethnic boundaries: modern Turkish identity and Turkish–Kurdish conflict. *Nations and Nationalism*, 8(4), 549–564. <https://doi.org/10.1111/1469-8219.00065>
- Savran, A. (2020). The Peace Process between Turkey and the Kurdistan Workers' Party, 2009–2015, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, <https://doi.org/10.1080/19448953.2020.1801243>
- Sayari, S. (2010). Political Violence and Terrorism in Turkey, 1976–80: A Retrospective Analysis. *Terrorism and Political Violence*, 22(2), 198–215. <https://doi.org/10.1080/09546550903574438>
- Sebnem, A. (2009, 7. prosinec). Soldiers Killed in Ambush in Northern Turkey. *New York Times*. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2009/12/08/world/europe/08turkey.html?_r=1
- Shaw, S. J., & Shaw, E. K. (1977). The Turkish War for Independence, 1918–1923. In *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, 2, 340–372. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511614972.010>
- Smith, A. D. (1991). *The Ethnic Origins of Nations*. Hoboken, New Jersey: Wiley-Blackwell
- Stevenson, T. & Bayram M. (2018, 23. srpen). Turkey: No country for Kurdish newspapers *Middle East Eye*. Dostupné z: <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-no-country-kurdish-newspapers>
- Syrian Observatory for Human Rights. (2020, 4. červenc). *Human rights groups decry Turkish 'war crimes' in NE Syria*. Dostupné z: <https://www.syriahr.com/en/173343/>
- Syrian Observatory for Human Rights. (2019, 26. listopad). *Not an invasion: Turkey's Husi Akar on Syria operation*. Dostupné z: <https://www.syriahr.com/en/148531/>

Syrian Observatory for Human Rights. (2019, 14. říjen). *U.S. troops start pullout from along Turkey's border in Syria ahead of planned Turkish invasion*. Dostupné z: <https://www.syriahr.com/en/144208/>

Šmíd, T., & Vaďura, V. (2007). *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Tesař, F. (2007). *Etnické konflikty*. Praha: Portál.

Tezcür, G. M. (2009). Kurdish Nationalism and Identity in Turkey: A Conceptual Reinterpretation. *European Journal of Turkish Studies*, 10, 1–20. <https://doi.org/10.4000/ejts.4008>

The Kurdish Project. *Kurdish Religions*. Dostupné z: <https://thekurdishproject.org/history-and-culture/kurdistan-religion/>

The New Arab. (2016, 19. říjen). *FSA poised for showdown with Kurdish forces in Aleppo*. Dostupné z: <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2016/10/19/fsa-poised-for-showdown-with-kurdish-forces-in-aleppo>

Today's Zaman. (2008, 21. listopad). *Those who threatened me years ago are now in Erzenekon*. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20131029200602/http://www.todayzaman.com/news-282185-ex-pkk-commander-sakik-blames-military-junta-for-deaths-of-33-soldiers.html>

Today's Zaman. (2012, 1. červen). *Ex-PKK commander Sakik blames military junta for deaths of 33 soldiers*. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20131029200602/http://www.todayzaman.com/news-282185-ex-pkk-commander-sakik-blames-military-junta-for-deaths-of-33-soldiers.html>

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (tbmm.gov.tr) (2012). Meclis Arastirmasi Komisyonu Raporu. Dostupné z: https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss376_Cilt1.pdf

Trilsch, M., & Rüth, A. (2006). Öcalan v. Turkey. App. No. 46221/99. *American Journal of International Law*, 100(1), 180–186. <https://doi.org/10.2307/3518836>

TRT World. (2017, 16. červenec). *What is FETO?* Dostupné z: <https://www.trtworld.com/turkey/what-is-feto--8654>

TRT World. (2018, 27. červen). *Turkey Elections 2018*. Dostupné z: <https://www.trtworld.com/elections/>

United States Department of State (state.gov). (2017). *Turkey 2017 Human Rights Report*. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/2017-country-reports-on-human-rights-practices/turkey/>

- Van Bruinessen, M. (2002). Kurds, states and tribes, In Faleh A. Jabar and Hosham Dawod (eds.), *Tribes and power: nationalism and ethnicity in the Middle East*. London: Saqi, 2002, s. 165-183
- Van den Berghe, P. L. (1978). Race and ethnicity: A sociobiological perspective. *Ethnic and Racial Studies*, 1(4), 401–411. <https://doi.org/10.1080/01419870.1978.9993241>
- Vanderlippe, J. M. (2006). *The Politics of Turkish Democracy: Ismet Inonu And the Formation of the Multi-Party System, 1938–1950*. New York: State University of New York Press.
- Verza, S. & Mat F. (2020, 31. červenec). Media in Turkey: a testing ground of censorship and control. *OBC Transeuropa*. Dostupné z: <https://www.balkanicaucas.org/eng/Areas/Turkey/Media-in-Turkey-a-testing-ground-of-censorship-and-control-203928bacl>
- Washington Kurdish Institute. *About Us*. Dostupné z: <https://dckurd.org/about-us/>
- Washington Kurdish Institute. *Kurdistan in 2020*. Dostupné z: <https://dckurd.org/2020/12/29/kurdistan-in-2020/>
- Weiner, T. (1999, 20. únor). U.S. Helped Turkey Find and Capture Kurd Rebel. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1999/02/20/world/us-helped-turkey-find-and-capture-kurd-rebel.html>
- Weise, Z. (2018, 23. srpen). How Did Things Get So Bad for Turkey's Journalists? *The Atlantic*. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/08/destroying-free-press-erdogan-turkey/568402/>
- Weise, Z. (2019, 15. říjen). Turkey's invasion of Syria explained. *Politico*. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/8-questions-about-turkeys-incursion-into-syria-answered/>
- Winter, C. (2018, 20. únor). Turkey's military offensive against Kurdish-held Afrin: What you need to know. *Deutsche Welle*. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/turkeys-military-offensive-against-kurdish-held-afrin-what-you-need-to-know/a-42287725>
- Wuthrich, M. F. (2015). *National Elections in Turkey: People, Politics, and the Party System (Modern Intellectual and Political History of the Middle East)*. Syracuse, US: Syracuse University Press
- Yavuz, M. H. (1998). A preamble to the Kurdish question: the politics of Kurdish identity. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 18(1), 9–18. <https://doi.org/10.1080/13602009808716390>

- Yavuz, M. H., & Ozcan, N. A. (2006). The Kurdish Question and Turkey's Justice and Development Party. *Middle East Policy*, 13(1), 102–119. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4967.2006.00241.x>
- Yeğen, M. (2015). The Kurdish peace process in Turkey: Genesis, evolution and prospects. *Global Turkey in Europe III: Democracy, trade, and the Kurdish question in Turkey-EU relations*, 19, 157. s. 1-15
- Yeniçak Gazeteşi. (2017, 26. řijen). *İyi Parti Mustafa Kemal Atatürk'ün huzurunda*. Dostupné z: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/-175767h.htm>
- Yeni Safak. (2002, 28.listopad). *Olağüstühal'30 kasımda bitiyor...* Dostupné z: <https://www.yenisafak.com/arsiv/2002/kasim/28/gundem.html>
- Young, A. M., & Gray, D. H. (2011). Insurgency, Guerilla Warfare and Terrorism: Conflict and its Application for the Future. *Global Security Studies*, 2(4). 64-76.
- Yüksek Secim Kuluru (ysk.gov.tr). (2019). *1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri*. Dostupné z: <https://www.ysk.gov.tr/tr/1983-2007-yillari-arasi-milletvekili-genel-se-cimleri/3008>
- Yüksek Secim Kuluru (ysk.gov.tr). (2019). *Milletvekili Genel Seçim Arşivi*. Dostupné z: <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>
- Yüksek Secim Kuluru (ysk.gov.tr). (2019). *Cumhurbaşkanı Seçimi Arşivi*. Dostupné z: <https://www.ysk.gov.tr/tr/cumhurbaskani-secim-arsivi/2647>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Přehled hodnocení vlád před nástupem AKP	40
Tabulka 2 – Přehled hodnocení vlád po nástupu AKP	58

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vztahy mezi Turky a Kurdy za vlády strany AKP a porovnává je se vztahy v období před nástupem AKP. Zjišťuje, jestli se liší od minulosti a jestli jsou v současnosti lepší nebo horší. Porovnává periodu od roku 1980 po rok 2002 s periodou od roku 2002 až po současnost. Využívá k tomu teorie etnických konfliktů a nacionalismu. Výsledkem práce je zjištění, že vztahy mezi Turky a Kurdy v Turecké republice se v současnosti liší od minulosti v nastavení tureckých zákonů a v částečném uvolnění poměrů. Postavení Kurdů se sice v zákoně zlepšilo, ale stále nejsou uznáváni jako menšina a při přihlášení se ke kurdské identitě jsou vystaveni diskriminaci ze strany státu.

Klíčová slova: Turci, Kurdové, etnický konflikt, nacionalismus, etnicita

ABSTRACT

This bachelor thesis is focusing on the relations between Turks and Kurds in Turkey, during the current era of the AKP party and compares them with the relations in the period before the AKP party came to power and tries to find out whether they differ from the past and whether they are better or worse in the present. It compares the period from 1980 to 2002 and from 2002 to the present. For that, it uses the theory of ethnic conflicts and nationalism. The result of the work is the finding that relations between Turks and Kurds in the Turkish Republic differ from the past in the setting of Turkish laws and in the partial easing of conditions. The position of the Kurds has improved in law, but they are still not fully recognized as a minority. They are discriminated against by the state when declaring their identity.

Key words: Turks, Kurds, Ethnic conflict, Nationalism, Ethnicity